

ချန်လှုပ်ခံရသူများ

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းကျေးလက်ဒေသရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ တုန့်ပြန်မှုများ

ချန်လှုပ်ခံရသူများ

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းကျေးလက်ဒေသရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများနှင့်
ကိုဗစ်-၁၉ တုန့်ပြန်မှုများ

ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့
၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မေလ

ချန်လှပ်ခံရသူများ

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း ကျေးလက်ဒေသရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ တုန့်ပြန်မှုများ

ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့မှ ရေးသားထုတ်ဝေသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မေလ။ KHRG #2021-01

အရှေ့နှင့် အနောက်မျက်နှာဖုံးရှိ ဓာတ်ပုံများအကြောင်းကို ဤအစီရင်ခံစာ၏နောက်ဆုံးစာမျက်နှာတွင် ကျေးဇူးပြု၍ကြည့်ပါ။

ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အား ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင်စတင်တည်ထောင်ပြီး မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းကျေးလက်ဒေသများရှိ ရွာသားများနှင့် ဒေသခံလူထုများ၏ အခြေအနေများအား ၎င်းတို့နှင့်တိုက်ရိုက်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများ၊ ဓာတ်ပုံနှင့် အခြားအထောက်အထားများဖြင့် မှတ်တမ်းတင်မှုများပြုလုပ်ပါသည်။ ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့သည် သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်သော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပြီး မည်သည့်နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် အခြားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်ခြင်းမရှိပါ။ ကျွန်ုပ်တို့၏ လုပ်ငန်းများကိုသိရှိလိုပါက အင်တာနက် စာမျက်နှာဖြစ်သည့် www.khrgh.org တွင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် ကျွန်ုပ်တို့၏ ထုတ်ဝေပြီးသော အစီရင်ခံစာများကိုရယူလိုပါက အီးမေးလ်လိပ်စာ khrgh@khrgh.org သို့ ဆက်သွယ်တောင်းယူနိုင်ပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာအား ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေပြီးအဖွဲ့၏မူပိုင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင်ပါရှိသော အကြောင်းအရာများကို မိမိကိုယ်ပိုင်အကျိုးအမြတ်အတွက်မဟုတ်ပဲ အများအကျိုးအတွက် သို့မဟုတ် သတင်းမီဒီယာများတွင် ဖော်ပြလိုသည့်ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ထပ်မံကူးယူအသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေခြင်းများလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်အတွက်ပြန်လည်အသုံးပြုထုတ်ဝေလိုပါက ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ထံမှ ဦးစွာခွင့်ပြုချက်ရယူရန်လိုအပ်ပါသည်။ ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့မှ ဤအစီရင်ခံစာအား မူလအင်္ဂလိပ်ဘာသာမှ မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာသည် ရောင်းရန်မဟုတ်ပါ။

Funded by
the European Union

ရှင်းလင်းချက်

ဤအစီရင်ခံစာတွင်ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများသည် ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့နှင့်သက်ဆိုင်ပြီး ဥရောပသမဂ္ဂ (EU) အဖွဲ့၏ ထင်မြင်ယူဆချက်များ လုံးဝမပါရှိကြောင်း ရှင်းလင်းစွာအသိပေးအပ်ပါသည်။

မာတိကာ

နိဒါန်း၅

 အဓိကရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များ.....၈

 အကြံပြုချက်များ၁၀

 အစီရင်ခံစာရေးသားပြုစုပုံနည်းစနစ်.....၁၃

 ဝေါဟာရနှင့် အတိုကောက်အသုံးအနှုန်းများ၁၄

 မြေပုံ - ၁ ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့၏ လှုပ်ရှားရာနယ်မြေ၁၅

 မြေပုံ - ၂ KHRG မှ မှတ်တမ်းပြုစုထားသည့် မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ
 ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါနှင့်ပတ်သတ်သည့် အကြောင်းအရာများ၁၆

အခန်း (၁) မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း နိုင်ငံရေးအခြေအနေ၁၇

 (က) နိုင်ငံရေးစီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းအခြေအနေ.....၁၇

 (ခ) ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါတုန့်ပြန်ခြင်းတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ၁၈

 (ဂ) နိုင်ငံတကာငွေကြေးလူ့ဒါန်းမှုများနှင့် တည်ရှိဆဲအာဏာခွဲဝေမှုပုံစံများ..... ၂၁

အခန်း (၂) မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရမှုများ..... ၂၄

 မြေပုံ - ၃ မြန်မာအစိုးရသတ်မှတ်ထားသည့်မြို့နယ်အတွင်းရှိ ကိုဗစ်-၁၉
 ရောဂါဖြစ်ပွားမှုများ (MoHS မှ တင်ပြထားသည့် မြို့နယ်အတွင်းရှိ
 စုစုပေါင်းရောဂါဖြစ်ပွားမှုများ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၅ ရက် ၂၈

အခန်း (၃) ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါအားတုန့်ပြန်ခြင်းနှင့် ကာကွယ်တားဆီးခြင်း ၂၉

 (က) ခရီးသွားလာခြင်းကန့်သတ်မှုများ.....၃၃

 (ခ) စစ်ဆေးရေးဂိတ်များ၃၆

 (ဂ) သီးသန့်နေထိုင်စေခြင်း (ကွာရန်တင်း)၄၀

အခန်း (၄) အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ၄၅

 (က) တောင်သူလယ်သမားများ၄၆

 (ခ) ယာယီအလုပ်သမားများ၄၉

 (ဂ) အစားအသောက်ပြတ်လပ်မှုနှင့် စီးပွားရေးအခက်အခဲ၅၁

အခန်း (၅) ပံ့ပိုးကူညီမှုများ၅၃

 (က) မြန်မာအစိုးရ၏အထောက်အပံ့၅၃

 (ခ) ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏အထောက်အပံ့၅၈

 (ဂ) အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ၏
 ကူညီထောက်ပံ့မှုများ၅၉

 (ဃ) ကျေးရွာအထောက်အပံ့/ အပြန်အလှန်ကူညီမှုပေးခြင်း၆၂

အခန်း (၆) ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၆၃

 (က) ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများနှင့် ကုသမှုများအားလက်ခံရရှိခြင်း၆၃

 (ခ) ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ဆေးကုသမှုအားရှောင်ရှားခြင်း၆၆

အခန်း (၇) ပညာရေး၆၈

နိဂုံး၇၂

နိဒါန်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှု စတင်ဖြစ်ပွားသည့်အချိန်မှစ၍ အလွန်တရာအားနည်းသော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ၊ အချိန်ကြာမြင့်စွာဖြစ်ပွားလျက်ရှိသောပဋိပက္ခနှင့် နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုများအပြင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှင့် နိုင်ငံအတွင်းဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အခြေအနေများနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူလူထုများမှ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများရှိခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ပထမနှစ်ဝက်အထိ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဝိုင်းရပ်စ်ရောဂါပိုးပြန့်ပွားမှုနှုန်းနည်းသည့်အတွက် မြန်မာအစိုးရ၏လုပ်ဆောင်ချက်များမှာ မှန်ကန်သည်ဟု အချို့ကယုံကြည်ကြသည်။ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO) ၏မြန်မာနိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် “လက်ရှိအချိန်ထိ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အလွန်ကောင်းမွန်စွာဆောင်ရွက်ခဲ့သည်” ဟု မြှောက်ပင့်ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ “အစိုးရတစ်ရပ်လုံးပါဝင်လာရေး” မှုကို ဖော်ပြခဲ့ပြီး “နိုင်ငံရဲ့ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှု၊ ရောဂါထိန်းချုပ်မှုနဲ့ပြန်လည်တုန့်ပြန်မှုတွေကို အားကောင်းအောင်လုပ်နေကြပြီးတော့ မြန်မာနိုင်ငံမှာရောဂါကူးစက်မှုအနည်းငယ်ပဲရှိအောင် တတ်နိုင်သမျှလုပ်ဆောင်ဖို့အတွက်အရေးကြီးတယ်”¹ ဟု ထပ်မံဖြည့်စွက်ခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ ကိုဗစ်-၁၉ စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ် (Economic Relief Plan) တပေါင်းတည်းအတူကျော်လွှားခြင်းတွင် “မည်သူတစ်ဦးမှမကျန်စေရ” ဟူသည့် ပူးပေါင်းပါဝင်နိုင်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ သို့သော်လည်း အစိုးရ၏ဆောင်ရွက်ချက်များမှာ ပြည်သူအားလုံးထံသို့ ရောက်ရှိနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ အချိန်ကြာမြင့်စွာဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက် ရှိသောတိုက်ပွဲများ၊ နေရပ်ရွေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းများနှင့် ဗဟိုအစိုးရ၏ တိုင်းရင်းသားများအပေါ် ဖိနှိပ်မှုများကြောင့် တိုင်းရင်းသားအများစုနေထိုင်လျက်ရှိသော မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ကျေးလက်ဒေသအများစုတွင် ကူညီထောက်ပံ့မှုမလုံလောက်မှုများကို ဆက်လက်ကြုံတွေ့နေကြရသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်သည့်ကျေးလက်ဒေသများတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါအား တုန့်ပြန်မှုနှင့်သက်ရောက်မှုများကို အနီးကပ်စောင့်ကြည့်လေ့လာပြီးမှသာလျှင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရောဂါတုန့်ပြန်ခြင်းဆိုင်ရာ “အောင်မြင်မှု” အား တိုင်းတာနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ရောဂါကူးစက်မှုစတင်သည့် အစောပိုင်းကာလများတွင် ဝိုင်းရပ်စ်ကူးစက်မှုနှုန်းသည် မြန်ဆန်မှုမရှိသဖြင့် ကာလကြာရှည်စွာဖြစ်ပွားလျက်ရှိသောတိုက်ပွဲများကြောင့် နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုများနှင့် အခြေခံစောင့်ရှောက်မှုအားနည်းချက်များရှိကြောင်းကို အစိုးရ၏တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများတွင် အလွယ်တကူမသိရပါ။ သို့သော်လည်း အခြားအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သောတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ ဒေသတွင်းအရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာလူမှုကူညီရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများသာလျှင် ထင်သာမြင်သာရှိသည်။ ကိုဗစ် ၁၉ ရောဂါပထမလှိုင်းစတင်သည့်အချိန်အတွင်း မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း၏အခြေအနေအား တင်ပြခဲ့သည့် အစီရင်ခံစာအကျဉ်းချုပ်တွင် အဖွဲ့များအချင်းချင်းကြား ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရာတွင် အားနည်းချက်ရှိကြောင်းနှင့် ရောဂါကပ်ဆိုးအား ပြန်လည်တုန့်ပြန်ရာတွင် နောက်နေးခြင်း၊ မျှတမှုမရှိခြင်းများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (KHRG) မှတင်ပြ

¹ ဧရာဝတီသတင်းဌာန၏သတင်းထောက်ဖြစ်သူ ကျော်ဖြိုးသမာ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သော “WHO Country Chief Urges Myanmar to Sustain ‘Amazing’ COVID-19 Response” တွင် ကြည့်ပါ။
² ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် ထုတ်ဝေသော “Overcoming as One: COVID-19 Economic Relief Plan” တွင် ကြည့်ပါ။

ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ “နိုင်ငံရေးအဖွဲ့များအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမရှိခြင်းသည် ရွာသားများနှင့် ဒေသခံ ခေါင်းဆောင်များအတွက် သတင်းအချက်အလက်များ၊ စဉ်ဆက်မပြတ်သောသင်တန်းများနှင့် လိုက်နာ ရမည့်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအား လက်ခံရရှိရန် အခက်အခဲကြုံတွေ့ရစေပါသည်။ ထိုသို့သတင်းအချက် အလက်နှင့် အရင်းမြစ်မရှိသူများအနေဖြင့် ထိရောက်သောအသိပညာပေးမှုများနှင့်ကာကွယ်မှုများအ တွက် လုပ်ဆောင်ရန်နည်းလမ်းများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်းမှာ အလွန်ပင်ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီးမားစေ သည်”³ ဟု KHRG မှ ဖော်ပြခဲ့သည်။ ထိုသို့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအားနည်းခြင်းကြောင့် စစ်ဆေးရေးဂိတ် များအား တပ်မတော်မှ အမွေဖယ်ရှားခြင်းများကို ကြုံတွေ့ရသည်သာမက ကျေးရွာများအကြား ပဋိပက္ခ များနှင့်တင်းမာမှုများပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများဆောင် ရွက်ရာတွင်လည်း အခက်အခဲများ ပိုမိုရင်ဆိုင်လာကာ ဒေသတွင်းအပြန်အလှန်အကူအညီပေးမှုစနစ် ကိုလည်း ပျက်စီးစေသည်ကို KHRG မှ တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

အစောပိုင်းကာလများတွင် မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ အရေးကြီးသည့်ဒေသအချို့သို့ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါတုန့်ပြန်မှုများနှင့် အထောက်အပံ့များမရောက်ရှိနိုင်ခဲ့ပါ။ ထို့ကြောင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ရောဂါကူးစက်မှု ဒုတိယလှိုင်းစတင်ချိန်မှစ၍ ရောဂါတုန့်ပြန်မှုဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲမှု အားနည်းချက်များနှင့် အဟန့်အတားများ၏အခြေအနေကို KHRG မှ ဆက်လက်လေ့လာစောင့်ကြည့်နေခဲ့ပါသည်။ ကျေးလက် ဒေသများတွင် ရောဂါကူးစက်မှုနှုန်းတိုးမြှင့်လာသည့်အတွက် အသိပညာပေးခြင်းနှင့်ကာကွယ် ရေးလုပ် ငန်းများကို ပိုမိုလုပ်ဆောင်လာသော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် မြန်မာအစိုးရနှင့်ကရင်အမျိုးသားအ စည်းအရုံး (KNU)⁴ နှစ်ဖက်စလုံး၏ကန့်သတ်တားမြစ်မှုများ ပိုမိုများပြားလာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ရွာသား တစ်ဦးစီ၏အသိပညာနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကိုသိရှိလာစေရန် လုပ်ဆောင်ရမည့်အစား အထူးသဖြင့် ရွာသားများအတွက် ဆိုးကျိုးရှိစေသော ခရီးသွားလာမှုပိတ်ပင်ခြင်းနှင့် ကျောင်းများပိတ်ထားခြင်းများကို အများအားဖြင့်လုပ်ဆောင်ကြသည်။ ထိုသို့ပိတ်ဆို့မှုများက ဝန်ဆောင်မှုနှင့် အကူအညီပေးမည့်အဖွဲ့အ စည်းများ၏အရေအတွက်ကို လျော့ကျစေသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် အကူအညီလိုအပ်သောအိမ်ထောင် စုများအား ငွေကြေးနှင့်ပစ္စည်းအထောက်အပံ့များ အနည်းငယ်ပံ့ပိုးပေးသော်လည်း ရောနှောထိန်းချုပ် နယ်မြေများနှင့် KNU ၏ထိန်းချုပ်နယ်မြေများမှာ ဖယ်ကျဉ်ထားခြင်းခံရသည့်အတွက် ဒေသခံအာဏာ ပိုင်များနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ထိုလူမှုအသိုက်အဝန်းများအား ထောက်ပံ့နိုင်ရန် အဖြေရှာကြရ သည်။

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိကျေးလက်ဒေသအများစုမှာ ဒေသအတွင်းပိုင်းရပ်စဲရောဂါပိုး ကျယ်ပြန့် စွာကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကို ကြုံတွေ့ရခြင်းမရှိသေးသည့်အတွက် အခြားနေရာဒေသများတွင်ဖြစ်ပွားသော ကျန်းမာရေးကပ်ဆိုးများကြောင့် အသွားအလာကန့်သတ်မှုများနှင့် ကာကွယ်ရေးနည်းလမ်းများကြောင့် ထိခိုက်နှစ်နာမှုများပို၍ခံစားရကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ သို့သော်လည်း ကျေးလက်ဒေသရှိ လူမှုအသိုက် အဝန်းအများစု၏အခြေအနေများမှာ အလွန်တရာအားနည်းနေပြီး အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ

³ KHRG မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေသော “Delayed and Uneven, COVID-19 Response in Southeast Myanmar, March to June 2020” တွင် ကြည့်ပါ။

⁴ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) သည် ကရင်လူမျိုး၏ အဓိကနိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ ၎င်းအား ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် အစပြုပြီး မြန်မာ အစိုးရနှင့် ၁၉၄၉ခုနှစ်တွင်စ၍ သဘောထားကွဲလွဲခဲ့ကြ၍ ပဋိပက္ခဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ KNU သည် မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသတစ်ဝိုက်တွင် ကျယ်ပြန့်စွာအုပ်ချုပ်နိုင်ပြီး ဒီမိုကရက်တစ်ဖက်ဒရယ်စနစ်အားတည် ထောင်ရန် ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် စတင်တောင်းဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၁၅ခုနှစ်တွင် တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA) အား လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော်လည်း မြန်မာအစိုးရနှင့်ဆက်ဆံရေး တင်းမာနေဆဲဖြစ်သည်။

အားထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့၏လူနေမှုဘဝအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိစေသည်။ သတင်းအချက်အလက် ဖြန့်ဝေရေးနှင့် အကာအကွယ်ပေးရေးများတွင်သာမက ရောဂါစစ်ဆေးမှုနှင့် ကုသမှုအပိုင်းများတွင်လည်း အားနည်းချက်ရှိသဖြင့် ဝေးလံသောဒေသများတွင် ရောဂါကူးစက်မှုများစတင်ဖြစ်ပွားပါက ထိခိုက်နစ်နာမှုများဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် မြန်မာစစ်တပ်မှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော အစိုးရ သစ်အားဆန့်ကျင်ကာ အာဏာသိမ်းယူခဲ့ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ အခြေအနေများကို အဓိကထားဖော်ပြထားသော်လည်း ဗဟိုအစိုးရ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများမှ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များက အားစိုက်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသော အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများမှာ ဖျက်စီးခြင်းခံခဲ့ရသည်။ အချို့ဒေသများတွင် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုစနစ်များရပ်တန့်ခဲ့ပြီး ပို့ဆောင်ဆက်သွယ်ရေးများ ဘဏ်ဝန်ဆောင်မှုများလည်း ကြီးမားသည့်ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများကို ကြုံတွေ့ခံစားရစေသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါရှိမရှိစစ်ဆေးမှုများသည် အလွန်တရာလျော့နည်းသွားပြီး လက်ရှိအခြေအနေတွင် ရောဂါစစ်ဆေးမှုနှင့်ပတ်သက်၍ တင်ပြချက်အနည်းငယ်သာရှိသည်။ နေရာအနှံ့အပြားတွင် ကာကွယ်ဆေးထိုးမည့်အစီအစဉ်များမှာလည်း လုံးဝပျက်စီးသွားခဲ့ပုံရသည်။

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိကျေးလက်ဒေသများတွင် ရောဂါကူးစက်မှုအန္တရာယ် ကြုံတွေ့ရခြင်းမရှိသေးပါက ဤအခြေအနေအားလုံးပြောင်းလဲနိုင်ခြေရှိသည်။ ဒေသခံဆရာဝန်များက “စစ်တပ်အာဏာသိမ်းပြီးတာနဲ့ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါတုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်မှုတွေကိုရပ်ဆိုင်းလိုက်ရတယ်။ လူအများနဲ့စုဝေးဆန္ဒပြတာတွေက တော်လှန်တာနဲ့စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှစ်ရပ်လုံးကိုပြသဖို့အတွက် အရေးကြီးတဲ့လုပ်ဆောင်မှုတွေဖြစ်ပေမယ့် ဒါတွေက ရောဂါပိုးကူးစက်ပျံ့နှံ့စေတဲ့ပွဲတွေလည်းဖြစ်နေတယ်။ လုံလောက်တဲ့စမ်းသပ်မှု၊ ပြည်သူလူထုပူးပေါင်းပါဝင်မှုနဲ့ သီးသန့်နေထိုင်မှုတွေ၊ အထူးကုသစောင့်ရှောက်မှုတွေနဲ့ ကာကွယ်ဆေးထိုးပေးတာတွေမရှိတဲ့အတွက် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါဖြစ်ပွားပျံ့နှံ့မှုနဲ့ သေဆုံးမှုတွေဟာ ပိုမိုများပြားလာနိုင်တယ်”⁵ ဟု ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသအတွင်းအခြေအနေဆိုးရွားလာပြီး ကူညီထောက်ပံ့မှုများအား ပို့ဆောင်နိုင်မည့်နည်းလမ်းများအားရှာဖွေရန် အလွန်လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် စစ်တပ်မှအုပ်ချုပ်နေသည့်အတွက် ထိုအထောက်အပံ့များနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများအား ကျေးလက်ဒေသများရှိ တိုင်းရင်းသားများလူမှုအသိုက်အဝန်းသို့ ရောက်ရှိနိုင်ရန်မှာ ပိုမိုခက်ခဲလိမ့်မည်။

ဤအစီရင်ခံစာသည် စစ်တပ်မှအာဏာမသိမ်းမီအခြေအနေကိုဖော်ပြထားသော်လည်း ယခုအချိန်တွင် ကာကွယ်ကုသရေးအစီအစဉ်များ လုပ်ဆောင်ခြင်းမရှိတော့သဖြင့်၊ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသောပြဿနာများ ပျောက်ကွယ်သွားခြင်းမရှိသလို အစိုးရ၏တုန့်ပြန်မှုများမှာလည်းဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ကျေးလက်ဒေသရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအတွက် လိုအပ်ချက်များအားဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအား ဟန့်တားလျက်ရှိသော နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုများကလည်း ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။ ဤအစီရင်ခံစာကို ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်ကုသရေးအစီအစဉ်များနှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိစေနိုင်သော နိုင်ငံရေးအခြေအနေများကိုဖော်ပြခြင်းဖြင့် စတင်ထားသည်။ ထို့နောက် ကိုဗစ်- ၁၉ အခြေအ

⁵ Lancet သတင်းဌာနက ဇော်ဝေစိုးနှင့် အခြားစာရေးသူများမှ ၂၀၂၁ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ တွင် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သော “Myanmar’s health leaders stand against military rule” တွင် ကြည့်ပါ။

နေတင်ပြမှုနှင့် ရောဂါစမ်းသပ်မှုအစီအစဉ်များ၊ ကူးစက်လူနာတိုးမြှင့်လာမှုများအား အကောင်အထည် ဖော်ဖြေရှင်းမည့် ကာကွယ်ရေးအစီအစဉ်များကို ဆက်လက်ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ ထိုအချက်များ အားတင်ပြပြီးနောက်တွင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများ၊ ကူညီထောက်ပံ့မှုအမျိုးမျိုးအားလက်ခံရရှိမှုနှင့် ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးအခြေအနေများကိုလည်း ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။

အဓိကရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များ

ရှုပ်ထွေးလှသည့်နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲနှင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသောပဋိပက္ခများသည် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုများနှင့် တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာရောဂါကာကွယ်ရေးအစီအစဉ်များအတွက် အခက်အခဲများကိုဖြစ်စေသည်သာမက လက်တွေ့ကျမှုပင်မရှိပါ။ ဒေသတွင်းပူးတွဲဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကွဲပြားခြားနားသောနိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်သူများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကိုမရှိသောအစီအမံများသည် အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် အောင်မြင်နိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းတို့သည် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းနှင့် အခွင့်အရေးအကာအကွယ်ပေးခြင်းအတွက်မျှသာမဟုတ်ချေ။ နေရာဒေသအသီးသီးတွင် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းဆိုင်ရာကွဲပြားခြားနားသည့် စိန်ခေါ်မှုများဖြင့်ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ ထို့ကြောင့် သီးခြားထိန်းချုပ်မှုရှိသောနေရာဒေသများအတွက် ဖြေရှင်းမှုနည်းလမ်းများအားထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။

ပြည်သူအားလုံးထံသို့ အစိုးရ၏အထောက်အပံ့များ ရောက်ရှိသည်ဟုဆိုသော်လည်း ထိုအထောက်အပံ့များသည် မြန်မာအစိုးရ၏အုပ်ချုပ်မှုအောက်ရှိဒေသများတွင်သာ ရောက်ရှိကြပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး(KNU) ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိသောကျေးရွာများသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း ဖြစ်ပွားသောရောဂါကြောင့် ၎င်းတို့ကြုံတွေ့ရသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြဿနာအား မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ဖြေရှင်းကြရသည်။

နိုင်ငံတကာအထောက်အပံ့များသည် ကျေးလက်ဒေသများသို့ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာရောက်ရှိသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ ခရီးသွားလာခြင်းပိတ်ပင်ခြင်းထက် မြန်မာအစိုးရ၏အခွင့်အာဏာအောက်ရှိ NGOs နှင့် INGOs အနေဖြင့် မည်သည့်နေရာဒေသများ၌သာ ကူညီထောက်ပံ့မှုများပေးနိုင်သည်ဟူသော ကန့်သတ်ချက်ကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် အဖွဲ့အစည်းကြီးများဖြစ်သည့် ကမ္ဘာ့ဘဏ် (World Bank), နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (IMF) နှင့် နိုင်ငံခြားရေးအစိုးရများမှထောက်ပံ့ပေးသော နိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေများကို သိသာစွာထိန်းချုပ်ထားပါသည်။ ဒေသခံလူမှုအသိုက်အဝန်းများဆီသို့ အခြေခံဝန်ဆောင်မှုများကို ထောက်ပံ့ပေးနေသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများကဲ့သို့သော KNU ကျန်းမာရေးနှင့်ပညာရေးဌာနတို့သည် နိုင်ငံတကာမှပေးသောအထောက်အပံ့များနှင့် အကျိုးကျေးဇူး အပြည့်အဝမခံစားရခြင်းမရှိပါ။

ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များနှင့် အစီရင်ခံစာတင်ပြခြင်းများသည် ပြည့်စုံလုံလောက်မှုမရှိခြင်းနှင့် အချက်အလက်မှားယွင်းနေခြင်းဖြစ်သည်သာမက တိုင်းရင်းသားအုပ်ချုပ်ရေးဒေသများရှိ လူဦးရေများကိုကာကွယ်ရာတွင်လည်း ပြည့်စုံလုံလောက်မှုမရှိပေ။

ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါဖြစ်ပွားခြင်းမရှိသော ကျေးလက်ဒေသများရှိ ရွာသူရွာသားများသည် ကြီးမားသော ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးသင်ကြားနိုင်မှုနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအခက်အခဲများဖြင့် ရင်ဆိုင်နေကြ

ရသည်။ ၎င်းပြဿနာများ၏ သက်ရောက်မှုများသည် ကြာရှည်စွာသက်ရောက်မှု ဧကန်မုချရှိပေလိမ့် မည်ဖြစ်သည်။

- ခရီးသွားလာရေးကျယ်ပြန့်စွာကန့်သတ်မှုများချမှတ်ထားခြင်းသည် ရောဂါပိုးကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကို ထိန်းချုပ်ထားရာတွင် အကူအညီဖြစ်စေသည်မှန်သော်လည်း ကျေးလက်ဒေသအတွင်း အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာယန္တရားများအပေါ် သက်ရောက်မှုများကို ပို၍ပင်ဖြစ်စေသည်။ ထို့ပြင် အစားအသောက်မလောက်ငှမှုတိုးများလာခြင်းနှင့် လူမှုသိုက်အဝန်းအတွင်း အပြန်အလှန်ထောက်ပံ့မှုများ ကျဆင်းသွားခြင်းကို ပို၍ပင်ဖြစ်ပေါ်လာစေပါသည်။
- အစိုးရ၏ဝန်ဆောင်မှုများ လုံးဝရပ်တန့်သွားခြင်းနှင့်အတူ ပညာရေးသင်ကြားမှုရရှိရန်အခွင့်အလမ်းများမှာလည်း လုံးလုံးလျားလျားပျက်ပြယ်သွားပါသည်။ သို့သော်လည်း တိုင်းရင်းသားဒေသရှိ ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုပေးသောအဖွဲ့များမှ ထောက်ပံ့သောကျောင်းများသာဖွင့်လှစ်သင်ကြားလျက်ရှိသည်။ ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့်ဒေသများတွင် အစိုးရမှဖွင့်လှစ်ပေးထားသည့် သင်ကြားမှုအခွင့်အလမ်းများကို ကျေးလက်ဒေသရှိရွာသားများရရှိနိုင်ခြင်းမရှိပဲဖြစ်နေသည်။
- ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုတွင် အရေးပေါ်မဟုတ်သည့်လိုအပ်သောဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ပတ်သတ်၍ အဓိကအားဖြင့် ဖြတ်တောက်ခြင်းခံရသည်။ ထိုကဲ့သို့သောဝန်ဆောင်မှုများအား ဖြတ်တောက်ခြင်းများကြောင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာပြဿနာများတိုးလာခြင်းနှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှု အလုံအလောက်မရရှိသော ကျေးလက်ဒေသနေလူမှုအသိုက်အဝန်းများအတွက် အထူးအကူအညီပို၍လိုအပ်ခြင်းကိုဖြစ်စေသည်။

အရေးပေါ်အထောက်အပံ့များကူညီပံ့ပိုးရာတွင် အစားအသောက်နှင့်ငွေကြေးများပေးဝေခြင်းတို့သည် အရေးပါသော်လည်း ထိုအထောက်အပံ့သည်ပတ်ပုံစနစ်သည် မျှတမှုမရှိခြင်းနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိခြင်းများဖြစ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာအခက်အခဲများကိုတွန်းလှန်ရန်အတွက် ထပ်မံလုပ်ဆောင်မှုများလိုအပ်ပါသည်။

အကြံပြုချက်များ

ဤအစီရင်ခံစာထဲတွင် ဖော်ပြထားသည့်အကြံပြုချက်များသည် လက်ရှိမြန်မာပြည်၏နိုင်ငံရေးအကြပ်အတည်းများအတွက် ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ အမှန်စင်စစ်အားဖြင့် လက်ရှိအချိန်တွင် ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အပါအဝင် မြန်မာပြည်သူများချဉ်းကပ်နိုင်သည့် တရားဝင်အစိုးရမရှိသေးပါ။ စစ်အစိုးရသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိသော ကျန်းမာရေးနှင့်ဆိုင်သောလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးစံချိန်စံနှုန်းများကို လိုက်နာခြင်းမရှိသောကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းများ ပြန်လည်အဖြေရှာရန် အရေးတကြီးလိုအပ်နေကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြနေပါသည်။ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကိုပစ်-၁၉ အကြပ်အတည်းများအားတုန့်ပြန်ရာတွင် ပါဝင်သည့်ထောက်ပံ့မှုများရရှိရေး၊ တိုင်းရင်းသားနယ်မြေများမှ သတင်းအချက်အလက်များရရှိရေး၊ အရေးပေါ်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် ကျန်းမာရေးလိုအပ်ချက်များအား အစိုးရမှလုပ်ဆောင်နေသောလမ်းကြောင်းအပြင် အခြားသောလမ်းကြောင်းများဖြင့်လည်း လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်နေပါသည်။ အောက်ပါအကြံပြုချက်များသည် အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းများအတွက်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ပေးထားသည့်အချို့သောအကြံပြုချက်များလည်းရှိပါသည်။ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှ ဒေသခံပြည်သူများ၊ ပြည်တွင်းစစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူများနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသအတွင်းရှိ ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အကာအကွယ်ပေးရန်နှင့် ကောင်းမွန်စွာနေထိုင်နိုင်ရန်အတွက် အားလုံးပါဝင်သည့်ထောက်ပံ့ရေးကဏ္ဍတစ်ရပ်အား ကောင်းမွန်စွာလုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ကြားဖြတ်အစိုးရ (သာဓကအားဖြင့် အာဏာသိမ်းစစ်အုပ်စု) သို့မဟုတ် နောက်ဆုံးတွင် (ဒီမိုကရေစီစံချိန်စံနှုန်းရှိသော) ရွေးကောက်ခံအစိုးရတစ်ရပ်အား ဖိအားပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (SAC)^၆ ၊ တပ်မတော်

ချက်ချင်းအာဏာစွန့်ပြီး ပြည်သူ့ရွေးကောက်၍ နိုင်ငံတကာမှအသိအမှတ်ပြုသော အစိုးရတစ်ရပ်သို့ အာဏာလွှဲပြောင်းပေးရန်။

ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများအပေါ် ပစ်မှတ်ထားသည့် နှိမ်နင်းမှုလုပ်ရပ်များအား အဆုံးသတ်ရန်၊ ဆေးရုံအတွင်းနေရာယူထားသောစစ်သားများအား ပြန်လည်ရုတ်သိမ်းပေးရန်နှင့် ကိုဗစ်-၁၉ စစ်ဆေးမှုနှင့် ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်မှုများ ပြန်လည်လုပ်ဆောင်ပေးရန်။

ဆက်သွယ်ရေးဝန်ဆောင်မှုများအား ချက်ချင်းပြန်လည်ပတ်စေရန်နှင့် မီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်ဖိနှိပ်မှုများသည် သတင်းအချက်အလက်ရရှိနိုင်သည့်အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ရာရောက်သည့်အတွက် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများရရှိရန် ဟန့်တားနိုင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များအားရပ်တန့်ပစ်ရန်။

^၆ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (SAC) ကို ၂၀၂၁ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ရက်နေ့ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အဖြစ် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဤအစိုးရအဖွဲ့ကိုဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးမင်းအောင်လှိုင်မှ ၂၀၂၁ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂ရက်နေ့တွင် တပ်မတော်အစိုးရအရာရှိရှစ်ဦးနှင့် အရပ်သားရှစ်ဦးတို့ဖြင့် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဥက္ကဋ္ဌမှ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရအကြီးအကဲအဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏စစ်ဘက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးအဖွဲ့ကိုသော်လည်းကောင်း ဦးစီးဦးဆောင်မှုပြုသည်။ မင်းအောင်လှိုင်သည် အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် SAC ၏ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့သည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များနှင့် ၎င်းတို့၏ အစိုးရမဟုတ်သည့်လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များအား မိမိတို့ ထိန်းချုပ်နယ်မြေတွင် လွတ်လပ်စွာ ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ရေးနှင့် စစ်ဆေးမှုများပြုလုပ်ခွင့်ပေးရန်။ ထိုအထဲတွင် စစ်ဆေးရေးဂိုဏ်းတည်ဆောက်ရန်၊ လည်ပတ်စေလုပ်ရန်အပြင် အခြားသတင်းအချက်အလက်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် လှုပ်ရှားမှုများပါဝင်ရမည်။

ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး/ကရင်အမျိုးသားကျန်းမာရေးနှင့်ကယ်ဆယ်ရေးဌာန

ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ကယ်ဆယ်ရေးမူဝါဒများအားကျင့်သုံးပြီး ကေအဲန်ယူထိန်းချုပ်နယ်မြေမှဒေသခံများအပေါ်ကျရောက်သော ကိုဗစ်-၁၉ အန္တရာယ်၏ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ကူညီဖြေရှင်းပေးရန်။ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်တားဆီးရေးလုပ်ဆောင်ချက်များကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်။ ကျန်းမာရေးနှင့်ဆိုင်သည့် မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှု ဆက်လက်တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ပြီး ရောဂါစစ်ဆေးကုသခြင်းနှင့် ကျန်းမာရေးအသိပညာပေးခြင်းများကို တိုးချဲ့လုပ်ဆောင်ရန်။

နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေ (IMF)၊ အာရှဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဘဏ် (ADB)၊ ဂျပန်နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအင်ဂျင်စီ (Japan International Cooperation Agency)၊ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ရန်ပုံငွေနှင့်ဆိုင်သည့်အသင်းအဖွဲ့များနှင့် နိုင်ငံခြားအစိုးရများ

ဗဟိုအစိုးရ၏အစီရင်ခံတင်ပြခြင်းအပေါ်တွင်သာ မှီခိုခြင်းမရှိဘဲ ထိရောက်သောကြည့်ရှုစစ်ဆေးရေးယန္တရားများတည်ဆောက်ရန်နှင့် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများထံသို့ အထောက်အပံ့များရောက်ရှိအောင် သေချာစွာလုပ်ဆောင်စေရန်။

အစိုးရမဟုတ်သည့် အသင်းအဖွဲ့များသို့ (တိုက်ရိုက်)ရန်ပုံငွေများ ပိုမိုရရှိနိုင်ရေးအတွက် နိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေများအားဖြန့်ဝေပေးရမည်။ အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားများအတွက်ဝန်ဆောင်မှုပံ့ပိုးပေးသူများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည့် ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် ရောဂါကာကွယ်ရေးကဏ္ဍများတွင် လုပ်ဆောင်သည့်အဖွဲ့အစည်းများထံသို့ ရန်ပုံငွေများအားတိုက်ရိုက်ပိုမိုရရှိစေရန်။

ဒေသခံများထံသို့ထောက်ပံ့ရေးအစီအစဉ်များအား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဒေသခံများယုံကြည်စိတ်ချရသော အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသောတိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများတွင်ရှိသည့် လုပ်နိုင်စွမ်းနှင့်ကွန်ယက်များကိုအခြေခံသော ဝန်ဆောင်မှုဖြန့်ဝေရေးနည်းလမ်းများနှင့် ဆက်သွယ်ရေးများကို ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်ရန်။

တောင်သူလယ်သမားများနှင့် နေ့စားအလုပ်သမားများအပေါ် ထိခိုက်နစ်နာမှုများ လျော့နည်းသွားစေရန်အတွက် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန် ကူညီထောက်ပံ့မှုများ စတင်လုပ်ဆောင်ရန်။ သာဓကအားဖြင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးအတိုင်းအတာဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ဒေသအလိုက်အတိုင်းအတာဖြင့်ဖြစ်စေ စားနပ်ရိက္ခာထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်များတွင် တောင်သူလယ်သမားများ ပိုမိုပါဝင်လာစေရန်။ ဒေသအလိုက် ပြန်လည်ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းနည်းလမ်းများကိုလေ့လာပြီး ဒေသအလိုက်ကိုက်ညီသောဖြေရှင်းချက်များကိုရှာဖွေရန်။

တိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားအစိုးရမဟုတ်သည့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့များသည် ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ကုသခြင်းနှစ်ခုစလုံး (စစ်ဆေးခြင်း/စမ်းသပ်ခြင်းနှင့် ကူးစက်ရောဂါရှိသည့် သံသယလူနာများအားထားရှိသည့်အဆောက်အဦများထားရှိခြင်း ပါဝင်ရန်)၊ နှင့် အရေးပါသည့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများအား ကျေးလက်ဒေသများတွင်ပံ့ပိုးရန်။

ကိုဗစ်-၁၉ သတင်းအချက်အလက်များနှင့် အသိပညာပေးမှုများသည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသအပါအဝင် ရပ်ရွာဒေသများအနှံ့အပြားသို့ရောက်ရှိရန်။ ထိုအရေးကြီးသည့် သတင်းအချက်အလက်များအား တိုင်းရင်းသားများ၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုတို့နှင့်ကိုက်ညီသည့် မိမိတို့၏မိခင်ဘာသာစကားများအားလုံးကိုက်ညီစွာရရှိစေရန်။

ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသအပါအဝင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတို့၏ အခြေခံပညာပေးပံ့ပိုးပေးသူများ ကူညီထောက်ပံ့မှုများတိုးတက်လာရေးနှင့် ကောင်းမွန်သည့်ဗဟုဟာအသစ်များဖြင့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ပညာရေးဆိုင်ရာကူညီထောက်ပံ့မှုများပေးပို့ရန်။

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းနှင့် နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်နေသည့် နိုင်ငံများ၏ နယ်စပ်ဒေသများမှ ပြည်တွင်းစစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည်များ၏ ကျန်းမာရေး၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဝန်ဆောင်မှု လိုအပ်ချက်များနှင့် နေရပ်ပြန်လာသည့်ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများမှ ၎င်းတို့၏မူလအလုပ်အကိုင်များသို့ပြန်သွားရာတွင် လွယ်ကူချောမွေ့စေရန် ကူညီထောက်ပံ့ပေးပို့မှုများအား အတူတကွလုပ်ဆောင်ရန်။

(အနာဂတ်) နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏တာဝန်အရပါဝင်လုပ်ဆောင်သူများ (နိုင်ငံ၏တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များ)

လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားအဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သည့် အမျိုးသားကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်ရေး ယန္တရားများအားကောင်းမွန်အောင်တည်ဆောက်ပြီး ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးအခွင့်အရေးများနှင့် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများ၏ သာယာဝပြောရေးအတွက် အကာအကွယ်ပေးခြင်းအား တိကျစွာလုပ်ဆောင်ရန်။ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားကိုယ်စားလှယ်များအား အနာဂတ်အရေးပေါ် စီးပွားရေးနှင့်လူမှုကယ်ဆယ်ရေးအစီအစဉ် အခြေခံမူကြမ်းရေးဆွဲရေးဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်စေရန်။

ကျေးလက်ဒေသများတွင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာစိုးရိမ်စရာများ လျော့နည်းစေရန်အတွက် နေ့စားအလုပ်သမားများနှင့် တောင်သူလယ်သမားများအား အမျိုးသားလူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးယန္တရားတွင် ပါဝင်စေရန်။ ဥပမာ အလုပ်လက်မဲ့ပံ့ပိုးပေးခြင်းနှင့် လူမှုဖူလုံရေးအကျိုးကျေးဇူးများရရှိရန်။

တိုင်းရင်းသားများအား ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများကို လွတ်လပ်ခွင့်ပေးရန်။ အစိုးရမှ တိုင်းရင်းသားနှင့် အစိုးရမဟုတ်သည့် ဝန်ဆောင်မှုပံ့ပိုးသူများ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရန်။ အဓိကအားဖြင့် တိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားကျန်းမာရေးဆိုင်ရာလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သည့်အဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့ထိန်းချုပ်နယ်မြေများတွင် ဝန်ဆောင်မှုများချဲ့ထွင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်ပံ့ပိုးမှုများ ဆက်လက်လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန်။

အစီရင်ခံစာရေးသားပြုစုပုံနည်းစနစ်

ဤအစီရင်ခံစာကို စုစုပေါင်း ဆက်သွယ်မေးမြန်းမှု ၇၂ ခုနှင့် ဒေသတွင်းအစီရင်ခံစာ ၁၀ ခုအပေါ် အခြေခံထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဒေသတွင်းခရီးသွားလာရေးကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုများကြောင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မေလတွင် KHRG မှ ဒေသခံရွာသားများနှင့်ခေါင်းဆောင်များအား တယ်လီဖုန်းဖြင့် ဆက်သွယ်မေးမြန်းမှုပြုကာ သတင်းအချက်အလက်များကို စတင်စုဆောင်းခဲ့ပါသည်။ ပထမတွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအား လေ့လာဆန်းစစ်မှုပြုလုပ်ခဲ့ပြီးသည့်နောက် လှစ်ဟာမူရှိသောအချက်အလက်များကိုဖြည့်စွက်ရန်နှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းဖြစ်ပွားသော ကပ်ရောဂါဒုတိယလှိုင်းဖြစ်ပေါ်လာမှုနှင့်ပတ်သတ်၍လည်း KHRG မှ မေးခွန်းလွှာများအားပြင်ဆင်ခဲ့ပါသည်။ ကျန်ရှိနေသောတွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် စုဆောင်းခဲ့သည်။ နိုင်ငံတွင်း ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသောကပ်ရောဂါနှင့် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စစ်တပ်မှအာဏာသိမ်းမှုကြေညာချက်ကြောင့် ကိုဗစ်-၁၉ အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်သည့် နောက်ထပ်သတင်းအချက်အလက်အသစ်များကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ကွင်းထဲမှရရှိခဲ့သည့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုနှင့် ဒေသတွင်းအစီရင်ခံစာများမှ ရယူထားခြင်းဖြစ်သည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများကို ခရီးသွားလာရန်အခွင့်အခြေရရှိသည့်အချိန်တိုင်း သတင်းအချက်အလက်ကောက်ခံသူများသည် ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အစဉ်တစိုက်လိုက်နာကာ လူကိုယ်တိုင်သွားရောက်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သတင်းအချက်အလက်ကောက်ခံသူများသည် နေရာဒေသများသို့ဝင်ရောက်သွားလာခွင့်ရရှိကြသော်လည်း ကန့်သတ်မှုများဖြင့် ဆက်လက်ကြုံတွေ့ကြရဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤအစီရင်ခံစာထဲတွင်ရေးသားဖော်ပြထားသောအချက်အလက်များထဲသည် KHRG ၏ လှုပ်ရှားရာဒေသအားလုံးမှ အချက်အလက်များမပါဝင်ပေ။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသောအချက်အလက်များသည် ရွာသားများ၏သက်သေခံချက်များနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများမှ ပြုစုရေးသားထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသတင်းမှတ်တမ်းအစီရင်ခံစာပြုစုရေးသားမှုနည်းလမ်းများ^၇ကို KHRG မှသင်ကြားပေးထားသောဒေသခံအဖွဲ့ဝင်များ၏တွေ့ဆုံ မေးမြန်းမှုများမှတစ်ဆင့် သတင်းအချက်အလက်ကောက်ခံခဲ့ပါသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ ဖြစ်ပွားမှုအတွင်း ခရီးသွားလာရေးအခက်အခဲများကြောင့် သတင်းအချက်အလက်ကောက်ခံသူများသည် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများကိုဒေသတွင်းအစီရင်ခံစာများဖြင့် ဖြည့်စွက်တင်ပြခဲ့ကြသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများကို KHRG ၏ ခရိုင်(၇)ခုဖြစ်သည့် ဒူးသထူ (သထုံ)၊ တောအူး (တောင်ငူ)၊ ခလယ်လွှီထူ(ညောင်လေးပင်)၊ ဘိတ်-ထားဝယ်၊ မူကြော်(ဖာပွန်)၊ ဒူးပလာယာနှင့် ဘားအံခရိုင်များတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုဒေသများအား KNU နှင့် အခြားသောကရင်အမျိုးသားအဖွဲ့အစည်းနှင့် သက်ဆိုင်သောအဖွဲ့များ၊ သက်ဆိုင်မှုမရှိသည့်အဖွဲ့အစည်းများသုံးနှုန်းသကဲ့သို့ ခရိုင်များဟုသုံးနှုန်းသည်။ KHRG အနေဖြင့် ထိုခရိုင်များအား နိုင်ငံရေးနှင့်ဆက်နွယ်ခြင်းမရှိပဲ ဒေသခံအများစုက ထိုသို့အသုံးပြုသည့်အတွက် မိမိတို့သတင်းအချက်အလက်ရယူသည့်နေရာများအဖြစ် ရည်ညွှန်းသုံးနှုန်းခြင်းဖြစ်သည်။

^၇ KHRG ၏ သတင်းအချက်အလက်မှတ်တမ်းပြုစုပုံအပြည့်အစုံနှင့် အစီရင်ခံစာရေးသားမှုနည်းလမ်းများကို စာဖတ်သူများသိရှိလိုပါက KHRG ထံသို့ ခွင့်တောင်းရယူနိုင်ပါသည်။

မေးခွန်းဖြေကြားသူများမှပေးသော သတင်းအချက်အလက်များအား ပြည့်စုံစေရန်အတွက် KHRG မှ ၎င်း၏ကိုယ်ပိုင်မှတ်တမ်းပြုစုမှုနှင့် အခြားသောသတင်းရင်းမြစ်များကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ပါဝင်ဖြေကြားသူအားလုံးကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၏ရည်ရွယ်ချက်အားရှင်းပြခဲ့ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့မှပေးသောသတင်းအချက်အလက်များအား ဤအစီရင်ခံစာတွင်ထည့်သွင်းအသုံးပြုလိုကြောင်း သဘောတူညီမှုရယူခဲ့ပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအား စကောကရင်နှင့် ဗမာဘာသာတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ မေးခွန်းဖြေကြားသူများ၏အမည်များနှင့် အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို လုံခြုံရေးအရလျှို့ဝှက်ထားပါသည်။ တချို့သောအကြောင်းအရာမှာ အန္တရာယ်ရှိစေနိုင်သည်ဟုယူဆပါလျှင် အမည်နာမများအား ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ထားပြီး က--- မှ အ--- အက္ခရာစာလုံးများကို အသုံးပြုထားပါသည်။ ဖြတ်တောက်ဖော်ပြထားသော စာလုံးများသည် အမည်နာမအစစ်အမှန်များအား ကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိသကဲ့သို့ KHRG ၏ယခင်အစီရင်ခံစာများတွင်သုံးခဲ့သော အက္ခရာစာလုံးများနှင့်လည်း သက်ဆိုင်မှုမရှိပါ။

ဝေါဟာရနှင့် အတိုကောက်အသုံးအနှုန်းများ

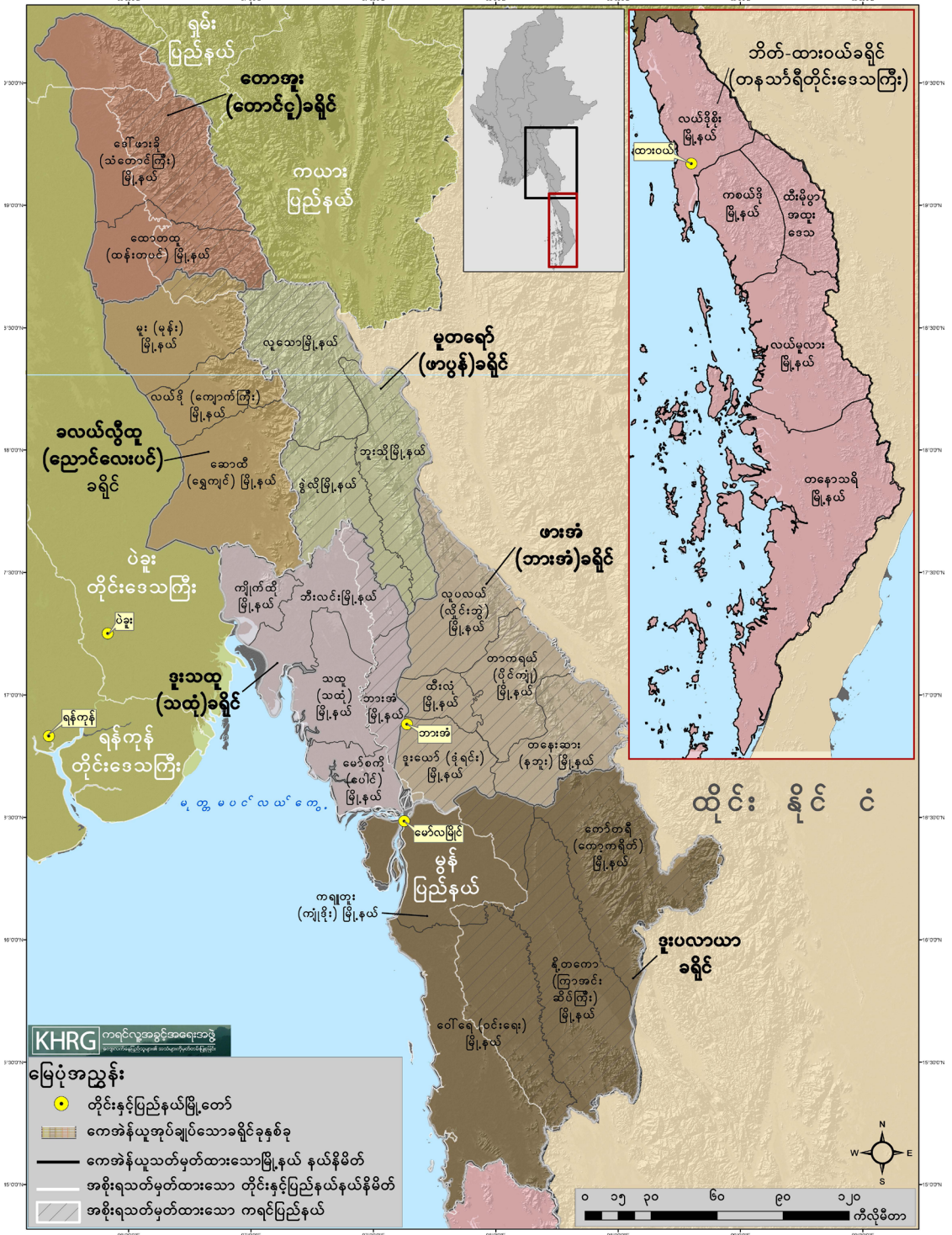
BPHWT	နယ်လှည့်ကျောပိုးအိတ်ကျန်းမာရေးလုပ်သားအဖွဲ့
CBO	လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်း
CIDKP	ဌာနေမဲ့ ပြည်တွင်းကရင်ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာကော်မတီ
CERP	မြန်မာအစိုးရမှ ကိုဗစ်-၁၉ စီးပွားကုစားရေးအစီအစဉ်
CSO	အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း
EAO	တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း
EHO	တိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်းများ
IDP	ပြည်တွင်းနေရပ်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူ
IMF	နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့
KECD	ကရင်ပညာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဌာန
KDHW	ကရင်ကျန်းမာရေးနှင့်ကယ်ဆယ်ရေးဌာန
KNLA	ကရင်အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်
KNPF	ကရင်အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့
KNU	ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး
KWO	ကရင်အမျိုးသမီးအစည်းအရုံး
MoHS	မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားရေးရာဝန်ကြီးဌာန
NCA	တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်
NGO/INGO	အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်း/ နိုင်ငံတကာအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း
UN	ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ

ကရင်ဘာသာအထူးအခေါ်အဝေါ်များ

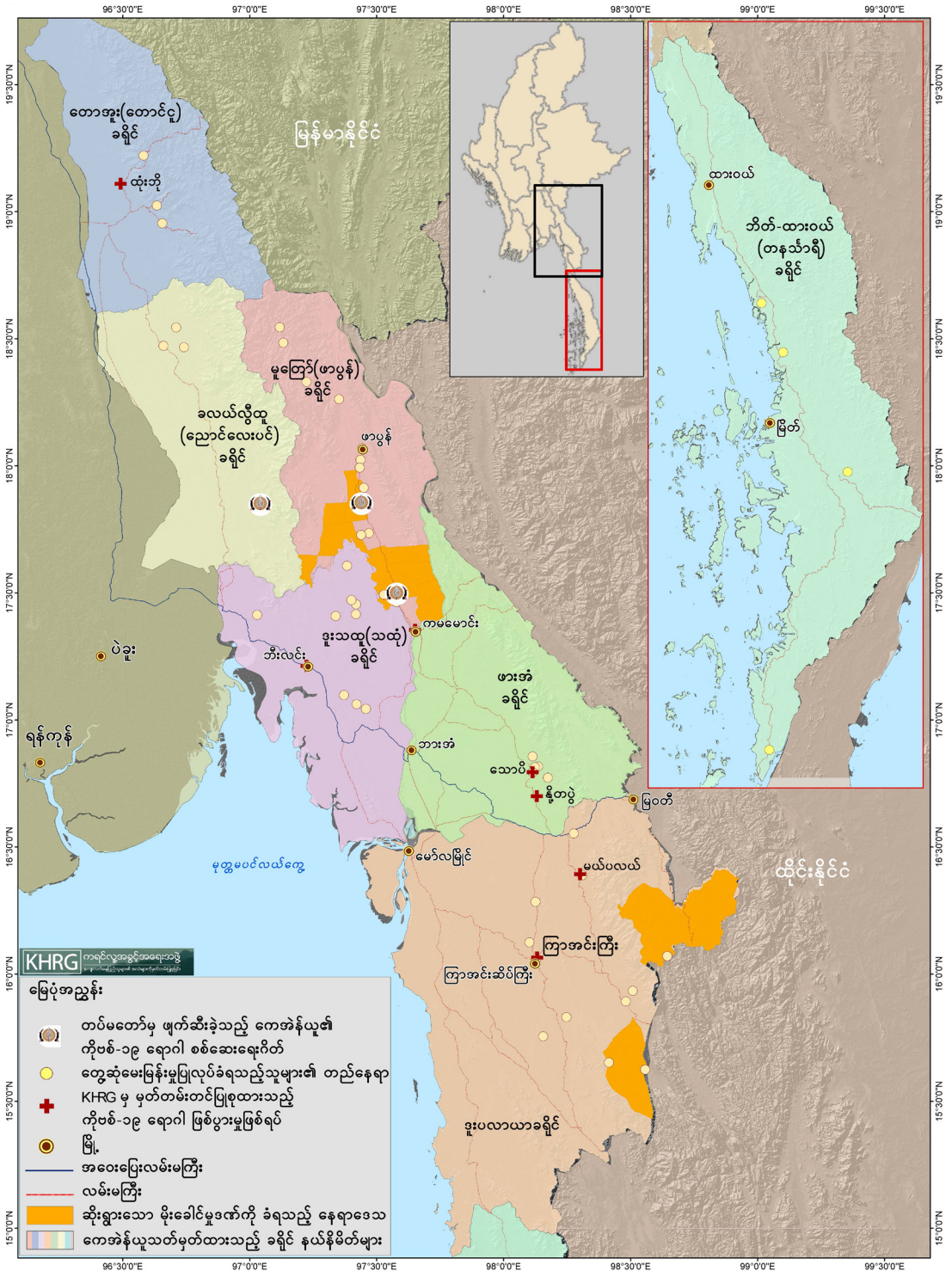
နော၊ စော စကောကရင်အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးများ၏နာမည်ရှေ့တွင် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသော အသုံးအနှုန်း

မြေပုံ - ၁ ကရင်လူ့အဖွဲ့အစည်းအရင်းအမြစ် လှုပ်ရှားရာနယ်မြေ

ကေအဲန်ယူသတ်မှတ်ထားသော ကရင်နယ်နိမိတ်နှင့် အစိုးရသတ်မှတ်ထားသော ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး

မြေပုံ - ၂ KHRG မှ မှတ်တမ်းပြုစုထားသည့် မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါနှင့်ပတ်သတ်သည့် အကြောင်းအရာများ

အခန်း (၁) မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း နိုင်ငံရေးအခြေအနေ

လက်ရှိကူးစက်ရောဂါအခြေအနေအား ကျေးလက်နေရွာသားများအနေဖြင့် မည်သို့ကြုံတွေ့ခံစားနေရသည်ကိုဖော်ပြလိုပါက အထောက်အပံ့များရရှိနိုင်ရန်ခွင့်ပြုပေးမည့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေအား ချန်လှပ်ထား၍မရပါ။ ဤအစီရင်ခံစာတွင်ဖော်ပြထားသည့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါနှင့်ပတ်သက်သောပြဿနာများအားနားလည်နိုင်ရန်အတွက် မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် ဒေသတွင်းနှင့်ပြည်နယ်အလိုက်ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးပထဝီအနေအထားအပါအဝင် အကူအညီနှင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများအား ရရှိနိုင်မှုအခြေအနေအကျဉ်းချုပ်ကို တင်ပြရန်အရေးကြီးပါသည်။

(က) နိုင်ငံရေးစီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းအခြေအနေ

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံရေးထိန်းချုပ်မှုနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုသည် အလွန်တရာပင်ရှုပ်ထွေးလှသည်။ KHRG လှုပ်ရှားရာဒေသ၏ အနောက်ဘက်နယ်စပ်တစ်လျှောက်မှာ အစိုးရထိန်းချုပ်သည့် နယ်မြေဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်အရ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်အား ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသည့်အတွက် KNU ၏ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိသည်ဟု တရားဝင်ပြောဆိုနိုင်ခြင်းမရှိသော်လည်း ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံ၏အဓိကလမ်းမကြီးများ၊ မြို့ကြီးများနှင့်ဝေးကွာသည့် နေရာဒေသများကဲ့သို့သော ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့်အရပ်ဒေသအတော်များသည် KNU ၏အုပ်ချုပ်နယ်မြေဖြစ်ပါသည်။ ထိုအထဲမှ အချို့သောနေရာများကို “အမဲရောင်နယ်မြေ” ဟုယူဆကြသည်။ ထိုအခေါ်အဝေါ်ကို “ဖြတ်လေးဖြတ် နည်းဗျူဟာ”^၈ တွင် တပ်မတော်မှသုံးနှုန်းခြင်းဖြစ်ပြီး မြန်မာအစိုးရ၏အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်မရောက်ရှိသေးပဲ တိုင်းရင်းသား “သူပုန်များ” မှ ဆက်လက်အုပ်ချုပ်သည့် နေရာဒေသများကို ဆိုလိုသည်။ KHRG လှုပ်ရှားရာဒေသအများစုသည် မြန်မာအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ သို့မဟုတ် တစ်ဖွဲ့ထက်ပိုသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ အတူယှဉ်တွဲအုပ်ချုပ်သည့် နေရာဒေသများဖြစ်သည်။

KHRG လှုပ်ရှားရာဒေသတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များရှိကြသော်လည်း KNU သည် အခိုင်မာဆုံးအဖွဲ့ဖြစ်သည်သာမက ဖွဲ့စည်းပုံအရ တိုးတက်မှုအရှိဆုံးအဖွဲ့လည်းဖြစ်သည်။ (အချို့သောလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များမှာ စစ်တပ်အင်အားသာရှိသည်။) အမှန်ဆိုလျှင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအားလုံးတွင် KNU သည် ကောင်းမွန်သည့်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ရှိပြီး အချို့ဌာနများအား အမည်တပ်ဖော်ပြရလျှင် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့် တရားရေးဌာနများရှိပါသည်။ ထိုဌာနများက ၎င်းတို့၏လူမှုအသိုက်အဝန်းများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများပေးအပ်ရာတွင် အဓိကအဖွဲ့များအဖြစ် ရှိနေပါသည်။

^၈ ၁၉၅၀ ခုနှစ်အစောပိုင်းတွင် တပ်မတော်မှ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့နှိမ်နင်းရေးနည်းဗျူဟာဖြစ်သည့် “ဖြတ်လေးဖြတ်စစ်ဆင်ရေး” နည်းဗျူဟာကိုချမှတ်ခဲ့ပြီး ၁၉၅၀ ခုနှစ်၏အလယ်ပိုင်းတွင် တရားဝင်ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ နည်းဗျူဟာ၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ များအား တိုင်းရင်းသားဒေသများမှ ထောက်ပံ့နေမှုများကို နှိမ်နင်းရန်အတွက် အဓိကထောက်ပံ့မှုလေးခုဖြစ်သည့် ရိက္ခာ၊ ဘဏ္ဍာငွေ၊ သတင်းအချက်အလက်အသွယ်နှင့်တပ်သားသစ်များစုဆောင်းခြင်းစသည့် အထောက်အပံ့များကို ဖြတ်တောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

မြန်မာအစိုးရနှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအကြား လက်ရှိနှစ်ဖက်သဘောတူညီမှုရရှိထားသော ပစ်ခတ် တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်သည် စင်ပြိုင်အုပ်ချုပ်မှုကိုအသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း ဤ သို့သော် ရှုပ်ထွေးလှသည့်အခြေအနေအတွက် လုံလောက်သောချမှတ်မှုများမရှိပါ။ Ashley South မှ ထောက်ပြထားသကဲ့သို့ “တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် (NCA)⁹ ရဲ့ ပုဒ်မ ၂၅ မှာ (အခန်း ၆) လက်မှတ်ထိုးထားတဲ့ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တွေရဲ့ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ သဘာဝသယံဇာတစီမံအုပ်ချုပ်မှုနဲ့ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုထားသော် ငြားလည်း လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းနဲ့ အစိုးရတို့ရဲ့ လူမှုဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းလုပ်ငန်းများနဲ့ အုပ်ချုပ်မှု စနစ်တွေအကြားကဆက်နွယ်မှုကို ထိန်းညှိပေးမယ့်ယန္တရားမရှိသေးပါ။”¹⁰ ထို့ကြောင့် နေရာဒေသ အများအပြားတွင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်နှင့် လူမှုဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းများသည် နယ်မြေခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း များကဲ့သို့ပင် ရှင်းလင်းမှုမရှိပေ။

ရောနှောအုပ်ချုပ်သည့်နယ်မြေဒေသများတွင်သာ လူမှုဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြဿနာများရှိနေခြင်းမဟုတ်ပါ။ KNU ထိန်းချုပ်နယ်မြေများတွင်လည်း (ဆိုလိုသည်မှာ KNU မှ အုပ်ချုပ်ရေးပိုမို အားကောင်းသောဒေသများ) ငွေကြေးအထောက်အပံ့များမရှိခြင်း၊ မြန်မာအစိုးရနှင့် တပ်မတော်၏ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်မှုများကိုလည်း ကြုံတွေ့ခံစားကြရသည်။ အချို့သောနေရာဒေသများသည် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသောတိုက်ပွဲများ၊ မြေသိမ်းမှုများနှင့် နေရပ်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရခြင်းများ ဆက်လက်ခံစားရပြီး လူမှုဝန်ဆောင်မှုများအား ပုံမှန်ရရှိစေရန်အတွက် အခက်အခဲတွေ့စေသည်။

ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါဖြစ်ပွားမီကာလကတည်းက Ashley South မှ ဤသို့မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ဖူးပါသည်။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့်စင်ပြိုင်ရုံနေတဲ့ တိုင်းရင်းသားအစိုးရအဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ ဝန်ဆောင်မှုပေးတဲ့အဖွဲ့တွေက နောက်ပိုင်းမှာတဖြည်းဖြည်းရွှေ့ပြောင်းသွားရတာ ဒါမှမဟုတ် နိုင်ငံတော်ရဲ့စနစ်တွေအဖြစ်နဲ့ ပေါင်းစည်းသွားနိုင်ချေရှိလာမလား။ အများအားဖြင့်တော့ အစိုးရနဲ့နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းအပါအဝင် ပညာတတ်တွေ၊ အလှူရှင်တွေ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ သူတို့ရဲ့အုပ်ချုပ်မှု၊ ဝန်ဆောင်မှုတွေအပေါ်မှာ အသိအမှတ်ပြုမှုနဲ့ပဲဆိုင်လိမ့်မယ်။”¹¹

(ခ) ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါတုန့်ပြန်ခြင်းတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ

မတူကွဲပြားသောအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်နှင့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံမှလုပ်ဆောင်ပေးနိုင်စွမ်းရှိသူများသည် ဤကဲ့သို့ သောကပ်ဘေးကာလများအတွင်း အရင်းအမြစ်များအားမှန်ကန်စွာထိန်းချုပ်နိုင်ပါက အကျိုးကျေးဇူး

⁹ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များစွာ ပါဝင်မှုမရှိခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုဖြစ်ပွားပြီးနောက် မြန်မာအစိုးရနှင့် ဖိတ်ကြားခံခဲ့ရသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် ၁၅ ဖွဲ့အနက် ရှစ်ဖွဲ့နှင့် ၂၀၁၅ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ်ခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA) တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ထိုရှစ်ဖွဲ့တွင် ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး (KNU) သည်လည်း တစ်ဖွဲ့အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့်အဖွဲ့များမှ ကျင့်ဝတ်စည်းမျဉ်းများကို အတည်ပြုပြဌာန်းခဲ့သည်။ ၂၀၁၈ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် နောက်ထပ်လက်နက်ကိုင်တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့မှ မြန်မာအစိုးရ၏ဖိအားပေးမှု ကြောင့် NCA စာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။

¹⁰ Ashley South မှ ၂၀၁၈ ခုနှစ် Journal of Contemporary Asia တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Hybrid Governance’ and the Politics of Legitimacy in the Myanmar Peace Process” ၏စာမျက်နှာ (၃) တွင် ကြည့်ပါ။

¹¹ Journal of Contemporary Asia ၏စာရေးသူ Ashley South မှ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Hybrid Governance’ and the Politics of Legitimacy in the Myanmar Peace Process” ၏စာမျက်နှာ (၁၀) တွင် ကြည့်ပါ။

ရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း အချို့နေရာဒေသများတွင် ထိန်းချုပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဖြစ်ပေါ်ဆဲတင်းမာမှုများမှာ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားလာစေခဲ့သည်။ ရောဂါကူးစက်မှု ပထမလှိုင်းဖြစ်သည့်အချိန်တွင် “ခွင့်ပြုမိန့်မရသော” ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါစစ်ဆေးရေးကိတ်များအား တပ်မတော်မှ အဓမ္မဖယ်ရှားခြင်းနှင့် မီးရှို့ဖျက်စီးခြင်းများပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုအပြင် ဒေသခံများအနေဖြင့် ကျန်းမာရေးနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များရှိနေသော်လည်း မြန်မာအစိုးရမှ နိုင်ငံတကာအစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်း (NGOs/INGOs) များအား သတ်မှတ်ထားသည့် “အမဲရောင်နယ်မြေများ” သို့ဝင်ရောက်ခွင့်ပြုရန် ဆက်တိုက်ငြင်းပယ်နေခြင်းကို ရှင်းလင်းစွာတွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း၏ ပဋိပက္ခနှင့်ထိခိုက်ပျက်စီးလွယ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ညွှန်ကြားရေးမှူးဖြစ်သူ Adam Burke က ထောက်ပြခဲ့သည်မှာ “ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနဲ့ လက်တွဲလုပ်ဆောင်မှုတွေဟာ ရောဂါကူးစက်မှုတစ်ခုကိုဖြေရှင်းရာမှာ အဓိကကျတဲ့အချက်နှစ်ချက်ဖြစ်တယ်။ ဒီအချက်တွေဟာ အထူးသဖြင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တွေအားလုံးရဲ့ ကူညီထောက်ပံ့မှုကိုလိုအပ်တဲ့ ပဋိပက္ခနယ်မြေတွေမှာဆိုရင် အောင်မြင်နိုင်ဖို့ခက်တယ်။ အကယ်၍ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တွေက နယ်မြေကိုထိန်းချုပ်ထားတယ်၊ ဒါမှမဟုတ် ဒေသခံတွေအပေါ် ဩဇာညောင်းတယ်ဆိုရင်တော့ သူတို့ကိုပါဝင်လာစေဖို့က အဓိကအရေးပါတဲ့အချက်ဖြစ်တယ်။”¹² အခြားနေရာဒေသများနှင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများတွင် ပဋိပက္ခများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ မည်သို့ပင်ရှိစေကာမူ မြန်မာအစိုးရနှင့်တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမှာ အခက်အခဲရှိစမြဲဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးညှိနှိုင်းမှုများနှင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်နှစ်ရပ်လုံးအား လိုက်နာခြင်းမရှိသောကြောင့် ပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေကြသည်။

KNU သည် ရောဂါပြန့်ပွားမှုအားကြေညာပြီးသည်နှင့် “ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပိုးအား အတူတကွတိုက်ထုတ်နိုင်ရန်အတွက်” ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရန် ပထမဆုံးအဆိုပြုသည့် အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ကိုဗစ်-၁၉ အားတုန့်ပြန်သည့်အနေဖြင့် KNU မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၆ ရက်နေ့တွင် အတူပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်အတွက် လိုအပ်ချက်များကို အလေးပေးဖော်ပြထားသည့်ထုတ်ပြန်ချက်တစ်စောင် ဖြန့်ဝေခဲ့သည်။¹³ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူး António Guterres အပါအဝင် အခြားသောတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကလည်း ထိုကာလအတွင်း ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲထားရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း တပ်မတော်မှ “ကျွန်တော်တို့တွေအနေနဲ့ သူတို့ရဲ့အဆိုပြုချက်ကို လေးစားပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒါဟာလက်တွေ့မကျဘူး။ သူတို့တွေအနေနဲ့ ဥပဒေလိုက်နာဖို့ပဲလိုတယ်” ဟုဆိုကာ ထိုတောင်းဆိုချက်ကို ငြင်းပယ်ခဲ့ပါသည်။¹⁴

မေလဇရက်နေ့မှသာလျှင် မြန်မာအစိုးရမှငင်း၏ “ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးနှင့် ထာဝရငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ ထုတ်ပြန်ချက်” ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ထိုထုတ်ပြန်ချက်တွင် ၂၀၁၉ ခုနှစ် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်၊ ထိန်းချုပ်၊ ကုသရေးအမျိုးသားအဆင့်ဗဟိုကော်မတီအား ဖွဲ့စည်းပြီး တပ်မတော် အနေဖြင့်

¹² The Asia Foundation ၏စာရေးဆရာဖြစ်သူ Adam Burke မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Peace and the Pandemic: The Impact of Covid-19 on Conflict in Asia” တွင် ကြည့်ပါ။
¹³ KNU မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၆ ရက်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “KNU Statement concerning the COVID-19 pandemic” တွင် ကြည့်ပါ။
¹⁴ Myanmar Times ၏သတင်းထောက်ဖြစ်သူ Sai Wunna မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Tatmadaw rejects call for ceasefire during pandemic” တွင် ကြည့်ပါ။

လည်း ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မေလ ၁၀ ရက်နေ့မှ ဩဂုတ်လ ၃၁ ရက်နေ့အထိ (နောက်ပိုင်းတွင် အောက်တိုဘာလ ၃၁ ရက်နေ့အထိ တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။)¹⁵ “မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ ထိန်းချုပ်၊ ကာကွယ်ရေးနှင့်ကုသရေးအပြင် ထာဝရငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိရောက်စွာနှင့်လျင်မြန်စွာဆောင်ရွက်ရန်ရည်ရွယ်သည်။”¹⁶

ထိုကာလမတိုင်မီ ဧပြီလနောက်ပိုင်းတွင် အစိုးရမှ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ ကာကွယ်၊ ထိန်းချုပ်၊ ကုသရေးအား တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် လက်တွဲပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ကော်မတီတစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း အမှန်တကယ်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် အားလုံးပါဝင်လာရေးအတွက် ထိုကော်မတီ၏လုပ်ဆောင်မှုများမှာ မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်ခဲ့သည်။ ကရင်ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့်ကယ်ဆယ်ရေးဌာန(KDHW)¹⁷ အရ တိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်းများ (EHOs) အနေဖြင့် အတူတကွလက်တွဲပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသော်လည်း ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မေလမှစတင်၍ အစည်းအဝေးခေါ်ဆိုခြင်းများမရှိတော့ပေ။ ကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ပြီးသည့်နောက်ပိုင်း မကြာမီအချိန်တွင် တိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးကော်မတီမှ¹⁸ ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ထုတ်ပြန်ချက်တစ်ခုကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုထုတ်ပြန်ချက်တွင် နေရာဒေသအသီးသီး၌ သက်ဆိုင်ရာတိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုက်ရိုက်လက်တွဲဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ကြောင်းနှင့် “တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအုပ်ချုပ်သည့်ဒေသများတွင် ရောဂါကာကွယ်တားဆီးရေးအတွက် အမှန်တကယ်လက်တွေ့လုပ်ဆောင်သောအဖွဲ့များမှာ တိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးအဖွဲ့များသာဖြစ်သောကြောင့် ဒေသတွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များအနေဖြင့် လှူဒါန်းမှုများအား တိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်းများသို့ တိုက်ရိုက်လှူဒါန်းရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။”¹⁹

ဒေသတွင်းရှိ အစိုးရနှင့်တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအချို့ရှိသော်လည်း အမှန်တကယ်ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုများမှာ ၎င်းတို့၏ဆက်ဆံရေးအပေါ်တွင်လည်းမူတည်ကြောင်း KHRG ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများက ဖော်ပြထားသည်။ အချို့သောဒေသများတွင် ဒေသတွင်းရှိ

¹⁵ Myanmar Times ၏သတင်းထောက်ဖြစ်သူ Sai Wanna မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Tatmadaw extends ceasefire until October 31” တွင် ကြည့်ပါ။

¹⁶ ပြည်တောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ မေလ ၉ရက်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Statement on ceasefire and eternal peace” တွင် ကြည့်ပါ။

¹⁷ ကရင်ကျန်းမာရေးနှင့်ကယ်ဆယ်ရေးဌာန (KDHW) သည် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU)၏ ကျန်းမာရေးဌာန ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းသည် ၁၉၆၅ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်ခဲ့ပြီး မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ကျေးလက်ဒေသများသို့ သို့ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုရရှိမှုနည်းပါးခြင်းအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် လူထုအခြေပြုကျန်းမာရေး ဆေးပေးခန်းများထားရှိခြင်းဖြင့်လည်ပတ်နေပါသည်။ သို့သော် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းနှင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်း ဝန်ဆောင်မှုများသည် အကန့်အသတ်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

¹⁸ တိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးကော်မတီကို ၂၀၁၉ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံမဲဆောက်မြို့ရှိ မယ်တော်ဆေးခန်းကိုယ်စားလှယ်များအပါအဝင် ကရင်၊ ရှမ်း၊ မွန်၊ ကယားနှင့် ဗမာတိုင်းရင်းသားများပါဝင်သည့် တိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်အားဖြည့်ခြင်းအဖွဲ့ကို ပူးတွဲတည်ထောင်ခဲ့သည်။ ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းပြီး ကျန်းမာရေးမူဝါဒများနှင့် တိုင်းရင်းသားအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ ကျန်းမာရေးအခြေအနေနှင့် ပတ်သက်သည့်သတင်းအချက်အလက်စနစ်များ ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ ဧရာဝတီသတင်းဌာန၏ သတင်းထောက်ဖြစ်သူ Lawi Weng မှ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သော “Ethnic Health Organizations Suffer from Withdrawal of International Aid” တွင် ကြည့်ပါ။

¹⁹ တိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးကော်မတီမှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ မေလ ၆ရက်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Ethnic Health Committee’s statement on the Government formation of COVID-19” တွင် ကြည့်ပါ။

ကိုဗစ်-၁၉ ကော်မတီများအနေဖြင့် အတူတကွပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုများရှိလာစေရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ သို့သော်လည်း အချို့သောဒေသများတွင်မူ ဆက်ဆံရေးတင်းမာနေသည့်အတွက် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ သီးခြားလွတ်လပ်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များ အထူးသဖြင့် စစ်ဆေးရေးဂိတ်များသည် မြန်မာအစိုးရနှင့်တပ်မတော်တို့၏ရန်ပြုခြင်းများကို ကြုံတွေ့ခံစားကြရသည်။

(ဂ) နိုင်ငံတကာငွေကြေးလှူဒါန်းမှုများနှင့် တည်ရှိဆဲအာဏာခွဲဝေမှုပုံစံများ

KNU သည် ၎င်း၏ထိန်းချုပ်မှုနယ်မြေအောက်ရှိ မိသားစုများစွာကို အထောက်အပံ့အချို့ပေးအပ်နိုင်ခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတော်အစိုးရမှရရှိသည့် နိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေများကိုမူ လက်ခံရရှိနိုင်ခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် ရောဂါကူးစက်မှုစတင်သည့်အချိန်မှစ၍ နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေ အရေးပေါ်အထောက်အပံ့အနေဖြင့် (စုစုပေါင်းဒေါ်လာ သန်း ၇၀၀ ကျော်)²⁰ နှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ (ချေးငွေ - ဒေါ်လာ သန်း ၅၀)²¹ စသည့် နိုင်ငံတကာလူမှုအသိုက်အဝန်း ငွေကြေးရန်ပုံငွေများစွာအား “တစ်နိုင်ငံလုံးပါဝင်တွန်းလှန်ရေး” ကိုဗစ်-၁၉ စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ်အတွက် ရည်ရွယ်သောရန်ပုံငွေအဖြစ်လက်ခံရရှိခဲ့ပါသည်။ ဒုတိယလှိုင်းစတင်သည့်အချိန်တွင် ဂျပန်အစိုးရမှလည်း ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုအားတုန့်ပြန်နိုင်ရန်အတွက် ကျန်းမာရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာကုန်ကျစရိတ်များအား ကူညီထောက်ပံ့မှုအဖြစ် ယန်း ၄၅၀၀ သန်း (ဒေါ်လာ သန်း ၄၀ ကျော်) ပေးအပ်ခဲ့သည်။²²

တစ်သီးပုဂ္ဂလအလှူရှင်များ၊ နိုင်ငံတကာအစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာကူညီထောက်ပံ့ရေးအဖွဲ့များမှလည်း သန်းပေါင်းများစွာသောအလှူငွေများ ပံ့ပိုးပေးခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ထိုငွေကြေးများအား အများအားဖြင့် နိုင်ငံတော်၏အထူးကြပ်မတ်ကုသမှုဆိုင်ရာနေရာများဖြစ်သည့် မြို့ကြီးများတွင်သာ အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။²³ ထိုသို့သော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများအား မြို့ကြီးများ၏အပြင်ဘက်တွင် နေထိုင်သူများအနေဖြင့် လက်လှမ်းမီနိုင်ခြင်းမရှိပါ။

အချို့ထောက်ပံ့ငွေများမှာ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားသောနေရာဒေသများရှိ အထူးအကူအညီလိုအပ်နေသူများနှင့် စိုးရိမ်ရသောနေရာဒေသတွင်နေထိုင်သူများကို ကူညီထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရန်အတွက် လျာထားခဲ့

²⁰ Rapid Credit Facility (RCF) နှင့် Rapid Financing Instrument (RFI) အောက်တွင် ဤနှစ်ခုအရပ်ကျ ဖြန့်ဝေခဲ့သည်။ ပထမငွေပေးချေမှုကို ၂၀၂၀ခုနှစ် ဇွန်လတွင် အတည်ပြုခဲ့ပြီး၊ ဒုတိယတစ်ကြိမ်ကို ၂၀၂၁ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ International Monetary Fund မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “IMF Executive Board Approves a SDR 258.4 Million Disbursement under the Rapid Credit Facility and Purchase under the Rapid Financing Instrument to Myanmar to Address the COVID-19 Pandemic” တွင် ကြည့်ပါ။
²¹ ကမ္ဘာ့ဘဏ် မှ ၂၀၂၁ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “World Bank Myanmar COVID-19 Support” တွင် ကြည့်ပါ။
²² Myanmar Times သတင်းဌာန၏သတင်းထောက်ဖြစ်သူ သီဟကိုကိုနှင့်ထူးသန့်မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Myanmar receives more overseas financial support to combat COVID-19” တွင် ကြည့်ပါ။
²³ Deutsche Welle သတင်းဌာန၏စာရေးဆရာဖြစ်သူ Leah Carter မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ မေလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Myanmar: Armed conflict puts brakes on COVID-19 response” တွင် ကြည့်ပါ။

သည်။²⁴ သို့သော်လည်း ဗဟိုအစိုးရအားပေးအပ်ထားသည့် ထိုအလှူငွေများသည် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့များ စီမံဆောင်ရွက်သည့် ကျန်းမာရေးကွန်ယက်များထံသို့ ရောက်ရှိနိုင်ခြင်းရှိမရှိမှာ စိုးရိမ်ဖွယ်ရာဖြစ်စေပါသည်။ ကရင်ငြိမ်းချမ်းရေးအထောက်အကူပြုကွန်ယက်၏ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ နော်ဝါးခူရီး၏ပြောကြားချက်အရ “ဒီအခြေအနေအရ သူတို့က ရှိနေဆဲဖြစ်တဲ့ဖယ်ဒရယ်တည်ဆောက်ပုံစနစ်ကို ဖျက်စီးဖို့ကြိုးစားနေတာနဲ့တူတယ်။ သူတို့တွေက တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့တွေအားလုံးကို အစိုးရကနေတစ်ဆင့် ရန်ပုံငွေလက်ခံဖို့လုပ်နေတယ်။”²⁵

နိုင်ငံတကာကူညီထောက်ပံ့မှုများ၏ ပိုမိုကြီးမားသည့်လုပ်ဆောင်မှုပုံစံများအရ နိုင်ငံတကာရန်ပုံငွေအမြောက်အများကို မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရထံမှတစ်ဆင့် ပေးပို့လျက်ရှိသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအား ထောက်ပံ့ရန်လိုအပ်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုထားသော ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကဲ့သို့ အဖွဲ့အစည်းများပင်လျှင် မြန်မာအစိုးရမှတစ်ဆင့်သာ လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ကြရသည်။ ထိုသို့နိုင်ငံတကာ အသိုက်အဝန်းအနေဖြင့် အခြားနည်းမသုံးပဲ ဗဟိုအစိုးရနှင့်သာလုပ်ငန်းများအား တိုက်ရိုက်လုပ်ဆောင် မည်ဆိုပါက ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ပို၍အလှမ်းဝေးလာစေနိုင်ပါသည်။ ထိုစနစ်အောက်တွင် စီးပွားရေးအင်အားစုအားလုံးသည် မြန်မာအစိုးရ၏လက်ထဲတွင်ရောက်ရှိနေပြီး ၎င်းတို့မှ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ လူမှုဝန်ဆောင်မှုစနစ်များဆက်လက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်အတွက် လုပ်ဆောင်နေမှုများအားငြင်းပယ်ပြီး ထိုစနစ်အားတရားဝင်မဖြစ်ရေးကို ဆက်တိုက်လုပ်ဆောင်လျက် ရှိသည်။²⁶ KNU ကဲ့သို့သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များတွင် ဒေသခံအသိုက်အဝန်းများအား ဝန်ဆောင်မှုများပေးနိုင်ရန်အတွက် ကောင်းမွန်စွာလည်ပတ်လျက်ရှိသော အခြေခံစနစ်များရှိပြီး ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ပြန့်နှံ့မှုရှိသော်လည်း ၎င်းတို့၏ကျောင်းများနှင့် ဆေးခန်းများကိုဆက်လက်ဖွင့်လှစ်ပြီး အစားအသောက်အထောက်အပံ့များကို ကူညီပံ့ပိုးပေးလျက်ရှိသည်။ သို့သော် ရောဂါပျံ့နှံ့မှုဆက် လက်ဖြစ်ပွားနေသည်နှင့်အမျှ ပြင်ပအကူအညီမရရှိသည့်အခါတွင် ထိုသို့သောလုပ်ဆောင်မှုများကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းမှာ ကျဆင်းလာနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။

နိုင်ငံတကာကူညီထောက်ပံ့မှုပေးသောအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အလှူရှင်များသည် တိုင်းပြည်နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်သောအချိန်ကာလများတွင် ဒေသတွင်းရှိအဖွဲ့အစည်းများစွာထဲမှ မည်သည့်အဖွဲ့အားပေးရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရခက်ခဲသဖြင့် ၎င်းတို့၏အကူအညီများကို ဗဟိုအစိုးရအားပေးအပ်လေ့ရှိသည်။ အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း၏ အစီရင်ခံစာတွင် Kim Jolliffe က “ပဋိပက္ခနယ်မြေဒေသများတွင် ထိန်းချုပ်နယ်မြေများအား သေချာရှင်းလင်းစွာသတ်မှတ်မှုမရှိခြင်းက ဒေသခံများအတွက် ကြီးမားသည့်ဝန်ထုပ်

²⁴ ဥပမာအားဖြင့် International Monetary Fund မှ ဤကဲ့သို့ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်မှာ “ဤအစီအစဉ်များကို ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနေရာဒေသများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများနေထိုင်ရာ နေရာဒေသများအပါအဝင် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် ညီမျှစွာ တိုးချဲ့လုပ်ဆောင်ရန် အရေးကြီး လှပါသည်။ IMF မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “IMF Executive Board Approves a SDR 258.4 Million Disbursement under the Rapid Credit Facility and Purchase under the Rapid Financing Instrument to Myanmar to Address the COVID-19 Pandemic” တွင် ကြည့်ပါ။

²⁵ Deutsche Welle သတင်းဌာန၏စာရေးဖြစ်သူ Leah Carter မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မေလ တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Myanmar: Armed conflict puts brakes on COVID-19 response” တွင် ကြည့်ပါ။

²⁶ KHRG မှ ယခင်က ထုတ်ဝေခဲ့သော အစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာအစိုးရမှ KECD ၏ပညာရေးစနစ်ကို ပယ်ဖျက် ပြီး၊ ၎င်းမှ တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်ရာ နေရာဒေသများတွင် KECD ကျောင်းများအား မြန်မာအစိုးရ၏ကျောင်း များအဖြစ် အသွင်ပြောင်းအစားထိုးရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ KHRG မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Minorities under Threat, Diversity in Danger: Patterns of Systemic Discrimination in Southeast Myanmar” တွင် ကြည့်ပါ။

တစ်ခုဖြစ်စေပါသည်။ ၎င်းအပြင်၊ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲထားသည့်ဒေသများတွင် စစ်ပွဲများပြန်လည်ဖြစ်ပွားနိုင်ချေများစေပြီး ပြီးပြည့်စုံသည့်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၊ စီးပွားရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် အခြားပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ အခြေခံအဆင့်ပင် ရရှိခြင်းမရှိပါ။” ထို့အတွက်ကြောင့် ပံ့ပိုးကူညီမှုများပေးလျက်ရှိသော နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ထိုဒေသများသို့အစဉ်မပြတ်ရောက်ရှိဆက်သွယ်နိုင်ခြင်းမရှိသည့်အပြင် ထိုဒေသများအတွင်းရှိ မည်သည့်အာဏာပိုင်အား တရားဝင်အဖွဲ့အဖြစ်သတ်မှတ်ရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင်လည်း အခက်ကြုံနေသည်။ ထိုအခြေအနေကြောင့် ကူညီထောက်ပံ့ရေးအဖွဲ့အစည်းများသည် ရေရှည်တိုးတက်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်များကို ဆက်လက်ထောက်ပံ့နိုင်ရန်အတွက် အခက်အခဲကြုံတွေ့ရသည်။²⁷ ထို့အပြင် KNU ကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် အခြေခံဝန်ဆောင်မှုများဖြစ်သည့် ကျန်းမာရေးနှင့်ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများပေးနိုင်ရန်အတွက် အခွန်ငွေနှင့်တစ်သီးပုဂ္ဂလအလှူရှင်များပေးအပ်သည့်အလှူငွေများ (ယေဘုယျအားဖြင့် ကရင်နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်း) မှတစ်ဆင့်ရရှိသောဘဏ္ဍာငွေအပေါ်တွင်သာ မှီခိုရသည်။

အချို့သောနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှ နိုင်ငံတကာအစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများအပြင် မြေပြင်တွင်တိုက်ရိုက်လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော လူမှုအသင်းအဖွဲ့များ၊ ဒေသခံအရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများထံသို့ တိုက်ရိုက်ငွေကြေးပံ့ပိုးမှုများပြုလုပ်ကြသော်လည်း ၎င်းတို့၏ကြိုးစားလုပ်ဆောင်မှုများကို မြန်မာအစိုးရ၏ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်းများဖြင့်ကြုံတွေ့ကြရသည်။ မြန်မာအစိုးရသည် စစ်ပွဲဒဏ်ခံစားရသော နယ်မြေများနှင့် အငြင်းပွားဖွယ်ရှိသောနယ်မြေများသို့ နိုင်ငံတကာကူညီထောက်ပံ့ရေးအဖွဲ့အစည်းများရောက်ရှိခြင်းကို ပြင်းထန်စွာထိန်းချုပ်ထားပြီး ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါစတင်သည့်အချိန်မှစ၍ အစိုးရမှတစ်ဆင့် ပံ့ပိုးမှုများ ပိုမိုပြုလုပ်လာခဲ့ပုံပေါ်သည်။ ကျေးလက်ဒေသများတွင် အချိန်ကြာမြင့်စွာလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေကြသော ဒေသတွင်းအဖွဲ့အစည်းများပင်လျှင် ရန်ပုံငွေများကျန်ရှိသေးသော်လည်း ၎င်းတို့၏မြေပြင်လုပ်ငန်းများအား ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းမရှိကြတော့ပဲ ဝေးလံသည့်ဒေသများတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအားကန့်သတ်ခံကြရသည်။²⁸ ထိုအဖွဲ့အစည်းများမှာ အကူအညီလိုအပ်နေသူများဖြစ်သည့်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ ပြည်တွင်းနေရပ်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်များနှင့် ကလေးငယ်ရှိသောမိခင်များအား အဓိကထားကူညီသောအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည်။

ယခုအချိန်အထိဖော်ပြခဲ့သောအချက်အလက်များမှာ KHRG ၏သတင်းစုဆောင်းသူများအား ရွာသားများမှပြန်လည်တင်ပြခဲ့သည့်အခြေအနေများနှင့် KHRG ၏သတင်းစုဆောင်းသူများကိုယ်တိုင် တွေ့မြင်ရသည့်အခြေအနေများဖြစ်သည်။ ဝန်ဆောင်မှုများပျောက်ဆုံးသွားပြီး ထောက်ပံ့မှုများမရောက်လာတော့သည့်အချိန်တွင် ရွာသားများအနေဖြင့် ၎င်းဝန်ဆောင်ထောက်ပံ့မှုများပျောက်ကွယ်သွားခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာအခင်းအကျင်းအပေါ် နားလည်နိုင်စွမ်းမရှိသည့်အခြေအနေနှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ကြရသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဒေသတွင်းရှိနိုင်ငံရေးအခြေအနေအား အပြည့်အဝနားလည်နိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတကာအခင်းအကျင်းက ၎င်းတို့၏လက်ရှိအခြေအနေအပေါ် မည်သို့သက်ရောက်မှုရှိစေနိုင်သည်ကိုမူ နားလည်နိုင်ရန်ခက်ခဲလိမ့်မည်။

²⁷ The Asia Foundation ၏စာရေးဆရာဖြစ်သူ Kim JOLLIFFE မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော Ethnic Armed Conflict and Territorial Administration in Myanmar ၏ စာမျက်နှာ (၄၃) တွင် ကြည့်ပါ။

²⁸ မြန်မာအစိုးရမှ နိုင်ငံတကာအကူအညီပေးရေးအဖွဲ့များအား နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ပိတ်ပင်ထားသည်။ Human Rights Watch မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Human Rights Watch Statement: Impacts of Covid-19 on Internally Displaced People in Myanmar” နှင့် Danish Refugee Council မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Myanmar lockdown: Aid trapped in the middle” တို့တွင် ကြည့်ပါ။

အခန်း (၂) မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရမှုများ

၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် စတင်ခဲ့သည့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါဒုတိယလှိုင်းနှင့်အတူ KHRG ၏လှုပ်ရှားရာ ဒေသများအတွင်း ရောဂါကူးစက်ခံရမှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး အစီရင်ခံစာများကို စတင်လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ထိုအချိန်ကာလအထိ ရောဂါကူးစက်ခံရမှုမှာ မြို့ကြီးများတွင်သာ အများအားဖြင့်ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ကျေးလက် ဒေသရှိကျေးရွာများသို့ ပျံ့နှံ့ခြင်းမရှိသေးပါ။ KHRG မှ ဩဂုတ်လအတွင်း ဒူးသထူ(သထုံ)ခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ ဘီးလင်းမြို့အနီးရှိ တာယာစက်ရုံတွင် အလုပ်သမားပေါင်း ၆၀၀ ကို စစ်ဆေးရာ၌ လူပေါင်း ၆၀ မှာ ရောဂါကူးစက်ခံရသည့် ပမာဏအများအပြားရှိကြောင်း အစီရင်ခံစာတစ်စောင်လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ KHRG ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များအရ ထိုဖြစ်စဉ်ကြောင့် အနီးအနားကျေးရွာများအား အသွားအလာကန့်သတ်ခြင်းများတိုးမြှင့်ခဲ့သော်လည်း ဒေသတွင်းရှိကျေးရွာများတွင် ရောဂါကူးစက်သည့် အခြားဖြစ်စဉ်များကို ထပ်မံတွေ့ရှိခြင်းမရှိပါ။

၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ကျေးလက်ဒေသရှိရွာများအတွင်း ရောဂါကူးစက်မှုများ ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည်မှာ ထင်ရှားလာပါသည်။ သို့သော်လည်း ထိုသို့ရောဂါကူးစက်မှုများနှင့်ပတ်သက်သည့် တိကျသောသတင်းအချက်အလက်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသများရှိ ရောဂါဖြစ်ပွားမှုနှုန်းအား ဖော်ပြရန်ခက်ခဲသည်။ KHRG သည် ရောဂါကူးစက်မှုဖြစ်စဉ်အချို့ကိုသာ ရရှိခဲ့သည်။ KHRG ၏သတင်း အချက်အလက်ကောက်ခံသူတစ်ဦးက အောက်တိုဘာလတွင် တနောသရီ (တနင်္သာရီ) မြို့နယ်မှလွဲ၍ မြိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်တစ်ခုလုံး၌ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရသူများရှိနေသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အစိုးရ၏အစီရင်ခံစာများအရ အစိုးရသတ်မှတ်ထားသော တနင်္သာရီမြို့နယ်မှလွဲ၍ မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိအခြားပြည်နယ်အားလုံးတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည်။

ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါဖြစ်ပွားမှုများအား မှတ်တမ်းတင်ရသည့် တရားဝင်အဖွဲ့တစ်ခုဖြစ်သည့် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားရေးရာဝန်ကြီးဌာနမှ ထုတ်ပြန်သည့်သတင်းအချက်အလက်များအရ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ ရက်နေ့တွင် KNU အုပ်ချုပ်သည့်နယ်မြေနှင့် ရောနှောနယ်မြေများ (အကြမ်းအားဖြင့် KHRG ၏လှုပ်ရှားရာဒေသ)အတွင်း ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရသူ စုစုပေါင်း ၅၃၁၁ ဦးရှိသည်ဟု ကရင်ကျန်းမာရေးနှင့်ကယ်ဆယ်ရေးဌာနက ဖော်ပြခဲ့သည်။²⁹ ထိုအထဲတွင် ဒီဇင်ဘာလအတွင်း ကူးစက်ခံရသည့် ရောဂါကူးစက်ခံရသည့် လူဦးရေ ၁၉၄၀ ဦးလည်းပါဝင်သည်။ (နိုဝင်ဘာလတွင် ၁၅၂၄ ဦးရှိပြီး အောက်တိုဘာလတွင် ၁၃၈၂ ဦးရှိသည်။)³⁰ စစ်အာဏာသိမ်းမှုကြောင့် ထိုဒေသအတွင်း ရောဂါကူးစက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ နောက်ဆုံးရရှိနိုင်ခဲ့သည့်အချက်အလက်အရ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလအစပိုင်းတွင် ရောဂါကူးစက်ခံရသူအရေအတွက်မှာ ၇၁၈၈ ဦးဖြစ်သည်။³¹

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားရေးရာဝန်ကြီးဌာနမှ ဖြစ်စဉ်များအားဖော်ပြရာတွင် ရော

²⁹ KDHW မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော “ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်မှု အခြေအနေအကျဉ်းချုပ်၊ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ” တွင် ကြည့်ပါ။
³⁰ Ibid၊ KDHW မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော “ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်မှု အခြေအနေအကျဉ်းချုပ်၊ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ” နှင့် ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော “ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်မှု အခြေအနေအကျဉ်းချုပ်၊ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ” တွင် ကြည့်ပါ။
³¹ KDHW မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော “ ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်မှု အခြေအနေအကျဉ်းချုပ်၊ ၂၀၂၁ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၁ ရက်နေ့ မှ ၁၇ရက်နေ့” တွင် ကြည့်ပါ။

ဂါကူးစက်ခံရသူများနေထိုင်သည့်နေရာအစား ရောဂါစစ်ဆေးသည့်နေရာဒေသအလိုက်ဖော်ပြသည့်အတွက် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ရောဂါကူးစက်ခံရမှုများနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုအခြေအနေများအား တိကျသောအချက်အလက်များဖြင့် ဖော်ပြနိုင်ရန်ခက်ခဲသည်။ ရောဂါစစ်ဆေးသည့်အများစုအား ခွင့်ပြုချက်ရထားသည့် အစိုးရဆေးရုံများနှင့် ဆေးခန်းများရှိသော မြို့ကြီးများနှင့် မြို့များတွင်သာ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ရောဂါနှင့်ပတ်သက်သည့် အစီရင်ခံချက်များတွင် ထိုနေရာဒေသများကို ပိုမိုဇောင်းပေးထားသည်။ မြို့နယ်များနှင့် တိုင်းဒေသကြီးများအလိုက် ကိုဗစ်-၁၉ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုနှုန်းကိုသိရှိနိုင်သော်လည်း မြို့နယ်တစ်ခုတည်းမှ မြို့ပေါ်အခြေအနေများနှင့် ကျေးရွာများအခြေအနေအားနှိုင်းယှဉ်ပါက ကျေးရွာများ၏ရောဂါကူးစက်မှုအရေအတွက်ကိုဖော်ပြရန်မှာ ဖြစ်နိုင်ချေအလွန်နည်းသည်။

အခြားသောရှုပ်ထွေးမှုမှာ မြန်မာအစိုးရနှင့်ဒေသတွင်း တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ မတူကွဲပြားသောနယ်မြေသတ်မှတ်မှုများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားရေးရာဌာနမှ အစိုးရသတ်မှတ်ထားသောမြို့နယ်များအလိုက် စာရင်းပြုစုထားပြီး ထိုမြို့နယ်များသည် KNU နှင့် ၎င်း၏ဆက်စပ်နေသည့်အဖွဲ့အစည်းများအသုံးပြုသော မြို့နယ်များ၊ ခရိုင်များနှင့်မူ ကိုက်ညီမည်မဟုတ်သကဲ့သို့ KHRG သတ်မှတ်ထားသောလှုပ်ရှားရာနယ်မြေများနှင့်လည်း ကိုက်ညီမည်မဟုတ်ပါ။ ဒေသဆိုင်ရာသတင်းအချက်အလက်များ ပိုမိုတိကျမှုမရှိသောကြောင့် မတူညီသောဒေသများအနေဖြင့် မည်သို့ထိခိုက်ခံစားရသည်ကို ကောင်းမွန်စွာနားလည်နိုင်ရန်အတွက် ထိုအချက်များကိုပြောင်းလဲပစ်ရန်ခက်ခဲသည်။

ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာန၏အချက်အလက်များတွင် ရောဂါဖြစ်ပွားမှုနှုန်းမြင့်သောနေရာဒေသမှာ စစ်ဆေးမှုနှင့် ရောဂါကူးစက်ခံရမှုနောက်ကြောင်းလိုက်ခြင်းများ ပိုမိုပြုလုပ်ပေးခြင်းများရှိသည့် အစိုးရထိန်းချုပ်သောဒေသများဖြစ်ကြောင်း ရှင်းလင်းစွာတွေ့ရသည်။ မူကြော်(ဖာပွန်)ခရိုင်တွင် ရောဂါဖြစ်ပွားမှုအရေအတွက်အလွန်နည်းနေခြင်းသည် KNU ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် တည်ရှိခြင်းနှင့် သိသိသာသာသက်ဆိုင်နေပြီး ထိုဒေသရှိနေရာအများစုမှာ ရောက်ရှိရန်ခက်ခဲသည်။ ထိုသို့ လူသူပေါက်ရောက်ရန်ခက်ခဲခြင်းက ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုအား နှေးကွေးစေမည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ရောဂါစစ်ဆေးသည့် ကိရိယာများကိုအသုံးပြု၍ အတည်ပြုပြီးဖြစ်သောရောဂါဖြစ်ပွားမှုများကိုသာတင်ပြသည့်အတွက် အကယ်၍ ရွာသားများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်၏ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုအား အသုံးပြုခြင်းမရှိပါက အချို့သောသေးမွှားသောရောဂါကူးစက်မှုသည် တိမ်မြုပ်နေလိမ့်မည်။

ဆေးရုံများအနေဖြင့် လူနာ၏နောက်ကြောင်းရာဇဝင်လိုက်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း ကျေးလက်မှလူနာများလာရောက်သည့်အချိန်တွင် ဆေးရုံများမှ ထိုသို့ရောဂါရာဇဝင်လိုက်ခြင်းများ ရှိမရှိမှာ မရှင်းလင်းပေ။ KHRG ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များမှရရှိသော သတင်းအချက်အလက်များအရ ရောဂါရာဇဝင်လိုက်ခြင်းအား စနစ်တကျဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိပေ။ ဒေသခံရွာသားများအတွက် ကာကွယ်မှုများ ဆက်လက်ပြုလုပ်နိုင်စေခြင်းအလို့ငှါ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရသူလူနာတက်ရောက်သည့် ဆေးရုံအနေဖြင့် ထိုသတင်းအချက်အလက်အား ကျေးရွာအာဏာပိုင်များသို့ ပြန်လည်သတင်းပေးပို့ရန် တာဝန်ရှိမရှိဆိုသည်မှာလည်း မသိကွဲပေ။ မြန်မာအစိုးရ၏ အချက်အလက်တင်ပြမှုဆိုင်ရာယန္တရားသည် သတင်းအချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ပြဿနာမရှိပေ။ သို့သော်လည်း ဗိုင်းရပ်စ်ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုအားထိန်းချုပ်ရန်အတွက် ရောဂါရာဇဝင်လိုက်ရာတွင်မူ အဟန့်အတားဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

အချို့ ကိစ္စရပ်များတွင် လူနာနှင့်အနီးကပ်ထိတွေ့မှုရှိခဲ့သူများအား သီးခြားနေစေခြင်းများပြုလုပ်သော်လည်း ထိုအခြေအနေမှာ ကျေးရွာအာဏာပိုင်များမှ ထိုဒေသအတွင်းရှိရောဂါဖြစ်ပွားမှုများရှိကြောင်း သိမှသာလျှင်ဖြစ်နိုင်သည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကော (ကြာအင်းဆိပ်ကြီး) မြို့နယ်၊ ရွှေခိုးကျေးရွာအုပ်စု၊ အ--- ကျေးရွာမှ အသင်းအုပ်ဆရာတစ်ဦးတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရသည့်အခါ ၎င်း၌ ရောဂါရှိကြောင်းမသိရသေးမီအချိန်က ထိတွေ့ဆက်ဆံခဲ့သောသူများအပြားရှိသည့်အတွက် ဒေသခံအသိုက်အဝန်းမှ မြန်မာအစိုးရအား ရောဂါရှိမရှိစစ်ဆေးမှုများပြုလုပ်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ဒေသတွင်း ရောဂါပျံ့နှံ့မှုစိုးရိမ်ဖွယ်ရှိသော်လည်း အစိုးရမှထိုတောင်းဆိုချက်အားပြင်းဆိုခဲ့သည်။ ထိုဒေသများတွင် ရောဂါကူးစက်မှုအား ဆက်လက်စစ်ဆေးခြင်းများပြုလုပ်မှုမရှိပဲ (တစ်စုံတစ်ယောက်မှ ရောဂါလက္ခဏာပြမပြ) စောင့်ကြည့်အခြေအနေဖြင့်သာပြီးဆုံးခဲ့သည့်အတွက် လူများအပြားအန္တရာယ်ရှိနိုင်သည့်အခြေအနေသို့ ကျရောက်စေခဲ့သည်။

တောအူး (တောင်ငူ) ခရိုင်တွင် ထုံးဘိုကျေးရွာမှ ရောဂါလက္ခဏာပြသည့် ဆယ်ကျော်သက်အမျိုးသမီးငယ်တစ်ဦးအား လိပ်သိုမြို့ ဆေးရုံမှ တောင်ငူဆေးရုံသို့ပို့ဆောင်ခဲ့ရာ တောင်ငူဆေးရုံတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါရှိကြောင်း စမ်းသပ်တွေ့ရှိခဲ့သည်။³² သူမပြန်လည်ဝင်ရောက်နေထိုင်သည့်မြို့မှာ ကိုဗစ်ရောဂါစစ်ဆေးရေးဦးစီးဌာနရှိသည့်အတွက် ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး စိုးရိမ်မှုများတိုးမြှင့်စေခဲ့သည်။ ထိုအမျိုးသမီးငယ်အား ရောဂါပိုးရှိကြောင်းစမ်းသပ်တွေ့ရှိပြီးနောက်တွင် လိပ်သိုမြို့ရှိကျန်းမာရေးလုပ်သားများအား ကွာရန်တင်းစင်တာတွင်ထားရှိခဲ့ပြီး ရွာသားများအားလည်း နှာခေါင်းစည်းဝတ်ဆင်ခြင်းနှင့် လက်ဆေးခြင်းဖြင့် ကာကွယ်မှုများအား ပိုမိုလုပ်ဆောင်လာခဲ့သည်။ အခြားသောရောဂါကူးစက်မှုများဖြစ်ပွားခြင်းမရှိခဲ့သော်လည်း ထိုအမျိုးသမီးငယ်အနေဖြင့် မည်သို့ရောဂါကူးစက်ခံခဲ့ရသည်နှင့်ပတ်သက်၍သိရှိအောင် ရှာဖွေဆောင်ရွက်ခြင်းများမရှိပေ။ ထိုနည်းတူစွာပင် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကော့တရီ (ကော့ကရိတ်) မြို့နယ်၊ ခဲပလယ်ကျေးရွာတွင် နာတာရှည်ရောဂါရှိသော အသက် ၃၂ နှစ်အရွယ် အမျိုးသားတစ်ဦးသည်လည်း ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရကြောင်းတွေ့ရသဖြင့် ဘားအံဆေးရုံသို့ပို့ဆောင်ပြီး မကြာမီသေဆုံးခဲ့သည်။ ရွာသားတစ်ဦး၏တင်ပြချက်အရ သူ၏ကျန်းမာရေးအခြေအနေကြောင့် ထိုအမျိုးသားသည် သူ၏မိသားစုများမှ မကြာခဏသွားရောက်ကြည့်ရှုသည်မှလွဲ၍ အခြားရွာသားများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု အလွန်နည်းသည်။ သူ၏မိသားစုအား ကွာရန်တင်းစင်တာတွင်ထားသော်လည်း မည်သည့်လက္ခဏာမှမရှိသည့်အတွက် မည်သူတစ်ဦးမှ ရောဂါရှိမရှိစစ်ဆေးခြင်းမခံရပေ။ ထိုအမျိုးသားအနေဖြင့် မည်သို့ရောဂါကူးစက်ခံရသည်နှင့်ပတ်သက်၍လည်း စစ်ဆေးခြင်းမရှိပေ။

နို့တကောမြို့နယ်တွင် ဒေသခံအာဏာပိုင်တစ်ဦးက ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါရှိမရှိစမ်းသပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ကုသမှုခံယူခွင့်မရှိပဲ သေဆုံးသူများရှိကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ မြို့ပေါ်မှ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာသူနှစ်ဦးသည် ပြန်ရောက်ပြီးမကြာမီ သေဆုံးခဲ့ကြသည့်အတွက် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ရွာသားများက သံသယရှိကြသည်။ "နို့တကောမြို့နယ်မှာ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရတဲ့ ကိစ္စနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ကျွန်တော်တစ်ခုမှမသိဘူး။ ဒါပေမယ့် ကြာအင်းဆိပ်ကြီးမြို့နယ်က ပြန်လာတဲ့လူနှစ်ယောက်ကတော့ ဆုံးသွားကြတယ်။ သူတို့က ဒေသခံတွေမဟုတ်ဘူး။ သူတို့ကမြို့ပေါ်က ပြန်လာပြီးတော့ ရောဂါရပြီး သေသွားကြတယ်။ အသေးစိတ်ကိုတော့ ကျွန်တော်မသိဘူး။"

³² နေမကောင်းဖြစ်နေသော အမျိုးသမီးငယ်အား ခေါ်ဆောင်သွားရန်၊ ထုံးဘိုရွာသည် လိပ်သိုမြို့နှင့် အနည်းငယ်အလှမ်းဝေးလှသည်။ သို့သော် ထိုအမျိုးသမီးငယ် ဖျားနာချိန်တွင် လိပ်သိုမြို့ အနီးတစ်နေရာတွင် ယာယီနေထိုင်ခဲ့သည်။

ကျေးလက်ဒေသများနှင့်ဝေးလံသည့်ဒေသများတွင် ရောဂါစစ်ဆေးမှုပြုလုပ်ရန် အလွန်ခက်ခဲသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ရောဂါစစ်ဆေးသည့်နေရာများ အနီးအနားတွင်မရှိခြင်းနှင့် ဓါတ်ခွဲခန်းသို့ သွေး နမူနာများအားပို့ဆောင်ရန်မှာလည်း ဝေးလံလွန်းသည့်အတွက်ကြောင့် အဖြေအမှားများရရှိစေနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း၊ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလမှ အောက်တိုဘာလအထိတွင် မြန်မာအစိုးရမှ ရောဂါရှိမရှိ အမြန်စစ်ဆေးနိုင်သည့် ရောဂါပိုးအမြန်စမ်းသပ်ကိရိယာ ၉ သိန်း အား နိုင်ငံတဝှမ်းဖြန့် ဝေပေးခဲ့သည်။³³ ထပ်မံ၍ ကုလသမဂ္ဂလူဦးရေရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (UNFPA) မှလည်း ရောဂါပိုးအမြန်စမ်းသပ်ကိရိယာ ၄ သောင်း ကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည်။³⁴ ဗဟိုအစိုးရမှ ရောဂါပိုး အမြန်စမ်းသပ်ကိရိယာများကို အစိုးရထိန်းချုပ်နယ်မြေများနှင့် ရောနှောထိန်းချုပ်နယ်မြေများသို့ ပေးပို့နိုင်ချေရှိသော်လည်း KHRG ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများတွင် ထိုအကြောင်းအရာနှင့်ပတ်သက်ပြီး အနည်းငယ်မျှသာဖော်ပြထားခြင်းရှိ သည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအနည်းငယ်က စမ်းသပ်မှုများနှင့်ပတ်သက်ပြီးဖော်ပြထားသော်လည်း ၎င်းတို့အ နေဖြင့် ရောဂါစစ်ဆေးရေး(အပူချိန်တိုင်းတာခြင်း)နှင့် ရောဂါပိုးရှိမရှိစမ်းသပ်စစ်ဆေးခြင်းသည် ဝေခွဲ၍ မရကြောင်း ရှင်းနေပါသည်။ ကရင်ကျန်းမာရေးနှင့်ကယ်ဆယ်ရေးဌာနအရ KNU ထိန်းချုပ်သည့်နယ် မြေများတွင် ရောဂါအမြန်စမ်းသပ်ခြင်းအား အနည်းငယ်သာ ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း (ကရင်ကျန်းမာရေးနှင့် ကယ်ဆယ်ရေးဌာနအနေဖြင့် စမ်းသပ်ကိရိယာ ၂၀ ခုသာရရှိခဲ့ပြီး ထိုကိရိယာများကို ကျေးလက်ဒေသများ သို့ဖြန့်ဝေခြင်းမရှိကြောင်း) သိရသည်။ မူကြော်ခရိုင်၊ လေးဖိုးထ ကျေးရွာအုပ်စု၊ ဒ--- ရောဂါစစ်ဆေးရေး ဂိတ်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်သည့် ကရင်အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ (KNPF)³⁵ မှ တပ်ဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးက (အောက် တိုဘာလ ၃၁ ရက်နေ့အထိ) မူကြော်ခရိုင်တွင် စမ်းသပ်စစ်ဆေးမှုများပြုလုပ်နိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း ဖော်ပြ ခဲ့သည်။

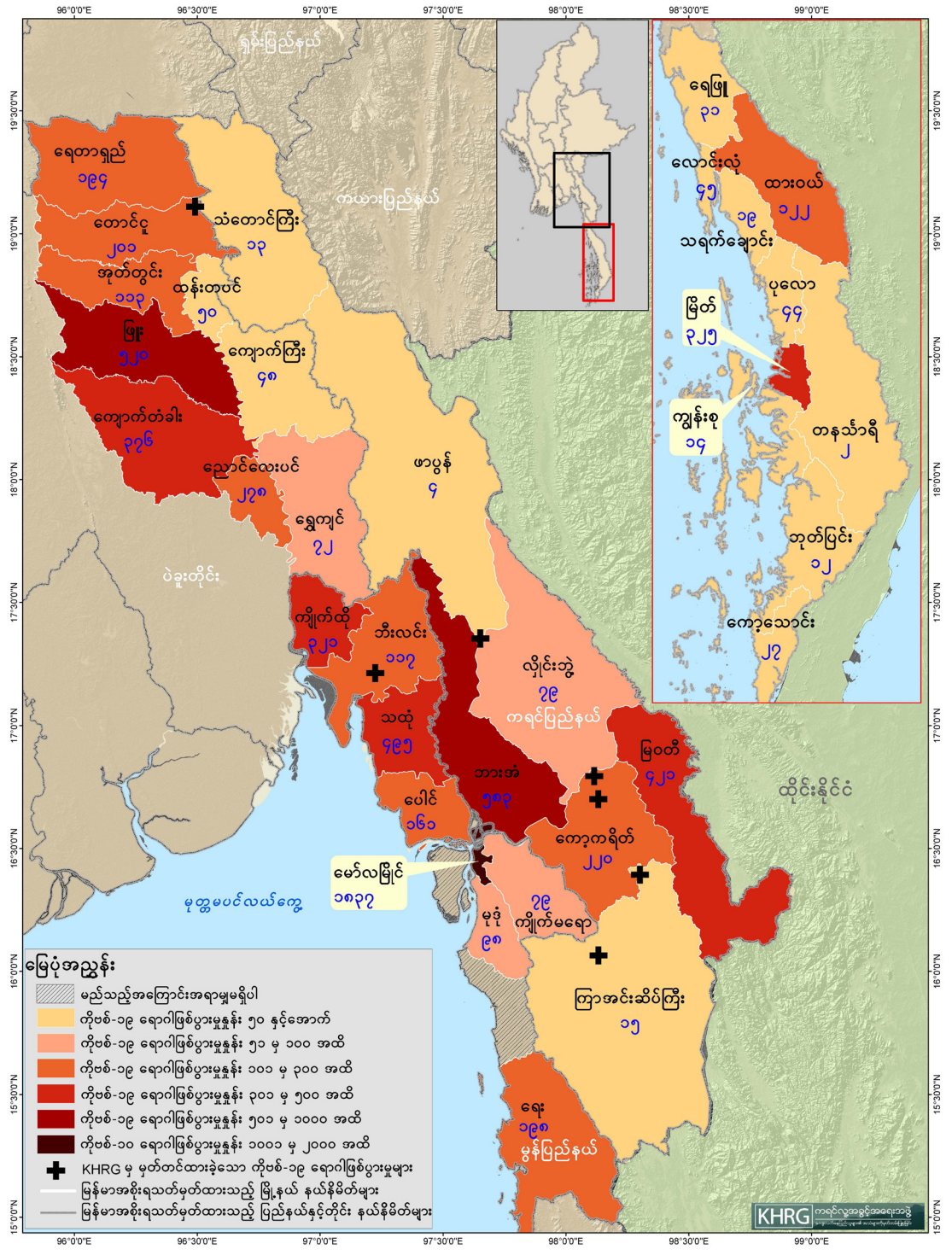
စမ်းသပ်စစ်ဆေးမှုများအား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လုပ်ဆောင်ခြင်း သို့မဟုတ် သံသယဖြစ်ဖွယ် အခြေအ နေများအတွက်ပင် စမ်းသပ်စစ်ဆေးနိုင်ခြင်းမရှိသည့်အတွက် ရွာသားများနှင့်ဒေသခံအာဏာပိုင်များ အနေဖြင့် မိမိကိုယ်ကိုကာကွယ်မှုများ သေချာစွာလုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ပိုမိုတင်းကြပ်မှုများနှင့် ကာကွယ်တားဆီးမှုများအားလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်လာသည်။ တချိန်တည်းမှာပင် ၎င်းတို့၏ ဒေသအ တွင်း ရောဂါပျံ့နှံ့မှုနှင့်ပတ်သက်၍ စနစ်ကျသောသတင်းအချက်အလက်များ မရှိခြင်းကလည်း မမြင်နိုင် သောခြိမ်းခြောက်မှုအန္တရာယ်အား တိုက်ခိုက်နေရသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ ရောဂါပျံ့နှံ့သည့် ကာလတစ် လျှောက်တွင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များသည် ၎င်းတို့၏ရွာသားအချို့မှ ဝိုင်းရပ်စ်ပိုးအမှန်တကယ်ရှိ ကြောင်းကို ယုံကြည်မှုမရှိခြင်းနှင့်ပတ်သတ်ပြီး ကြုံတွေ့ရင်ဆိုင်နေကြသည်။ “ကျွန်တော်တို့တွေက အဲ့ဒါကို ကိုယ့်မျက်လုံးနဲ့မတွေ့ရတော့ မကြောက်ဘူး။”

³³ Myanmar Times သတင်းဌာန၏ သတင်းထောက်ဖြစ်သူ Hmue Angel မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “400,000 rapid antigen test kits to be distributed in Myanmar regions and states” တွင် ကြည့်ပါ။

³⁴ UNFPA Myanmar မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “UNFPA delivers 40,000 COVID-19 Ag Test Kits to support the Government of Myanmar’s prevention and response to the COVID-19 pandemic” တွင် ကြည့်ပါ။

³⁵ ကရင်အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ (KNPF) သည် ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင်စတင်တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၎င်းသည် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) ၏ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

မြေပုံ - ၃ မြန်မာအစိုးရသတ်မှတ်ထားသည့် မြို့နယ်အတွင်းရှိ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါဖြစ်ပွားမှုများ (MoHS မှ တင်ပြထားသည့် မြို့နယ်အတွင်းရှိ စုစုပေါင်းရောဂါဖြစ်ပွားမှုများ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၅ ရက်

အခန်း (၃) ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါအားတုန့်ပြန်ခြင်းနှင့် ကာကွယ်တားဆီးခြင်း

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း ကျေးလက်ဒေသများရှိ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါအခြေအနေနှင့်ပတ်သက်ပြီး ကျွန်ုပ်တို့၏ ကနဦးအစီရင်ခံစာတွင် သတင်းအချက်အလက်ရရှိမှုနှင့် အမြင်ဖွင့်သင်တန်းများမှာ လုံလောက်မှုမရှိကြောင်း KHRG မှမီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်။ အချို့သောနေရာဒေသများတွင် မတူညီသော အဖွဲ့များထံမှမတူညီသည့် အချိန်များတွင် နည်းစနစ်ကျသည့်သင်တန်းများလက်ခံရရှိခဲ့ပြီး အချို့သော နေရာဒေသများတွင်မူ မည်သည့်အချက်အလက်နှင့် မည်သည့်သင်တန်းမှ လက်ခံရရှိခြင်းမရှိပေ။³⁶ အလားတူအခြေအနေမှာ ကိုဗစ်-၁၉ ဒုတိယလှိုင်းဖြစ်ပွားသည့်အချိန်အထိ ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အချို့သောနေရာဒေသများတွင် မည်သည့်အမြင်ဖွင့်သင်တန်းမှ ရောက်ရှိလာခြင်း မရှိပါ။ (အများအားဖြင့် နေရာဒေသဝေးကွာလွန်း၍ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ရှုပ်ထွေးလှသည့်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။)

ရောဂါကူးစက်မှုအခြေအနေ ပိုမိုဆိုးရွားလာသည်နှင့်အမျှ အမြင်ဖွင့်သင်တန်းများဆက်လက်ပြုလုပ်ပေးလျက်ရှိသော်လည်း ပိုမိုဝေးလံသည့်ဒေသများနှင့် စစ်ပွဲဒဏ်ခံရသည့်ဒေသများအတွက် အမြင်ဖွင့်သင်တန်း မလုံလောက်မှုများ ဆက်လက်ရှိနေပါသည်။ KHRG မှ ထိုအခြေအနေကို KNU အဓိကအုပ်ချုပ်သည့် မူကြော်ခရိုင်တွင် တွေ့ရှိရသည်။ ထိုဒေသတွင် တိုက်ပွဲများနှင့် နေရပ်ရွေ့ပြောင်းနေထိုင်ရမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည်။ မူကြော်ခရိုင်၏ အချို့သောနေရာဒေသများ (ပိုမိုရောက်ရှိနိုင်ချေရှိသော မြေနိမ့်ဒေသများ) တွင် သင်တန်းအချို့ ပေးပို့ခြင်းရှိသော်လည်း တောတောင်ထူထပ်သည့်နေရာဒေသများမှ ရွာသားများမှာမူ ရောဂါပိုးနှင့်ပတ်သက်၍ သိနားလည်မှုနည်းပါးသည်။ လူသောမြို့နယ်၊ လယ်မှုပလောကျေးရွာအုပ်စုမှ ရွာသားတစ်ဦးက ၎င်းတို့အနေဖြင့် နှာခေါင်းစည်းတပ်ရန်နှင့် လက်ဆေးရန်ပင် ပြောပြသူမရှိကြောင်းပြောသည်။ လူသောမြို့နယ်တဝှမ်းလုံးရှိ ရွာသားများက ၎င်းတို့ကိုယ်ကို ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါမှကာကွယ်ရန်အတွက် ဘာသာရေးအလေ့အထများနှင့် ဆုတောင်းခြင်းဖြင့် အားကိုးအားထားပြုကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ ဤမြို့နယ်တွင်ဖြစ်ပွားသော ရောဂါကူးစက်မှုများနှင့်ပတ်သက်ပြီး အစီရင်ခံစာပြခြင်းများ မရှိသော်လည်း အကယ်၍ ရောဂါပိုးဆက်လက်ပျံ့နှံ့လာပါက အမြင်ဖွင့်သင်တန်းပေးခြင်းနှင့် ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ပိုမိုတိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည်မှာ ထင်ရှားသည်။ ထို့အပြင် မူကြော်ခရိုင်ရှိ ရွာသားအများအပြားအတွက် အဓိကကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုမှာ ကျန်းမာရေးအဖွဲ့များနှင့် နယ်လှည့်ကျောပိုးအိတ်ကျန်းမာရေးလုပ်သားအဖွဲ့ကဲ့သို့သော ကျန်းမာရေးအဖွဲ့များထံမှရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကဲ့သို့ပြင်းထန်သောရောဂါကူးစက်မှုများအား တွေ့ကြုံခံစားရပါက ၎င်းတို့အနေဖြင့် လိုအပ်သော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ ရရှိနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

ရောနှော ထိန်းချုပ်နယ်မြေအချို့တွင် အမြင်ဖွင့်သင်တန်းနှင့် ကာကွယ်ရေးအထောက်အပံ့များအတွက် လိုအပ်ချက်များ ရှိနေသေးသည်။ ဘိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်အတွင်း မြန်မာအစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားမှာ ခရိုင်တစ်ဝှမ်းလုံးတွင် ကျယ်ပြန့်စွာရှိနေပြီး KNU အနေဖြင့်သတ်မှတ်ကျေးရွာ အချို့ကိုသာ အုပ်ချုပ်ထားပါသည်။ ထိုနည်းတူစွာ KNU အုပ်ချုပ်မှုအောက်ရှိကျေးရွာများမှာ သီးသန့်ဖြစ်နေတတ်ပြီး သင်တန်းများနှင့် အထောက်အပံ့များအား တိုက်ရိုက်ရရှိမှု မရှိသလောက်ဖြစ်သည်။ ထိုခရိုင်တဝှမ်းရှိ နေရာဒေသများအနေဖြင့် ရရှိသည့်သတင်းအချက်အလက်များနှင့်အကာအကွယ်ပေးမှုစွမ်းရည်များမှာ ကွာခြားမှုရှိကြောင်း

³⁶ KHRG မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Delayed and Uneven, COVID-19 Response in Southeast Myanmar, March to June 2020” တွင် ကြည့်ပါ။

ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပထမလှိုင်းဖြစ်ပွားသည့်အချိန်တွင် KHRG မှ တင်ပြခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တနော သရိမြို့နယ်၊ စဒိန်ဒေသ၏ခေါင်းဆောင်က မြန်မာအစိုးရမှရွာသားများအား စောင့်ကြပ်စစ်ဆေးနိုင်ရန် အတွက် ဆယ်အိမ်မှူး၊ ရာအိမ်မှူးများ ခန့်အပ်ထားသော်လည်း ၎င်းတို့အနေဖြင့် ပုံမှန်လာရောက်ခြင်းမရှိကြောင်း မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ “သူတို့က လူတွေကို အမိန့်ပေးတယ်။ အခြေအနေတွေ ဘယ်လိုရှိတယ်၊ ကျွန်တော်တို့တွေ ဘယ်လိုအလုပ်လုပ်တယ်ဆိုတာကိုတောင် သူတို့က သေချာမကြည့်ဘူး။” ဒုတိယလှိုင်း ဖစ်သည့်အချိန်တွင် KHRG ၏ ကွင်းဆင်းလုပ်သားတစ်ဦးက မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်မှာ “မြန်မာအစိုးရ ရဲ့ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးကိုယ်တိုင်က ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်ရေးမှာ ရွာသားတွေအတွက် ဘာမှ ကူညီပေးတာမရှိဘူး။”

ဘိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်အတွင်းရှိ ရွာသားအချို့က KNU လည်း သင်တန်းပေးခြင်းနှင့် အကူအညီအထောက်အပံ့ပေးခြင်းများအား လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းမရှိကြောင်း မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ KNU အုပ်ချုပ်သည့် နယ်မြေပမာဏ အနည်းငယ်သာရှိသည့်အတွက် ထိုဒေသများတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်ကုသရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အစီအစဉ်များချမှတ်ရန်အတွက် ပိုမိုခက်ခဲနိုင်ချေရှိသည်။ ကစယ်ဒီမြို့နယ်၊ ကလဲမူထီဒေသ၊ ဝါးခေါဒီကျေးရွာရှိ ဒေသခံခေါင်းဆောင်များနှင့် ရွာသားများအနေဖြင့် KNU၊ မြန်မာအစိုးရနှင့် အခြားသောအဖွဲ့အစည်းများထံမှ မည်သည့်သတင်းအချက်အလက်နှင့် ပစ္စည်းတစ်စုံတရာ လက်ခံရရှိခြင်းမရှိပါ။ ထို့အပြင် ဒေသခံအာဏာပိုင်များ သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေးလုပ်သားများတစ်စုံတစ်ဦးမျှ ၎င်းတို့၏အခြေအနေကို လာရောက်စစ်ဆေးခြင်းမရှိပါ။ ထို့အတွက်ကြောင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များနှင့် ညွှန်ကြားချက်များကိုရရှိရန်အတွက်ပင် ရုန်းကန်ကြလျက်ရှိသည်။ “ကျွန်တော်တို့ရွာက သေးတယ်။ ပြီးတော့ မြန်မာအစိုးရရဲ့ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်အောက်မှာဆိုရင် ကျေးရွာအဆင့်တောင်မရှိသေးဘူး။ ဒါကြောင့် ကျွန်တော်တို့က နို့ဖဒီကျေးရွာကို မှီခိုကြရတယ်။ တကယ်လို့ ဒီဒေသမှာ တစ်ခုခုဖြစ်ခဲ့ရင်လည်း ကျွန်တော်တို့ကို သတင်းပေးမယ့်သူ တစ်ယောက်မှမရှိဘူး။ ကျွန်တော်တို့ ကိုယ့်ဟာကိုယ်ပဲ ရှာဖွေပြီး သိအောင်လုပ်ရတယ်။ ဒါကြောင့် တကယ်လို့ တစ်ခုခုဖြစ်လာခဲ့ရင် ဒေသခံအာဏာပိုင်တွေ ဒါမှမဟုတ် KNU ရဲ့ ခေါင်းဆောင်တွေအနေနဲ့ ကျွန်တော်တို့ကို စောင့်ရှောက်ပေးဖို့လိုတယ်။” အချို့သော ကျေးရွာများတွင် သတင်းအချက်အလက်အချို့ကို မြန်မာအစိုးရနှင့် KNU မှရရှိသော်လည်း အများအားဖြင့် ရွာသားများကိုယ်တိုင် ကာကွယ်ရေးအစီအမံများနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဖြန့်ဝေခြင်းများကို ကိုယ်တိုင်လုပ်ဆောင်ကြရသည်။

ဤဓာတ်ပုံကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မေလ ၂၀ ရက်နေ့ ခလယ်လွီထူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ တခေါပွဲကျေးရွာအုပ်စု၊ အောလောစီးကျေးရွာတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ဤဓာတ်ပုံသည် မြန်မာအစိုးရမှ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အသိပညာပေးပို့စတာများအား စီစဉ်ပေးပို့ထားခြင်းဖြစ်သည်။ (ဓာတ်ပုံ- KHRG)

ဤဓာတ်ပုံကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မေလ ၂၀ ရက်နေ့ ခလယ်လွှီထူ ခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ သောတကူကျေးရွာအုပ်စု၊ ရေကန်ကျေးရွာ တွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ KNU နှင့် CIDKP မှ ဦးစီးဆောင်ရွက် ခဲ့သော ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါအသိပညာပေးသင်တန်းကို ဒေသခံ ရွာသားများမှ တက်ရောက်နေသောပုံဖြစ်သည်။
(ဓာတ်ပုံ- KHRG)

ရောဂါပထမလှိုင်းပျံ့နှံ့မှုအခြေအနေနှင့် ဆန့်ကျင်စွာပင် အချို့ဒေသများရှိမတူညီသောအဖွဲ့အစည်းမှ ဒေသခံအာဏာပိုင်များသည် ဒုတိယလှိုင်းဖြစ်သည့်အချိန်တွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများကို တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်လာကြသည်ကို ဒေသတွင်းကော်မတီများဖွဲ့စည်းခြင်းတွင် တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘားအံခရိုင်၊ တနေးဆား(နဘူး)မြို့နယ်၊ ကဲကလားကျေးရွာအုပ်စုတစ်ဝိုက်ရှိ ရောနှောအုပ်ချုပ်နယ်မြေ အတွင်း ကိုဗစ်-၁၉ ကော်မတီအားဖွဲ့စည်းရာတွင် ကျေးရွာအသီးသီးမှ ကိုယ်စားလှယ်များအပြင် ဒေသခံ အာဏာပိုင်များ၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ (KNU/KNLA-PC³⁷၊ KNU နှင့် နယ်ခြားစောင့်တပ်-BGF³⁸) တို့မှလည်း စစ်ဆေးရေးကိတ်အားစီမံရာတွင် ကူညီဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ခလယ်လွှီထူ (ညောင်လေးပင်)ခရိုင်၊ မူး(မုန်း)မြို့နယ်တွင် KNU နှင့် မြန်မာအစိုးရတို့မှ ကိုဗစ်-၁၉ ကိစ္စ ရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ကျေးရွာအုပ်စုကော်မတီများအား ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ညမထွက်ရအမိန့်များနှင့် ကျေးရွာများအတွင်းသို့ဝင်ရောက်မှုအား တိုးမြှင့်တင်းကြပ် ဆောင်ရွက်ကြမည်ဟု သဘောတူညီခဲ့ကြသော်လည်း စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအား ချမှတ်ပြီးနောက် ပိုင်းတွင် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြမည်မှာ ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ အခြားဒေသ များရှိကော်မတီများက အမြင်ဖွင့်သင်တန်းများ၊ ကာကွယ်ရေးနှင့် အကူအညီပေးရေးများဆောင်ရွက်နိုင် ရန်အတွက်ဖွဲ့စည်းကြသော်လည်း နိုင်ငံရေးစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတိုင်း လုပ်ငန်းများအားခွဲခြား ဆောင်ရွက်ကြသည်။ အစိုးရဌာနများက အစိုးရထိန်းချုပ်နယ်မြေများတွင် လုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်ကာ KNU နှင့် ကရင်များဦးဆောင်သည့် ဒေသတွင်းလူမှုအဖွဲ့အစည်းများက KNU အုပ်ချုပ်သည့်နယ်မြေများ တွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ကြသည်။

ရောဂါရှိမရှိစစ်ဆေးခြင်းနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုရာဇဝင်လိုက်ခြင်းမရှိသဖြင့် လုပ်ငန်းများအားပိုမိုပြည့်စီ အောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သောအရည်အသွေးမှာ များစွာကျဆင်းလျက်ရှိသည်။ ယင်း

³⁷ KNU/KNLA-PC သည် ဘားအံခရိုင်၊ ထိုကော်ကိုးဒေသတွင် အခြေစိုက်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) မှခွဲထွက်၍ မြန်မာအစိုးရနှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးလက်မှတ်ထိုးခဲ့ပြီး ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် နယ်ခြားစောင့်တပ်အဖြစ်သို့ကူးပြောင်းရန် ငြင်းဆိုခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှ တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူ စာချုပ်ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။

³⁸ နယ်ခြားစောင့်တပ် (BGF) ကို ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အများစုမှာ အစိုးရမဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ များမှ စစ်သားများဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် DKBA ၏စစ်သားဟောင်းများဖြစ်ပြီး၊ မြန်မာအစိုးရနှင့် ပစ်ခတ်ရပ်စဲရေးသ ဘောတူခဲ့ပြီးနောက်၊ တပ်မတော်၏တပ်ရင်းအဖြစ် အသွင်ပြောင်းရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။

အချက်ကို ရောဂါကူးစက်မှုဒုတိယလှိုင်းဖြစ်ပွားချိန်အတွင်း ရောဂါကာကွယ်ရေးဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရကြောင်း အတည်ပြုထားသည့်အခြေအနေတွင်ပင် လှုပ်ရှားသွားလာမှုနှင့် လက်လှမ်းမီနိုင်မှုများအား တားမြစ်ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် သီးခြားနေထိုင်စေခြင်းများကိုသာ ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ကြသည်ကို KHRG ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများတွင် ရှင်းလင်းစွာတွေ့မြင်နိုင်သည်။ ဒေသတွင်း နေထိုင်သူတစ်ဦးဦးမှ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရသည်ဟုအတည်ပြုပါက ဒေသခံရွာသားများအား ဆက်လက်စစ်ဆေးခြင်းများကို လုပ်ဆောင်ကြသည်ဟူ၍ KHRG သို့ ပေးပို့သည့်အစီရင်ခံစာတစ်စောင် တွင်မှ တင်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ ထိုအစား ကျေးရွာများအားသွားလာမှုကန့်သတ်ပိတ်ဆို့ခြင်းနှင့် သီးခြား နေထိုင်စေခြင်းများကိုသာ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ကြသည်။

အနီးအနားရှိမြို့များတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်မှုနှုန်း သိသာစွာတိုးမြှင့်လာခဲ့သော်လည်း ကျေးလက် ဒေသရှိကျေးရွာများတွင် ဆိုးရွားသည့်ရောဂါကူးစက်မှုများအား ခံစားရခြင်းမရှိသေးပါ။ ပယရောနှင့် မဲနသာကျေးရွာအုပ်စုများ (ထိုနေရာနှစ်ခုလုံးမှ ဘီးလင်းမြို့သို့ ဆိုင်ကယ်ဖြင့် နှစ်နာရီကျော်သွားရသည်။) တွင်ပြုလုပ်ခဲ့သော KHRG ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါသည် ဘီးလင်းမြို့တွင် ဖြစ်ပွား လျက်ရှိသည်ကိုသိရပြီး ထိုအခြေအနေကြောင့် ရွာသားများသည် ၎င်းတို့၏ရွာသို့ရောဂါများ ကူးစက်လာ မည်ကိုစိုးရိမ်ကြသည်။ ထိုအခြေအနေကိုတုန့်ပြန်သည့်အနေဖြင့် KNU မှ စစ်ဆေးရေးဂိတ် များပြုလုပ်ခဲ့ ပြီး မြို့ပေါ်မှပြန်လည်ရောက်ရှိလာသူ တစ်ဦးစီတိုင်းကိုလည်း (ကွာရန်တင်ဝင်ခြင်း) သီးသန့်နေစေသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများပြုလုပ်သည့်အချိန်အထိ ၎င်းတို့၏ကျေးရွာများတွင် ရောဂါကူးစက် ခံရခြင်းမရှိသေး ပါ။

ထိုနည်းတူစွာပင် ဘားအံခရိုင်၊ တနေးဆားမြို့နယ်တွင် ကျေးလက်ဒေသရှိရွာသားများသည် ၎င်းတို့ အနီးအနားတစ်ဝိုက်ရှိမြို့များတွင် ရောဂါကူးစက်ခံရမှုများမြှင့်တက်လာသည့်အတွက် ပြင်ပမှဝင်ရောက် လာသူများထံမှ မိမိကိုယ်ကိုကာကွယ်ရန်အတွက် စစ်ဆေးရေးဂိတ်များကိုပိုမိုချထားသည်။ တနေးဆား မြို့နယ်၊ ယဲကလားကျေးရွာအုပ်စုမှ KNU ၏အုပ်စုမှူးက ရောဂါကူးစက်မှု ဒုတိယလှိုင်းအစတွင် ကိုဗစ်- ၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရသူတစ်ဦးရှိခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ထိုရောဂါကူးစက်ခံရသူမှာ ရန်ကုန်မြို့မှ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာသူ တစ်ဦးဖြစ်ပြီး ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ နောက် ပိုင်းတွင် ရွာသားများက စစ်ဆေးရေးဂိတ်သစ်များချထားခဲ့သည်။ "ကျွန်တော်တို့တွေ ဒီလိုလုပ်တယ်ဆို တာက ဒီရောဂါကူးမှာကိုကြောက်တာရယ် အပြင်ကညော့သည်တွေ ဝင်လာမှာစိုးရိမ် တဲ့အတွက်ကြောင့် ဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် အဲ့ဒီရောဂါကိုကာကွယ်ဖို့အတွက် ဒီလိုလုပ်ရခြင်းဖြစ်တယ်။ ကော့တရီ၊ ကရူတူနဲ့ ဘားအံမြို့နယ်ကသူတွေ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ရွာကိုဝင်လာပြီး အဲ့ဒီလိုဝင်လာတဲ့သူဆိုမှာ ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက် ခံနေမှာကို စိုးရိမ်တယ်။ ဒါကြောင့် ရောဂါကာကွယ်တားဆီးရေးအတွက် ဒီလိုလုပ်ရတာဖြစ်တယ်။"

ထိုသို့ဆောင်ရွက်မှုများက ကျေးလက်ဒေသများသို့ ရောဂါပျံ့နှံ့မှုများအားထိန်းချုပ်ရာတွင် ထိရောက်မှု ရှိစေနိုင်သော်လည်း ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရမှုစာရင်းတွင် ဖော်ပြခြင်းမခံရသည့် ကျေးလက်နေရွာ သားများအတွက် ပြဿနာများကိုဖန်တီးပေးနိုင်သဖြင့် ရှာဖွေဖော်ထုတ်မှုများ ဆက်လက်ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သည်။

(က) ခရီးသွားလာခြင်းကန့်သတ်မှုများ

၂၀၂၀ ခုနှစ် ရောဂါပြန့်ပွားမှုစတင်သည့်အချိန်မှစ၍ KNU နှင့် မြန်မာအစိုးရတို့နှစ်ဖက်စလုံးမှ အသွားအလာကန့်သတ်မှုများကို စတင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ သို့သော် နေရာဒေသအလိုက်ချမှတ်ထားသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများမှာ ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိနေပါသည်။ အမြင်ဖွင့်သင်တန်းများနှင့် အခြားသတ်မှတ်ထားသော ရွေးချယ်စရာကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များမရှိသည့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းက ဝိုင်းရပ်စ်ပိုးပျံ့နှံ့မှုအားထိန်းချုပ်ရန်အတွက် အဓိကလုပ်ဆောင်မှုတစ်ခုဖြစ်လာသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အစောပိုင်းကာလများတွင် အချို့သောလူမှုအသိုက်အဝန်းများက ရောဂါကူးစက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍စိုးရိမ်သည့်အတွက် ကျေးရွာသို့ဝင်ရောက်ခြင်းအား လုံးဝတားမြစ်လိုက်သည်။ သို့သော် ထိုလုပ်ဆောင်မှုများက အနီးအနားရှိရွာသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ခြံမြေများသို့ သွားရောက်ရန်အတွက် ထိုရွာများအား ဖြတ်ကျော်သွားရန်လိုအပ်လာသည့်အခါတွင် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ကြား ပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်စေသည်။ သြဂုတ်လတွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်မှုမြင့်တက်လာပြီး မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင်လည်း ရောဂါကူးစက်မှုများပျံ့နှံ့လာသည့်အချိန်တွင် လူအများအနေဖြင့် နှာခေါင်းစည်းတပ်ခြင်း၊ လက်ဆေးခြင်း၊ လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးဆက်ဆံရာတွင် အကွာအဝေးသတ်မှတ်နေထိုင်ခြင်းနှင့် လူစုလူဝေးပြုလုပ်ခြင်းအားရှောင်ရှားခြင်းစသည့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေးနည်းလမ်းများကို စတင်အသုံးပြုလာကြသည်။ ထို့အတူ အသွားအလာများသည့်နေရာများတွင် ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများအား ပိုမိုလုပ်ဆောင်လာကြသည်။

ရွာသားများအနေဖြင့် ခရီးသွားလာခွင့်လက်မှတ်ရယူခြင်းသည် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါထိန်းချုပ်ရန်ချမှတ်ထားသော အသွားအလာကန့်သတ်မှု၏ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများထဲမှ အဓိကအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဒုတိယလှိုင်းဖြစ်သည့်အချိန်တွင် ခရီးသွားလာခွင့်လက်မှတ်ရယူခြင်းသည် မလုပ်မနေရအရာတစ်ခုဖြစ်လာပြီး စစ်ဆေးရေးဂိတ်များတွင် ပိုမိုတင်းကျပ်စွာစစ်ဆေးလာကြသည်။ နေရာဒေသအများအပြားတွင် အသုံးပြုကြသော ခွင့်ပြုစာများသည် သတ်မှတ်နေရာဒေသသို့ သွားရောက်မည့်ခရီးစဉ်တစ်ခုအတွက် သာအသုံးပြုခွင့်ရှိပြီး ညအိပ်ညနေခွင့်မပြုပေ။ ထိုခွင့်ပြုစာများကို ဒေသခံအာဏာပိုင်များမှ ထုတ်ပေးလေ့ရှိသည်။ KNU ၏ အရာရှိတစ်ဦးမှ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၏လုပ်ငန်းစဉ်ကို ရှင်းပြခဲ့သည်မှာ "တကယ်လို့ ရွာသားတွေအနေနဲ့ ရွာအပြင်ကို သွားချင်တယ်ဆိုရင် ရွာသူကြီးဆီက ခွင့်ပြုစာယူဖို့လိုအပ်တယ်။ အဲဒီထဲမှာ ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူးရဲ့ လက်မှတ်ပါရမယ်။ တကယ်လို့ ရွာသားတွေက တခြားရွာကို ခွင့်ပြုစာမပါပဲ သွားခဲ့ရင် တခြားရွာက ရွာသားတွေက သူတို့ကို မောင်းထုတ်လွတ်လိမ့်မယ်။" ရောဂါကူးစက်မှုပထမလှိုင်းဖြစ်သည့်အချိန်တွင် ခွင့်ပြုစာရယူခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြဿနာများကို ဖော်ပြထားသည့် အစီရင်ခံစာများရှိသော်လည်း အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ပိုမိုကောင်းမွန်သော နည်းလမ်းများရှိလာပုံပေါ်သည်။ တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖဒို (သံတောင်ကြီး) မြို့နယ်၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာအုပ်စု၊ ဇီးပင်ကလေး (မိုင် ၂၀) ကျေးရွာမှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအားဖြေဆိုခဲ့သူမှ ဒေသခံအာဏာပိုင်များက ၎င်းတို့မရှိသည့်အချိန်တွင်လည်း ခွင့်ပြုစာရယူနိုင်ရန်စီစဉ်ထားကြောင်း KNU အားပြောသည်။ "ကျွန်တော်တို့တွေက ခွင့်ပြုစာကို ရွာသူကြီးဆီက နေယူရတယ်။ တကယ်လို့ သူက အလုပ်များတယ်ဆိုရင် သူ့လူတွေကို ရွာသားတွေအတွက် ထောက်ခံစာရေးခိုင်းတယ်။ သူက စာတွေမှာ လက်မှတ်ထိုးပြီး သားဆိုတော့ ရွာသားတွေလိုအပ်လာရင် သူ့လူတွေက သူတို့ကိုပေးလိုက်ရုံပဲ။" အခြားနေရာဒေသများတွင် ခွင့်ပြုစာများကို ဒေသတွင်းရှိစစ်ဆေးရေးဂိတ်များတွင် ထုတ်ပေးသည်။

ခရီးသွားလာခွင့်လက်မှတ်သည် လူအမည်နှင့်ခရီးသွားလာမည့်အကြောင်းအရင်းကို ဖော်ပြထားသည့်

စာရွက်တစ်ရွက်သာဖြစ်သည်။ ထိုစာသည် ခရီးသွားလာခွင့်ပေးသည်ဟုယူဆနိုင်သော်လည်း ခရီးသွား လာရန် ခွင့်ပြုချက်ရမည်ကိုမူ အာမခံနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ အကယ်၍ ခရီးသွားလာရန်အကြောင်းပြချက်မှာ အရေးပေါ်မဟုတ်ပါက ၎င်းတို့အနေဖြင့် ရွာသားများအား နောက်ကြောင်း ပြန်လှည့်၍ အိမ်ပြန်ခိုင်းကြောင်း မူကြော်ခရိုင်၊ ဒွယ်လိုးမြို့နယ်၊ လေးဖိုးထကျေးရွာအုပ်စု၊ ဒ--- ဂိတ်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်သော KNPF ၏ အရာရှိသူတစ်ဦးက မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

KHRG ၏သတင်းအချက်အလက်များတွင် နေ့စားသမားများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်သူများအနေဖြင့် ကျေးရွာအပြင်သို့နေ့စဉ်ခရီးထွက်ရန်လိုအပ်သည့်အတွက် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်မှု ပထမလှိုင်း ခံစားရသည့်အချိန်ကာလအတွင်း ခရီးသွားလာခွင့်လက်မှတ်ပြုလုပ်ရန် ပေးဆောင်ရသည့်အကြောင်းငွေ မှာရွာသားများ၏ စားဝတ်နေရေးအတွက် စိန်ခေါ်မှုဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သေချာစွာ ချမှတ်ထားသည့်စည်းမျဉ်းဥပဒေများမရှိသည့်အတွက် ထိုအကြောင်းငွေများကိုစီမံရန်မှာ ဒေသခံခေါင်း ဆောင်များ၏လက်ထဲတွင်သာရှိသည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ တောအူးခရိုင်နှင့် ဘားအံခရိုင်များမှ မေးခွန်း ဖြေကြားသူအများအပြားက KHRG အား တင်ပြခဲ့သည်မှာ ၂၀၂၀ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ခရီးသွားလာခွင့်လက်မှတ်အတွက် ငွေကြေးပေးဆောင်ရန်မလိုအပ်သော်လည်း အချို့ရွာသားများက ပုံမှန်အားဖြင့် ၂၀၀ မှ ၁၀၀၀ ကျပ်အတွင်း ငွေကြေးပမာဏအနည်းငယ်ကို ဆက်လက်ပေးလှူလေ့ရှိ ကြသည်။

ဒူးပလာယာခရိုင်၊ မဲ့တကရဲ့ ကျေးရွာအုပ်စုတွင် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များ၏ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် အကြောင်း ငွေတောင်းဆိုမှုအား ဖယ်ရှားခဲ့သည်ဟု နို့တကောမြို့နယ်မှ KNU ၏ အရာရှိတစ်ဦးက ရှင်းပြခဲ့သည်။ "ရွာသားတွေအနေနဲ့ ခွင့်ပြုစာတွေအတွက် အကြောင်းငွေပေးဖို့ မလိုတော့ဘူး။ အရင်ကဆိုရင် ခွင့်ပြုစာ တစ်စောင်ကို ၁၀၀၀ ကျပ်ပေးရတယ်။ အဲ့ဒီကောက်ထားတဲ့ပိုက်ဆံတွေကို ကျေးရွာအုပ်စုအတွက် သုံးတယ်။" ထိုအခြေအနေအရ ယခင်ကပြုလုပ်လျက်ရှိသော အကြောင်းငွေကောက်ခံမှုကို ဖယ်ရှား သကဲ့သို့ရှိသော်လည်း ၎င်း၏ဒေသအတွင်းရှိ အချို့သောကျေးရွာများမှာ ခရီးသွားလက်မှတ်များအတွက် ငွေကြေးများ ဆက်လက်ကောက်ခံလျက်ရှိနေသေးကြောင်း ၎င်းမှထောက်ပြခဲ့သည်။ "မြို့နယ်အဆင့် မှာတော့ သူတို့က ဘာမှပေးစရာမလိုဘူး။ ဒါပေမယ့် ကျေးရွာအဆင့်နဲ့ အုပ်စုအဆင့်တွေကတော့မသေ ချာဘူး။ တချို့ရွာတွေကပေးရပြီး တချို့ကတော့ ပေးစရာမလိုတော့ဘူးလို့ထင်တယ်။" ထိုအတွက်ကြောင့် ခရီးသွားလာခွင့်ရရှိခြင်းသည် အာဏာပိုင်များအားပေးဆောင်ရသည့် အကြောင်းငွေအပေါ်မူတည်နေ ပါက အချို့ဆင်းရဲသည့်ရွာသားများအနေဖြင့် အခက်အခဲများကြုံတွေ့ရနေဦးမည်ဖြစ်သည်။

အချို့ဒေသများတွင် အရေးပေါ်အခြေအနေများမှအပ ခရီးသွားလာခွင့်အား ပိတ်ဆို့ထားသည်။ ဒူးပလာ ယာခရိုင်၊ ဝေါရေ(ဝင်းရေး)မြို့နယ်၊ ဝေးခနားကျေးရွာအုပ်စု၊ ထီးဖာထောကျေးရွာရှိ ရွာသားတစ်ဦးမှ "ဒုတိယလှိုင်းက ပထမလှိုင်းထက် အခြေအနေပိုဆိုးတယ်။ ပထမလှိုင်းတုန်းက အချင်းချင်းဆီကို သွား လို့ရနေသေးပေမယ့် ခုတော့ ကိုဗစ်-၁၉ ကြောင့် လူသေဆုံးမှုပိုများလာလို့ ဘယ်မှသွားလို့မရတော့ဘူး။ [...]" နို့တကောမြို့နယ်၊ မော်ကျေးရွာအုပ်စုမှ ကျေးရွာအတွင်းရေးမှူးဖြစ်သူကရှင်းပြခဲ့သည်မှာ ခရီး သွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများမှာ တင်းကြပ်လွန်းသဖြင့် အချို့သောရွာသားအချို့က ခရီးသွားလာခွင့် ခွင့်ပြုချက်ရရှိနိုင်ရန်အတွက် ကျန်းမာရေးအရေးပေါ်အခြေအနေကြောင့်သွားလာရသည်ဟု လိမ်လည် လာကြသည်။ သို့သော်လည်း ကျေးရွာအုပ်စုများအပါအဝင်မြို့နယ်များတွင် စီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ်မတူညီ မှုများကြောင့် ရွာသားအားလုံးမှာ ထိုသို့သောခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများကို တွေ့ကြုံခံစားရသည် မဟုတ်ပါ။ အချို့သောရွာသားများက KNU ၏ အသွားအလာကန့်သတ်မှုများသည် မြန်မာအစိုးရထက်

ပိုမိုတင်းကြပ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။

အစောပိုင်းကာလခရီးသွားလာခွင့်ပိတ်ပင်မှုအချို့မှာ ရွာသားများမှ ၎င်းတို့၏ကျေးရွာအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာမှုများအား ထိန်းချုပ်နိုင်ရန်အတွက် ကိုယ်ပိုင်စစ်ဆေးရေးဂိတ်များနှင့် ပိတ်ပင်မှုများထားရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းများက ဒေသခံအသိုက်အဝန်းများအကြား ဆိုးကျိုးများရှိစေနိုင်ပြီး ပဋိပက္ခများဖြစ်စေနိုင်သည့်အတွက် ဖြေလျော့ရန်လိုအပ်သည်။ နို့တကောမြို့နယ်၊ မဲ့တကရဲ့ ကျေးရွာအုပ်စုမှ ဒေသခံအာဏာပိုင်တစ်ဦးက ဤသို့ရှင်းပြခဲ့သည်။ "[ရွာသားတွေက] တခြားရွာသားတွေ သူတို့ရဲ့ရွာထဲကိုမဝင်နိုင်အောင်လို့ ဂိတ်တွေထားကြတယ်။ [...] အဲ့ဒီအချိန်တုန်းက ပဋိပက္ခတစ်ခုဖြစ်ခဲ့တယ်။ ရွာသားတွေက ရွာသူကြီးနဲ့အုပ်စုမှူးတို့ကို ဒီလိုမျိုးခရီးသွားလာခွင့်ကိုတားမြစ်တာတွေက စားဝတ်နေရေးအတွက် အခက်အခဲဖြစ်စေကြောင်း ပြောတယ်။ ဒီကိစ္စက မြို့နယ်အထိတက်သွားပြီး ကျွန်တော်တို့တွေ ဒါကိုဖြေရှင်းဖို့ဆွေးနွေးပြီးတော့ အဖြေတစ်ခုရခဲ့တယ်။ ရွာတွေမှာရှိတဲ့ စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွေကိုမထားတော့ပဲနဲ့ ခရီးသွားလာတဲ့သူတွေအနေနဲ့ ခွင့်ပြုစာတွေကို သူတို့နဲ့အတူယူလာရမယ်။"

မူကြော်ခရိုင်မှသတင်းအချက်အလက်များအရအချို့သောဒေသခံအာဏာပိုင်များကကနဦးတွင်ပိုမိုတင်းကြပ်သောခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ချက်များကို စီစဉ်ချမှတ်ထားခဲ့ကြသည်။ ရွာသားများအနေဖြင့် စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုများပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် သတိပေးခဲ့သော်လည်း စားစရာရှားပါးလာသည့်အချိန်တွင် အာဏာပိုင်များမှ ထိုကန့်သတ်မှုများအား တဖြည်းဖြည်း ဖြေလျော့ပေးခဲ့ရသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် KHRG ၏ သတင်းအချက်အလက်ကောက်ခံသူထံမှရရှိသည့် အချက်အလက်များအရ "စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွေမလုပ်ခင် ခရိုင်မှူး၊ ခေါင်းဆောင်တွေနဲ့ ကျန်းမာရေးလုပ်သားတွေက ရွာသားတွေ သိအောင်အရင်ကြေညာခဲ့တယ်။ သူတို့ကရွာသားတွေကိုသုံးလစာအတွက်အစားအသောက်လုံလောက်အောင် သေချာစီမံထားဖို့ပြောတယ်။ တချို့ရွာသားတွေက စားနပ်ရိက္ခာ [ပြတ်လပ်တဲ့] ပြဿနာကြုံလာရလို့ ခေါင်းဆောင်တွေက သူတို့ကိုတစ်ပတ်မှာ တနင်္လာနဲ့သောကြာနေ့ နှစ်ရက်ထဲသာအစားအသောက် ဝယ်ဖို့ခွင့်ပေးတယ်။"

အလားတူ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဒူးသထူခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ မဲ့နသာကျေးရွာအုပ်စု၊ ပယ်ဝါးထကျေးရွာတွင်လည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြောင်း ဒေသခံရွာသား စောက--- က အတည်ပြုခဲ့သည်။ "ကျွန်တော်တို့တွေ အပြင်ထွက်လို့မရတော့ဘူး။ အကုန်လုံး ပိတ်ကုန်ပြီ။ ဒါပေမယ့် [...] ကျွန်တော်တို့ ၁၅ ရက်တကြိမ် မြို့တက်လို့ရတယ်။ ရွာသားနှစ်ယောက်ပဲ ကားနဲ့သွားခွင့်ရတယ်။ ကားဆရာရယ်၊ ပစ္စည်းသယ်မယ့်သူရယ်။ တခြားရွာသားတွေကတော့ သူတို့လိုတဲ့ပစ္စည်းတွေကိုကားသမားကိုမြို့မှာဝယ်ခိုင်းရတယ်။" အခြားဒေသများတွင်မူ ခရီးသွားလာခွင့်အားကန့်သတ်ထားသော်လည်း ဒေသခံအာဏာပိုင်များက ရွာသားများအစားအသောက်ရရှိနိုင်ရန်အတွက် အစီအစဉ်များပြုလုပ်ထားကြသည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကောတရီမြို့နယ်၊ အကျူကျေးရွာအုပ်စု၊ မဲ့ပလယ်ကျေးရွာတွင် "လောလောဆယ်တော့ ခရီးသွားဖို့ခက်ခဲတယ်။ တကယ်လို့ ကျွန်တော်တို့ကတစ်ခုခုဝယ်ချင်တယ်ဆိုရင် ကောတရီကိုသွားလို့မရဘူး။ ရွာသားတွေက ရွာမှာရှိတဲ့ဆိုင်တွေမှာပဲ ပစ္စည်းဝယ်ကြတယ်။ ရွာသူကြီးက [ရွာကဆိုင်မှာမရှိနိုင်တဲ့] ကျွန်တော်တို့လိုတဲ့ပစ္စည်းတွေကို စာရင်းလုပ်ခိုင်းပြီးတော့ အဲ့ဒါတွေကိုကျွန်တော်တို့အတွက် မှာပေးတယ်။ ကျွန်တော်တို့ကတော့ အပြင်သွားလို့မရဘူး။" မူကြော်ခရိုင်၊ ဘူးသိုမြို့နယ်တွင် KNU ၏အာဏာပိုင်များက ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်သို့ဖြတ်ကျော်ခွင့်မရှိသော သို့မဟုတ် ဒေသတွင်းရှိမြို့များတွင် ပစ္စည်းဝယ်ခွင့်မရှိသောကျေးရွာများအတွက် စားနပ်ရိက္ခာများချပေးရန်စီစဉ်ပေးသည်။

မူကြော်နှင့်လယ်လွှာထူထပ်များမှရရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များအရ ရွာသားများအနေဖြင့် မနက်ခြောက်မည့်နေရာရှိအထိ အပြင်မထွက်ရအမိန့်အားလိုက်နာကြရသည်။ မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း ကျေးလက် ဒေသရှိပြည်သူများမှာ ကျေးရွာအနီးတစ်ဝိုက်ရှိနေရာများသို့ သွားလာခွင့်ရသော်လည်း ၎င်းတို့အား အချက်အချာကျသောမြို့များသို့သွားရောက်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားကျေးရွာအုပ်စု သို့မဟုတ် မြို့နယ်များသို့သွားရောက်ခြင်းအား ပိတ်ပင်ထားသည်။ အချို့သောဒေသများတွင် အရေးပေါ်အခြေအနေနှင့်ကြိုရသည့်အခါ ထိုကန့်သတ်မှုများအားရှောင်လွှဲခွင့်ရှိပြီး ဒေသခံအာဏာပိုင် များက ရွာသားများအတွက် လုံခြုံစိတ်ချရသည့်ခရီးသွားလာခွင့်လက်မှတ်များအား ထုတ်ပေးသည်။ ပြင်ပမှလူများအနေဖြင့် ဒေသတွင်းရှိကျေးရွာများသို့ဝင်ရောက်ခွင့်မရှိပဲ ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းကိစ္စများအား ရွာဝင်စစ်ဆေးရေးဂိတ်များတွင်သာ ဆောင်ရွက်ကြရသည်။

ခရီးသွားလာခွင့်ကန့်သတ်မှုများအား လိုက်နာရန်ပျက်ကွက်ပါက အပြစ်ပေးမှုပုံစံအချို့ကို ခံရကြသည်။ သို့သော်လည်း ထိုအပြစ်ပေးမှုပုံစံများသည် ဒေသအလိုက် အလွန်တင်းမာသောအပြစ်ပေးမှုနှင့် အပြစ် ပေးအရေးယူမှုလုံးဝမရှိခြင်းစသည်ဖြင့် ကွာခြားနိုင်သည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ မော် ကျေးရွာအုပ်စုမှ ဒေသခံခေါင်းဆောင်တစ်ဦးက အခြားကျေးရွာအုပ်စုမှလူများ ၎င်း၏ဒေသသို့ခိုးဝင်လာ ပါက ဒဏ်ငွေအများအပြားပေးဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရနိုင်သည်ဟု KHRG အား ပြောသည်။ "သူတို့တွေအနေနဲ့ ရွာအပြင်မှာ ၄၅ ရက်နေပြီး ဒဏ်ငွေတစ်သိန်းပေးရလိမ့်မယ်။" တစ်ရက် လုပ်အားခ ၅၀၀၀ ကျပ်သာ ပျမ်းမျှအနေဖြင့်ရရှိသည့်အတွက် ထိုသို့သောအပြစ်ပေးမှုမှာ စည်းကမ်းလိုက် နာခြင်းမရှိသူများအတွက် ငွေကြေးအခက်အခဲ ကြီးကြီးမားမားကြုံတွေ့စေနိုင်သည်။

မူကြော်ခရိုင်၊ ဒွယ်လိုးမြို့နယ်၊ လေးဖိုးထကျေးရွာအုပ်စုရှိ လမ်းဘေးစစ်ဆေးရေးဂိတ်တွင်တာဝန်ကျ သော KNPF ရဲဝန်ထမ်းက ၎င်းအနေဖြင့် အသွားအလာကန့်သတ်ချက်များအား လိုက်နာခြင်းမရှိသူများ ကိုတစ်ခါတစ်ရံဒဏ်ငွေရိုက်ကြောင်းအတည်ပြုခဲ့သည်။ ၎င်းအနေဖြင့် ညမထွက်ရအမိန့်ချိုးဖောက်သူများ ကိုလည်း ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းလေ့ရှိသည်။ "ကျွန်တော်တို့က သူတို့တွေကို ဂိတ်မှာအိပ်ခိုင်းပြီးတော့ မနက်ဆိုရင် ချမှတ်ထားတဲ့စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတွေ ရှင်းပြတယ်။ ပြီးတော့ ဒဏ်ပေးတဲ့အနေနဲ့ ဂိတ်အနီး ဝန်းကျင်ကို သန့်ရှင်းရေးလုပ်ခိုင်းတယ်။" သို့သော်လည်း KHRG ၏သတင်းအချက်အလက်များအရ ခရီးသွားလာခွင့်ကန့်သတ်မှုများအား တပြေးညီပုံစံဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းမဟုတ်ပါ။ အချို့ဂိတ်များတွင် စည်းကမ်းချိုးဖောက်သူများအား ဆက်သွားခွင့်ပေးပြီး အချို့ဂိတ်များမှာမူ ခရီးသွားလာခွင့်လက်မှတ် မပါသောရွာသားများအား နောက်ကြောင်းပြန်လှည့်စေသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများတွင်ဖော်ပြထား ခြင်းမရှိသော်လည်း ခရီးသွားလာခွင့်ခွင့်ပြုချက်မရှိပဲ စစ်ဆေးရေးဂိတ်ရှိတာဝန်ရှိသူများအား လာဘ်ထိုး ချိခရီးသွားလာခြင်းများရှိနေကြောင်း KHRG မှ လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည်။

(ခ) စစ်ဆေးရေးဂိတ်များ

စစ်ဆေးရေးဂိတ်များကို မြန်မာအစိုးရ၊ KNU နှင့် ရွာသားများကိုယ်တိုင်မှချထားပြီး ခရီးသွားလာမှုများ သောဒေသများ၏ လမ်းမကြီးတစ်လျှောက် သို့မဟုတ် ရွာအဝင်ဝများတွင် တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါလက္ခဏာရှိသူများအား သိရှိဖော်ထုတ်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ခရီးသွားလာမှုအား တားမြစ်ရန်အတွက် ရည်ရွယ်သဖြင့် ထိုဂိတ်များအား ဖြတ်ကျော်သူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်အပူချိန်များတိုင်းတာခြင်း ခံရပြီး ၎င်းတို့၏ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များကို ပေးရသည်။ ဒုတိယလှိုင်း ဖြစ်ပွားသည့်ကာလအတွင်း

စစ်ဆေးရေးဂိတ်များမှ ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများအား ပိုမိုပြင်းထန်စွာပြုလုပ်လာခဲ့ပြီး ခရီးသွားလာခွင့်လက်မှတ်သာမက ခရီးသွားလာခြင်းအကြောင်းရင်းကိုပါ စစ်ဆေးခဲ့ကြသည်။ စစ်ဆေးရေးဂိတ်အများအပြားတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာပိုစတာများချိတ်ဆွဲထားပြီး နှာခေါင်းစည်းများ၊ ဆပ်ပြာ သို့မဟုတ် လက်သန့်ဆေးများဝေပေးသည့်အတွက် စစ်ဆေးရေးဂိတ်များသည် အသိပညာပေးရန်အတွက် အချက်အချာနေရာများအဖြစ်လည်းဆောင်ရွက်ကြသည်။

ဤဇာတ်ပုံကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့ ခူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ ကြာအင်းကျေးရွာတွင်ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ မြန်မာအစိုးရကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများ၊ မြန်မာအစိုးရရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များနှင့် ဒေသခံအာဏာပိုင်များမှ လမ်းပေါ်တွင် သွားလာနေသူများကို နှာခေါင်းစည်းများဝေပေးပြီး ၎င်းတို့ခရီးသွားလာသည့်အကြောင်းအရင်းများကို စစ်ဆေးမေးမြန်းနေပုံဖြစ်ပါသည်။ (ဇာတ်ပုံ- KHRG)

ဤဇာတ်ပုံကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၉ ရက်နေ့ ခူးပလာယာခရိုင်၊ ကော့တရီ(ကော့ကရိတ်)မြို့နယ်၊ ရွာသစ်ကျေးရွာတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ပုံတွင် KNU၊ KNPF နှင့် ကျန်းမာရေးလုပ်သားများမှ ကိုဗစ်-၁၉ စစ်ဆေးရေးဂိတ်ကို ဆောက်လုပ်ပြီး ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးနေသောပုံဖြစ်သည်။ (ဇာတ်ပုံ- KHRG)

ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါစစ်ဆေးရေးဂိတ်များချထားခြင်းနှင့် စစ်ဆေးမှုပြုလုပ်ခြင်းအား ရောဂါကူးစက်မှု စတင်သည့်အချိန်မှစပြီး အမြဲလုပ်ဆောင်နေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ တပ်မတော်နှင့်မြန်မာအစိုးရဝန်ထမ်းများမှ မည်သည့်နေရာတွင်စစ်ဆေးရေးဂိတ်များအားချထားပြီး မည်သူကတာဝန်ယူမည်ကို သေချာစွာလုပ်ဆောင်ကြသည်။ ရောနှောအုပ်ချုပ်သည့်ဒေသများတွင် စစ်ဆေးရေးဂိတ်များကြောင့် တပ်မတော်နှင့်တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကြား တင်းမာမှုများအား မကြာခဏဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပထမလှိုင်းဖြစ်သည့်အချိန်တွင် KNPF သို့မဟုတ် ရွာသားများ (KNU ၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့်)³⁹ ချထားသည့် စစ်ဆေးရေးဂိတ်များကို တပ်မတော်မှ မီးရှို့ဖျက်ဆီးခဲ့မှုများနှင့်ပတ်သက်သည့်ဖြစ်ရပ်များကို KHRG မှ တင်ပြခဲ့သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ချက်များသည် တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏အခန်း ၅(က)နှင့် ၅(ခ)တို့ကို ချိုးဖောက်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတူညီချက်နှစ်ခုလုံး

³⁹ KHRG မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Mu Traw District Short Update: Destruction of KNPF COVID-19 screening checkpoints by the Tatmadaw and skirmishes between the Tatmadaw and the KNLA in Dwe Lo Township, May 2020” တွင် ကြည့်ပါ။ KHRG မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “မြန်မာပြည် အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသတွင်း အစီရင်ခံစာ-ကိုဗစ်-၁၉၊ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၊ မြေမြုပ်မိုင်းများနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလမှ ဇွန်လအထိ” တွင် ကြည့်ပါ။ KHRG မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Delayed and Uneven, COVID-19 Response in Southeast Myanmar, March to June 2020” တွင် ကြည့်ပါ။

တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသူများအား အကြမ်းဖက်မှုဟုယူဆနိုင်သည့် အပြုအမူများမပြုလုပ်နိုင်ရန် တားမြစ်ထားသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်များကြောင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မေလတွင် ဒွယ်လိုးမြို့နယ်အတွင်း တပ်မတော် နှင့် KNLA အကြား ပစ်ခတ်မှုများဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။

စစ်ဆေးရေးဂိတ်များအားဖျက်ဆီးခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ထိုစစ်ဆေးရေးဂိတ်များသည် မြန်မာအစိုးရ၏ ခွင့်ပြုချက်မရထားကြောင်း သို့မဟုတ် KNLA သို့မဟုတ် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များစစ်ဆေးရေးဂိတ်များတွင်ရှိ နေခြင်းက ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးဆိုင်ရာသဘောတူညီမှုအား ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခုဖြစ်စေသည် ဟု တပ်မတော်ကပြောသည်။ ရွာသားများက စစ်ဆေးရေးဂိတ်များတွင် လုံခြုံရေးတပ်များမရှိပါက ၎င်း တို့အနေဖြင့် စစ်ဆေးရေးဂိတ်များလည်ပတ်ရန်နှင့် ဖြတ်သွားဖြတ်လာများအား စစ်ဆေးရန်အခက်အခဲရှိ သည့်အတွက် လုံခြုံရေးတပ်များရှိနေရန် လိုအပ်သည်ဟု ငြင်းဆိုခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ဘားအံခရိုင်၊ တနေးဆားမြို့နယ်နှင့် ဒူးသထူခရိုင်၊ သထုံမြို့နယ်များတွင် အစိုးရဝန်ထမ်းများနှင့်စစ်သားများက စစ်ဆေးမှုခံယူရန် ငြင်းဆိုသည့်ကိစ္စရပ်များဖြစ်ပွားခဲ့သည်။⁴⁰

ရောဂါကူးစက်မှုစတင်သည့်အစောပိုင်းလများတွင် တပ်မတော်နှင့်KNUကြားဖြစ်ပွားခဲ့သောပဋိပက္ခ များကြောင့် ရောနှောအုပ်ချုပ်သည့်နယ်မြေများမှရွာသားများနှင့် ကျေးရွာအာဏာပိုင်များက စစ်ဆေး ရေးဂိတ်များထားရှိရန်အတွက် တွန့်ဆုတ်ခဲ့ကြသည်။ စစ်ဆေးရေးဂိတ်များထားရှိနိုင်ရန်အတွက် အစိုး ရထံမှခွင့်ပြုချက်ကြိုတင်တောင်းဆိုရသည်သည့်ကျေးရွာများမှာမူ အစိုးရထံမှတုန့်ပြန်ချက်ပြန်လာရန် အလွန်ကြာ မြင့်စွာစောင့်ဆိုင်းခဲ့ကြရသည်။ မြိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်၊ လေညာဘုတ်ပြင်းအထူးဒေသ ကဲ့သို့သော အချို့ ဒေသများမှာ မည်သည့်တုန့်ပြန်ချက်ကိုမှ လက်ခံရရှိခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ အချို့ ဒေသများမှာမူ တပ်မတော်အပါအဝင် အစိုးရဝန်ထမ်းများနှင့် ပြဿနာဖြစ်ခြင်းမှရှောင်ကျဉ်နိုင်ရန်အတွက် ၎င်းတို့၏ စစ်ဆေးရေးဂိတ်များကို အဝေးတစ်နေရာတွင် ချထားခဲ့ကြသည်။ ရောဂါဒုတိယလှိုင်းဖြစ်ပွားသည့် ကာလတွင်မူ စစ်ဆေးရေးဂိတ်များအားဖျက်ဆီးဖြိုချခြင်းများနှင့်ပတ်သက်၍ မည်သည့်အစီရင်ခံစာကိုမှ KHRG မှ လက်ခံရခြင်းမရှိတော့ပါ။ သို့ဖြစ်ပါ၍ အဓိကပြဿနာမှာ ဒေသအတွင်းစစ်ဆေးရေးဂိတ်များ ချထားရန်အတွက် အစိုးရထံမှခွင့်ပြုချက်ရယူခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

စစ်ဆေးရေးဂိတ်များအားဖျက်ဆီးခြင်းများ၊ အမွေဖယ်ရှားခြင်းများနှင့် စစ်ဆေးရေးဂိတ်များထားရှိရန် အတွက် ခွင့်ပြုချက်တောင်းခြင်းအား ပြန်လည်တုန့်ပြန်ရန်ငြင်းဆိုခြင်းသည် တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက် ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ်အပိုင်း ၉ (၅) ဖြစ်သည့် အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်သော ကျန်းမာရေး အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများအား တားမြစ်ခြင်းမပြုလုပ်ရဟူသည့်အချက်နှင့် ဆန့်ကျင်နေသည်။ စစ်ဆေးရေးဂိတ်များသည် လမ်းသွားလမ်းလာများ၊ သတ်မှတ်ဒေသအတွင်း ဝင်ရောက်သူများအားထိ န်းချုပ်ရန်နှင့် စောင့်ကြည့်ရန်အတွက်သာမဟုတ်ပဲ အထူးသဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များရရှိရန်ခ က်ခဲပြီး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအရင်းအမြစ်များ နည်းပါးသည့်ဒေသများအတွက် သတင်းအချက် အလက်ရရှိနိုင်သည့် နေရာများအဖြစ်လည်း အသုံးပြုနိုင်သည်။

⁴⁰ KHRG မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Delayed and Uneven, COVID-19 Response in Southeast Myanmar, March to June 2020” တွင် ကြည့်ပါ။

ဤဓာတ်ပုံကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့ ဘိတ်-ထား ဝယ်ခရိုင်၊ လယ်မူလားမြို့နယ်၊ စတိန်ဒေသတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ပုံထဲတွင် ရွာသားများနှင့် KDHW ဝန်ထမ်းများဆောက်လုပ်ထားသော ကိုဗစ်-၁၉ စစ်ဆေးရေးဂိတ်ကိုတွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ မြန်မာအစိုးရမှခွင့်ပြုချက်မပေးသောကြောင့် ဤစစ်ဆေးရေးဂိတ်တွင် မည်သည့်လုပ်ငန်းမှ စတင်၍မရသေးပါ။ ရွာသားများမှ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခွင့်ရရန်အတွက် စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွင်စုပြီး တိုင်ပင်ခဲ့ကြပါသည်။ (ဓာတ်ပုံ- KHRG)

ဤဓာတ်ပုံကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၃ ရက်နေ့ တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်၊ သောက်ရေခပ် ရက်ကွက် (၃) တွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ တပ်မတော်မှ ဤကိုဗစ်-၁၉ စစ်ဆေးရေးဂိတ်ကို ပယ်ဖျက်ရန်ပြောဆိုခဲ့သော်လည်း KNU သည် ဒေသခံများ၏တောင်းဆိုချက်အရ ဤဂိတ်ကိုဆက်လက်ဖွင့်ထားဆဲဖြစ်သည်။ (ဓာတ်ပုံ- KHRG)

စစ်ဆေးရေးဂိတ်များသည် ၎င်းတို့အတွက်အကာအကွယ်ဖြစ်ပြီး ထိုဂိတ်များရှိသည့်အတွက် ပိုမိုလုံခြုံသကဲ့သို့ခံစားရကြောင်း ရွာသားများကပြောပြခဲ့ကြသည်။ ဒေသခံအာဏာပိုင်တစ်ဦး၏ပြောကြားချက်အရ အစိုးရအာဏာပိုင်များမှ စစ်ဆေးရေးဂိတ်များကိုဖယ်ရှားလိုက်သည့်အချိန်တွင် မိမိကိုယ်ကိုကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းကုန်ဆုံးသွားရသည်။ “ကျွန်တော်တို့ကတော့ တာဝန်ရှိတဲ့လူကြီးတွေဖြစ်တဲ့အတွက် ကိုယ့်လူတွေကို သူတို့အတွက်လုပ်ပေးနေတယ်ဆိုတဲ့အကြောင်းကို သက်သေပြချင်တယ်။ ဒါပေမယ့် တပ်မတော်က ကျွန်တော်တို့ကို ဒီကျန်းမာရေးကိစ္စတွေမှာ ကိုယ်လူကိုကာကွယ်ပေးနိုင်တယ်ဆိုတာကို မယုံကြည်နိုင်ကြဘူး။ တပ်မတော်က ကျွန်တော်တို့အပေါ် ပိုလွှမ်းမိုးလာနိုင်ပြီး [၎င်းတို့၏အာဏာကိုတိုးမြှင့်ပြီး] နည်းလမ်းမျိုးစုံနဲ့ ကျွန်တော်တို့ကို ဖိနှိပ်ကြလိမ့်မယ်။”

စစ်ဆေးရေးဂိတ်များချထားခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး မြန်မာအစိုးရ၏ခွင့်ပြုချက်နှင့် ပြန်လည်တုန့်ပြန်မှုများမရှိခြင်းက ရွာသားများသည် ၎င်းတို့၏ကျန်းမာရေးအတွက် ကာကွယ်ရန်လုပ်ဆောင်သည့်နည်းလမ်းများအား အားနည်းစေသည်။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိတိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏လုံခြုံရေးကိုလည်း အလေးထားမှုမရှိကြောင်း ဖော်ပြနေသကဲ့သို့ဖြစ်သည်။

ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပျံ့နှံ့မှုဒုတိယလှိုင်းဖြစ်သည့်အချိန်တွင် ပေါ်ထွက်လာသည့်အခြားပြဿနာတစ်ရပ်မှာ ပစ္စည်းကိရိယာများနှင့် လူအင်အားအရင်းအမြစ်မရှိခြင်းဖြစ်သည်။ အချို့သောစစ်ဆေးရေးဂိတ်များတွင် ထောက်ပံ့ပစ္စည်းများ (နာခေါင်းစည်းနှင့် လက်သန့်ဆေး) ပြတ်လပ်ခြင်းတို့နှင့်ကြုံရပြီး အချို့သောစစ်ဆေးရေးဂိတ်များမှာ ဖြတ်သွားဖြတ်လာသူများအား သေချာစွာစစ်ဆေးမှုပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် ထောက်ပံ့ပစ္စည်းများမရှိသော်လည်း စစ်ဆေးရေးဂိတ်များအားဆက်လက်ထားရှိကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာအုပ်စုမှ ရွာသားတစ်ဦးက ၎င်းတို့၏

ကျေးရွာစစ်ဆေးရေးဂိတ်တွင် လူများ၏အပူချိန်အားတိုင်းတာစစ်ဆေးရန်အတွက် အပူချိန်တိုင်းကိရိယာ ပင်မရှိကြောင်းတင်ပြခဲ့သည်။ အလားတူကိစ္စရပ်မျိုး ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ ကျော်ကေးခို ကျေးရွာအုပ်စု၊ ကျော်ကေးခိုကျေးရွာတွင်လည်း ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။

စစ်ဆေးရေးဂိတ်များကို ဒေသခံကျန်းမာရေးလုပ်သားများ၊ စစ်သားများ၊ ရဲများ၊ ဒေသခံအာဏာပိုင်များ နှင့် ရွာသားများစုပေါင်းစီမံဆောင်ရွက်ကြသည်။ အချို့သောနေရာများတွင် ရွာသားများမှ စစ်ဆေးရေး ဂိတ်များကို ကျန်းမာရေးလုပ်သားများ၊ စစ်သား သို့မဟုတ် ရဲများနှင့်အတူ နေ့စဉ်အလှည့်ကျစောင့် ကြသည်။ အချို့ကျေးရွာများမှာမူ စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွင်စောင့်ကြပ်ပေးရန်အတွက် ရွာသားများအား သီးသန့်ခန့်ထားပြီး အချို့ကျေးရွာများတွင်မူ ရွာသားများက စေတနာ့ဝန်ထမ်းအဖြစ် ပါဝင်ကူညီပေးကြ သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသောရွာသားများသည် အခကြေးငွေမရကြပါ။ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါဒုတိယလှိုင်းကူးစက်ပျံ့နှံ့သည့်အချိန်အတွင်း ထိုဂိတ်များအား ဆက်လက်ဝန်ဆောင်မှုပေးရန်တတ်နိုင်စွမ်းမရှိသည့်အတွက် စစ်ဆေးရေးဂိတ်များပိတ်သိမ်း ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် အစီရင်ခံစာများကို KHRG မှ လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကြာအင်းရွှေဒိုးကျေးရွာအုပ်စု၊ ကြာအင်းရွှေဒိုးကျေးရွာမှ ရွာသားတစ်ဦးက "သူတို့တွေက စစ်ဆေးရေး ဂိတ်တွေမထားတော့ဘူး။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ ဒေသခံတွေက သူတို့ရဲ့ စားဝတ်နေရေးအတွက် အလုပ် လုပ်ရအုံးမယ်။ ဒီဂိတ်တွေက ရွာသားတွေကို သူတို့ရဲ့ ခြံထဲသွားခွင့်မပေးဘူး။ ဒါပေမယ့် အာဏာပိုင် တွေကလည်း သူတို့ကိုမကျွေးမွေးဘူး။ ဒါကြောင့် ကျွန်တော်တို့တွေ ရွာလူကြီးတွေနဲ့စကားပြောပြီး ဒီအခြေအနေကိုပြောပြခဲ့တယ်။" ထိုနည်းတူစွာပင် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ ပယရောကျေးရွာအုပ်စု၊ ပယရောကျေးရွာတွင်လည်း ထိုဒေသအတွင်း ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်မှုများပြားလာသော်လည်း ရွာသားများက ၎င်းတို့၏စစ်ဆေးရေးဂိတ်များကို ပိတ်သိမ်းခဲ့ကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် "အဲ့ဒီဂိတ်မှာ နေတိုင်းသွားစောင့်နေရတဲ့သူတွေက မောလာတာနဲ့ရပ်လိုက်ကြတာ။"

ရောဂါကူးစက်မှုဒုတိယနှစ်အတွင်းသို့ဝင်ရောက်လာသည်နှင့်အညီ ဒေသခံလူမှုအသိုက်အဝန်းအနေ ဖြင့် ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နိုင်ရန်အတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် အကူအညီပေးမှုများ ပိုမိုလိုအပ်လာကြောင်း ထောက်ပြလျက်ရှိသည်။ စားဝတ်နေရေးပြဿနာနှင့် ငွေကြေးအခက်အခဲများကြုံတွေ့နေရပြီးဖြစ်သည့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် အသိပညာပေးခြင်းနှင့် ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ဆိုင်သည့် အဓိကတာဝန်များအား ရွာသားများကို ကိုယ်တိုင်ဆောင်ရွက် စေခြင်းသည် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများအား ရေရှည်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက်စိန် ခေါ်မှုများဖြစ်ပေါ်စေသည်။

(ဂ) သီးသန့်နေထိုင်စေခြင်း (ကွာရန်တင်း)

၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လအစပိုင်းတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါဖြစ်ပွားမှုများ ပိုမိုတိုးမြှင့်လာသည်နှင့်အမျှ ခရီး သွားလာမှုများအား အနီးကပ်စောင့်ကြပ်ခြင်းများနှင့်အတူ ပိုမိုကောင်းမွန်ပြည့်စုံပြီးခိုင်မာသည့် သီး သန့်နေထိုင်နိုင်ရန်အတွက် အဆောက်အအုံများနှင့်ပစ္စည်းကိရိယာ ပိုမိုလိုအပ်လာသည်။ KHRG မှ ယခင်ကတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရောဂါကူးစက်မှုပထမလှိုင်းဖြစ်ခဲ့သည့်အချိန်တွင် ကျောင်းပညာသင်နှစ် ပြီးဆုံးပြီဖြစ်သောကြောင့် ကျောင်းများအား ယာယီသီးသန့်နေထိုင်ရာနေရာများအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ကြ သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရန်မဖြစ်နိုင်တော့သည့်အခါတွင် ယာယီနေထိုင်နိုင်သည့်အဆောက်အအုံများကို

ဆောက်လုပ်ခဲ့ကြခြင်း သို့မဟုတ် သာမန်နေထိုင်နိုင်သည့်နေရာထိုင်ခင်းအချို့ကို ပြင်ဆင်ခဲ့ကြသည်။ ရွာသားများအနေဖြင့် ပြင်ပမှပြန်လာသူများအား ရွာအပြင်တွင်ထားလိုသည့်အတွက် အချို့သောအခြေအနေများတွင် ရွာသားများက သီးသန့်နေထိုင်ရန်လိုအပ်သူများအတွက် သစ်ပင်အောက်များတွင်နေရာပြင်ဆင်ပေးထားသည်။ နောက်ပိုင်း သီးသန့်နေထိုင်ရန်အတွက် နေရာထိုင်ခင်းလိုအပ်ချက်များ ပိုမိုများပြားလာသည့်အခါတွင် ဤသို့သောနည်းလမ်းများဖြင့် ဖြေရှင်းရန်မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။

အုပ်ချုပ်သည့်ဒေသအပေါ်မူတည်၍ အခြားသောကာကွယ်ရေးနည်းလမ်းများနှင့်အတူ ညွှန်ကြားချက်များသည် မြန်မာအစိုးရနှင့် KNU တို့ထံမှလာလေ့ရှိသည်။ အစပိုင်းတွင် အစိုးရမှကွာရန်တင်းစင်တာများအား နိုင်ငံရပ်ခြားမှာပြန်လာသူများအတွက်သာအသုံးပြုခဲ့သော်လည်း ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးစတင်ပျံ့နှံ့သည့်အချိန်တွင်မူ ပြည်တွင်းခရီးသွားများအတွက်ပါ အသုံးပြုခဲ့သည်။ KNU မှ သီးသန့်နေထိုင်ရန်လိုအပ်ချက်နှင့်ပတ်သက်၍ လမ်းညွှန်ချက်များကိုအစပိုင်းတွင်ချမှတ်ခဲ့သော်လည်း ရောဂါကူးစက်မှုဒုတိယလှိုင်းဖြစ်ပွားမှုကို တုန့်ပြန်သည့်အနေဖြင့် အဓိကမြို့ဝင်ပေါက်နေရာများ ဖြစ်သည့်ဘတ်စ်ကားဂိတ်များ၊ လှေဆိပ်များ၊ စစ်ဆေးရေးဂိတ်များနှင့် ကျေးရွာအသီးသီးတို့တွင် ကွာရန်တွင်းစင်တာများထားရှိရန် KNU မှ ညွှန်ကြားချက်ပေးခဲ့သည်။

အထက်ရှိ ဓာတ်ပုံများကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂ ရက်နေ့ တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖရိုမြို့နယ်၊ သောက်ရေခပ်ကျေးရွာအုပ်စု၊ စ--ကျေးရွာတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ဤဓာတ်ပုံများသည် KNLAစစ်သားများမှကွာရန်တင်းနေရာများကိုစီစဉ်ဆောင်ရွက်နေခြင်းကို ဖော်ပြထားသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဧပြီလမှဇွန်လ ၂ ရက်အထိ စုစုပေါင်းပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမား ၂၉ ဦးမှ ၎င်းတို့၏ရပ်ရွာများသို့မပြန်ခင် ကွာရန်တင်း ၂၀ ရက်ဝင်ရခြင်းကို ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ လက်ဝဲဘက်ရှိပုံကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂ ရက်နေ့ ထိုနေရာတွင်ပင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ KNU ၏ ကွာရန်တင်းစင်တာတစ်ခုကို ထိုနေရာအနီးတွင် ရွာသူရွာသားများနေထိုင်နိုင်ရန်အတွက် ဆောက်လုပ်ထားခဲ့သည်။ ငွေကြေးအကြပ်အတည်းကြောင့်၊ ၎င်းကို ဝါးနှင့်တာလပတ်ဖြင့်သာ ဆောက်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ (ဓာတ်ပုံ- KHRG)

အစိုးရထိန်းချုပ်နယ်မြေများနှင့် ရောနှောထိန်းချုပ်သည့်နယ်မြေများတွင် အချို့သောသီးသန့်နေထိုင်ရန် နေရာထိုင်ခင်းပစ္စည်းကိရိယာများအား အစိုးရမှစီစဉ်ပေးသော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် သီးသန့်နေထိုင် ရန် နေရာထိုင်ခင်းများအတွက် လိုအပ်သောအဆောက်အအုံနှင့် လည်ပတ်မှုများကို ဒေသခံများကိုယ်တိုင် စီမံဆောင်ရွက်ကြရသည်။ KHRG ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ ကွာရန်တင်းစင်တာများအား လည်ပတ် နိုင်ရန်အတွက် အကူအညီအနည်းငယ်သာ လက်ခံရရှိသည်ဟု မြင်နိုင်သည်။ အချို့သော အခြေအနေ များတွင် ရွာသားများက KNU ထံမှအကူအညီများလက်ခံရရှိကြသော်လည်း ဖြစ်ရပ်အများစုတွင် သီးသန့်နေထိုင်ရသူများအား ၎င်းတို့၏မိသားစုဝင်များကသာလျှင် အစားအသောက်နှင့် အခြားလိုအပ် သည့်အထောက်အပံ့များကို ပြင်ဆင်ပံ့ပိုးပေးကြသည်။ ထိုအခြေအနေက စားဝတ်နေရေးအတွက် ရုန်း ကန်နေရသည့်မိသားစုဝင်များအတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေနိုင်သည်။

ဒေသတွင်းကွာရန်တွင်းစင်တာများဆောက်လုပ်ခြင်းသည် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေသည့်အတွက် အချို့ ကျေးရွာများက ပိုမိုလွယ်ကူသည့်အစီအစဉ်များကိုသာ အသုံးပြုကြသည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကောတရီ မြို့နယ်၊ စုကလိကျေးရွာအုပ်စုရှိ ပြည်တွင်းနေရပ်ရွေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများနေသော န--- ကျေးရွာတွင် ရွာသားများအနေဖြင့် ကျေးရွာအတွင်းပြန်လည်နေထိုင်ခြင်းမပြုမီ ၎င်းတို့၏တောင်ပေါ်လယ်မြေများ ရှိတ်များတွင် သွားရောက်နေထိုင်ကြရသည်။ ဘားအံခရိုင်၊ တာ့ကရဲ့ (ပိုင်ကျုံ)မြို့နယ်၊ နို့ကွီးကျေးရွာ အုပ်စု၊ ဝ--- ကျေးရွာတွင်မူ ရွာသားများအား ၎င်းတို့၏လယ်ထဲတွင် သီးသန့်နေထိုင်နိုင်ရန်အတွက် တဲများအား အသုံးပြုခွင့်ပေးထားကြသည်။

ကွာရန်တင်းစင်ရန်အချိန်ကာလမှာ ၇ ရက် မှ ၂၁ ရက်အထိ ကွာခြားကြသည်။ မြန်မာအစိုးရနှင့် KNU တို့မှ လမ်းညွှန်ချက်များထုတ်ပြန်ထားသော်လည်း အမှန်တကယ်သီးသန့်နေထိုင်ရသည့် အချိန်ကာလ ကို ဒေသအဆင့်မှဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ကြသည်။ ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းကဲ့သို့သော သီးသန့်နေ ထိုင်ရန်လိုအပ်ချက်များမှာလည်း ဒေသအလိုက် ကွဲပြားခြားနားသည်။ အခြေအနေအားလုံးတွင် တိုင်းတ ပါးမှပြန်လာသူများအားလုံး သီးသန့်နေထိုင်ရန်လိုအပ်သည်။ ပြည်တွင်းခရီးသွားလာမှုအတွက် သီးသန့် နေထိုင်ခြင်းမှာလည်း လူအများလိုက်ရသည့်အချက်တစ်ချက်ဖြစ်လာပြီး အထူးသဖြင့် အဓိကမြို့ကြီး များနှင့်မြို့များ၊ အခြားခရိုင်များမှ ပြန်လာသူများအတွက်ဖြစ်ကာ အနီးအနားဒေသများတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များအပေါ်တွင်လည်း မူတည်ပါသည်။

သီးသန့်နေထိုင်ရန်အတွက်လိုအပ်ချက်များတွင် ပြည်တွင်းခရီးသွားလာခြင်းပါ ပါဝင်လာသည့်အတွက် မြို့ပေါ်သို့ ခေတ္တသွားခြင်းဖြင့်လည်း သီးသန့်နေထိုင်ခြင်းပြုလုပ်ရန်လိုအပ်လာနိုင်သဖြင့် ကျေးလက် ဒေသရှိရွာသားများအပေါ် သက်ရောက်မှုများတိုးမြှင့်လာသည်။ လူအများမှ သီးသန့်နေထိုင်ခြင်းနှင့်ပတ် သက်ပြီး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအားလိုက်နာခြင်း သို့မဟုတ် မည်သည့်အရပ်ဒေသကိုမျှအသွားအလာမ လုပ်ခြင်းပြုလုပ်နေကြသော်လည်း လူတစ်ချို့မှာခရီးထွက်ပြီးပြန်လာချိန်တွင် သီးသန့်နေထိုင်မှုမလုပ်ပဲ နေရန် ကြိုးစားကြကြောင်း အစီရင်ခံစာအချို့ကို KHRG မှ လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ မူကြော်ခရိုင်၊ ဒွယ်လိုးမြို့ နယ်၊ လေးဖိုးထကျေးရွာအုပ်စုတွင် အချို့လူများသည် သီးသန့်နေထိုင်ခြင်းကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန်အတွက် ၎င်းတို့၏ကျေးရွာများသို့တိုက်ရိုက်မပြန်ပဲ လယ်ယာများသို့ပြန်သွားလေ့ရှိကြောင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် အစီရင်ခံစာများကို လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ဒ--- ဂိတ်ရှိ ကျန်းမာရေးလုပ်သားများနှင့် လုံခြုံရေးလုပ်သားများက ထိုအခြေအနေကိုတုန့်ပြန်သည့်အနေဖြင့် ရွာသားများအား ၎င်းတို့၏ကျေးရွာများသို့မပြန်မီ ဒ--- ဂိတ် တွင်ပင် သီးသန့်နေစေခဲ့သည်။

ခလယ်လို့ထူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ သောတကူးကျေးရွာအုပ်စု၊ ပလီးထာကျေးရွာတွင် ဒေသခံများအနေဖြင့် ကွာရန်တွင်း အဆောက်အအုံဆောက်လုပ်ရန်မတတ်နိုင်သည့်အတွက် ရွာသို့ပြန်လည်ရောက်ရှိလာသူ များအား ၎င်းတို့၏နေအိမ်များတွင်သာ သီးသန့်နေစေသည်။ သို့သော်လည်း အချို့က ထိုအခြေအနေ ကိုရှောင်လွှဲရန်ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုဖြေကြားသူတစ်ဦးက "သူတို့ကပြန်လာပြီးတော့ သူတို့ရဲ့ တံမှာပဲ နေကြတယ်။ ကျွန်တော်တို့က ဒီကိစ္စကိုကြားတာနဲ့ တစ်ခါတည်း ရွာလူကြီးကိုပြောပြီး ချက်ခြင်းဖော်ထုတ်စစ်ဆေးခိုင်းတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်တို့တွေ ဒီအကြောင်းကြားပြီး ဖော်ထုတ်ဖို့ ကြိုးစားတဲ့အခါကျတော့ သူတို့တွေက ပျောက်သွားကြတယ်။ ဒါကြောင့် သူတို့လွတ်သွားတော့ ကျွန် တော်တို့လည်း သူတို့ကို အရေးယူလို့မရတော့ဘူး။"

ကွာရန်တင်းဝင်ရန်နေရာသည် လူမှုအသိုက်အဝန်းနှင့်အလွန်ဝေးကွာသည့်နေရာတွင်ရှိနေသော ကြောင့် အချို့သောရွာသားများအတွက် စိုးရိမ်စရာအခြေအနေကို ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ အတွက်ဖြစ်သည်။ [အရက်သေစာယစ်မူးသော] ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးမှ သီးသန့်နေထိုင် လျက်ရှိသော အမျိုးသမီးငယ်နှစ်ဦး၏အခန်းအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ KHRG က အစီရင်ခံစာတစ်စောင်ကို လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ထိုရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်သည် ၎င်း၏အင်္ကျီကိုချွတ်ခဲ့သည့်အတွက် လုံခြုံရေးအတွက်စစ်ဆေးရန်သွားရောက်ခဲ့ခြင်းမဟုတ်သည်မှာ သေချာသည်။ ကံကောင်းထောက်မစွာ ဖြင့် အခြားလုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ ဝင်တစ်ဦးက အနီးအနားတွင်ရှိနေသည့်အတွက် အမျိုးသမီးငယ်များ၏အော် သံကို ကြားခဲ့သည်။ ဤဖြစ်ရပ်က ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များရှိနေခြင်းက သီးသန့်နေထိုင်သူများအတွက် ပိုမို ကောင်းမွန်သောလုံခြုံမှုကို ပေးနိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း သက်သေပြလျက်ရှိသည်။

ကွာရန်တင်းချထားသည့်နေရာများတွင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများအခြေပေးလေ့မရှိပါ။ အချို့နေရာ များမှာ စနစ်တကျစီမံထားသဖြင့် ထိုနေရာများရှိသီးသန့်နေသူများ၏ အခြေအနေကို စောင့်ကြည့် ပေးရန်အတွက် ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းတစ်ဦး ခန့်အပ်ထားသည်။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုရရှိရန် အလွန်ခက်ခဲသောနေရာဒေသများတွင်မူ ထိုနေရာများအားစောင့်ကြည့်ရန်အတွက် ကျန်းမာရေး ဝန်ထမ်းလုံးဝမရှိပါ။ တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာအုပ်စု၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာ (မိုင်နှစ်ဆယ်)တွင် ကွာရန်တင်းနေရာများအတွက် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပစ္စည်းများလုံးဝမရှိကြ ကောင်း ရွာသားတစ်ဦးကဖော်ပြခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း "ရန်ကုန်နဲ့မန္တလေးမှာအလုပ်သွားလုပ်တဲ့ ရွာသားတွေ ကျွန်တော်တို့ဆီမှာ အများကြီးရှိတယ်။ သူတို့တကယ်လို့ပြန်လာ မယ်ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ ရွာရဲ့ ကျောင်းမှာ ၂၁ ရက်ကွာရန်တင်းဝင်ရတယ်။ ကွာရန်တင်း ၂၁ ရက်နေပြီးရင်တော့ သူတို့ ကိုသံ တောင်ကြီးဆေးရုံကိုခေါ်သွားပြီး ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါစစ်ခိုင်းတယ်။ ရောဂါကူးစက်မှု မခံရဘူးဆိုရင်တော့ သူတို့မိသားစုဆီပြန်သွားပြီး သူတို့နဲ့အတူနေထိုင်နိုင်ကြတယ်။" သို့သော်လည်း သီးသန့်နေထိုင်သည့် ရက်ပေါင်း ၂၁ ရက်အတွင်း ဆေးဘက်ဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များအား မည်သို့ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်သည် နှင့်ပတ်သက်ပြီး တင်ပြခြင်းမရှိပါ။ ထို့အပြင် သီးသန့်နေထိုင်သည့်အချိန်ကာလအတွင်း ထိုရွာသားများနှင့် မည်သည့်ဆက်သွယ်မှုကိုမပြုလုပ်ကြခြင်းလည်းမရှိပါ။ "ကျွန်တော်တို့က သူတို့ကို အစားအသောက်တွေ ပံ့ပိုးပေးတယ်။ ကျွန်တော်တို့တွေက အစားအသောက်ကို တိုက်ရိုက်ပို့ပေးတာမဟုတ်ဘူး။ အစားအစာပို့ တဲ့အခါ အဲ့ဒီအစားအသောက်ကို သူ့နေရာမှာတင်ထားပေးတယ်။ သူတို့နာမည်ကို ဗူးပေါ်မှာရေးပေး ပြီးတော့ အစားအစာထားတဲ့ နေရာမှာထားလိုက်တယ်။ သူတို့က အဲ့ဒါကိုသွားယူရတယ်။" အကယ်၍ ကျန်းမာရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ကိစ္စတစ်စုံတစ်ရာဖြစ်ပွားပါက ရွာသားများအနေဖြင့် အချိန်နှောင်း သည့်တိုင် လုံးဝသိရှိနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအားနည်းခြင်းနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံထားရခြင်းရှိမရှိဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် စမ်းသပ်ပစ္စည်းကိရိယာမရှိသဖြင့် အချို့သောကွာရန်တင်းနေရာများသည် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပိုးကူးစက်ခံရသူများနှင့် အခြားရောဂါဝေဒနာခံစားနေရသူများကို နီးကပ်စွာထားရှိရန်ဖိတ်ခေါ်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်စေပါသည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ ကျော်ကေးခိုကျေးရွာအုပ်စုမှရွာသားတစ်ဦးက အအေးမိဖျားနာလက္ခဏာပြသည့်ရွာသားများအား ဆေးပေးခန်းများထက် ကွာရန်တင်းစင်တာသို့ ပို့လေ့ရှိကြောင်း ရှင်းပြသည်။ အကြောင်းမှာ ကျန်းမာရေးလုပ်သားများကိုယ်တိုင်က ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါနှင့်ဆင်တူသည့်လက္ခဏာပြသမှုများအားကုသရန် ကြောက်ရွံ့ကြသည်။ မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် ကွာရန်တင်းနေရာများအား မည်သို့စီမံခန့်ခွဲကြသည်နှင့်ပတ်သက်ပြီး သတင်းအချက်အလက်အနည်းငယ်သာရှိသော်လည်း အများအားဖြင့် လုံလောက်မှုမရှိသည့်ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများနှင့် အခန်းတစ်ခန်းသာရှိသော အဆောက်အအုံများတွင်ထားရှိဖြင့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရပါက ရောဂါပျံ့နှံ့မှုနှုန်းအားပိုမိုတိုးမြှင့်စေနိုင်ပါသည်။

အခန်း (၄) အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ

မူကြော်ခရိုင်၊ ဒွယ်လိုးမြို့နယ်၊ ထီးသဘာလှထကျေးရွာအုပ်စု၊ တာသူးခီးကျေးရွာရှိ စောရ---၏ပြောပြချက်အရ "ဒေသခံရွာသားတွေအနေနဲ့ ခရီးသွားလာလို့မရတော့ စားဝတ်နေရေးအခက်အခဲတွေ ကြုံတွေ့ရတယ်။ သူတို့က သွားလာလို့မရတော့ စားဝတ်နေရေးအတွက် အလုပ်မလုပ်နိုင်တော့ဘူး။"

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂစားနပ်ရိက္ခာနှင့်စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့ (FAO) ၏တင်ပြချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ကျေးလက်ဒေသများတွင်နေထိုင်သော လူဦးရေ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် အများအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့်ကျွန်းအလုပ်အကိုင်များအပေါ် များစွာမှီခိုကြလျက်ရှိသည်။⁴¹ ထိုလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ရွာသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ဥယျာဉ်ခြံမြေများသို့သွားရောက်ရန်နှင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများရှာဖွေရန်အတွက် ခရီးသွားလာရန်လိုအပ်သည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများနှင့် ရောဂါပျံ့နှံ့မှုကြောင့်စီးပွားရေးထိခိုက်ပျက်စီးမှုများက မေးခွန်းဖြေကြားသူအများစုအတွက် စားဝတ်နေရေးအခက် အခဲများရင်ဆိုင်ရစေသည်။ အချို့ဝင်ငွေရသီးနှံစိုက်ပျိုးသော လယ်သမားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏လယ်မြေများသို့သွားရောက်နိုင်ခြင်းမရှိသည့်အတွက် ရိတ်သိမ်းသီးနှံအားလုံးကို မရောင်းချနိုင်ကြပါ။ ထိုနည်းတူစွာ ကျွန်းအလုပ်သမားများအနေဖြင့်လည်း လုပ်သားလိုအပ်ချက်နည်းပါးလာသည့်အချိန်ကာလတွင် အခြားနေရာဒေသများသို့ သွားရောက်အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေရန်အတွက် ခရီးသွားလာခွင့်မရကြပါ။ အချို့သောနေရာဒေသများတွင် ဤစိန်ခေါ်မှုများကြောင့် အစားအသောက်ပြတ်လပ်ခြင်း များကြုံတွေ့ရပြီး လူမှုအသိုက်အဝန်းတစ်ခုလုံး အကူအညီလိုအပ်လာသည့်အခြေအနေကို ကြုံတွေ့လာရစေသည်။

ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများကြောင့် နိုင်ငံတကာမှ ငွေကြေးစီးဆင်းမှုအပေါ် သက်ရောက်မှုများအား မီးမောင်းထိုးပြရန်အတွက်မှာလည်း အရေးကြီးသည်။ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမတိုင်မီက ထိုင်းနိုင်ငံတွင် မြန်မာလုပ်သားနှစ်သန်းမှ သုံးသန်းခန့်အထိရှိပြီး မလေးရှားနှင့်စင်ကာပူနိုင်ငံများတွင် ၄၅၀၀၀၀ ကျော်ရှိသည်။⁴² ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ထိုအလုပ်သမားများမှ ၎င်းတို့၏မိသားစုများထံ တရားဝင်ငွေလွှဲလမ်းကြောင်းဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၈ သန်းအထိပေးပို့ကြသည်။ သို့သော်လည်း တရားဝင်လမ်းကြောင်းဖြင့်မဟုတ်ပဲ ငွေလွှဲခြင်းများရှိသည့်အတွက် ဖော်ပြပါမာဏသည် အမှန်တကယ် ငွေလွှဲသည့်ပမာဏ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမျှသာဖြစ်နိုင်သည်။⁴³ ၂၀၂၀ ခုနှစ် အစောပိုင်းကာလများတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပျံ့နှံ့မှုအားထိန်းချုပ်နိုင်ရန်အလို့ငှာ လုပ်ဆောင်ကြသည့်ပိတ်ဆို့မှုများကြောင့် နိုင်ငံအများအပြားတွင် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများဖြစ်ပေါ်လာရကာ ပြောင်းရွှေ့လုပ်သားများကို အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်စေသည်။ ထိုအခြေအနေကြောင့် မြန်မာရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားအများအပြားသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာပြီး ငွေလွှဲမှုပမာဏသိသိသာသာကျဆင်းသွားစေပါသည်။⁴⁴

⁴¹ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂစားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့မှ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော FAO Country Programming Framework for Myanmar 2017–2022 တွင် ကြည့်ပါ။
⁴² ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော Myanmar Economic Monitor – Myanmar in the time of COVID-19 တွင် ကြည့်ပါ။
⁴³ United Nations Capital Development Fund မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော Impact of COVID-19 on Myanmar’s migrants and remittances တွင် ကြည့်ပါ။
⁴⁴ ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော Myanmar Economic Monitor – Myanmar in the time of COVID-19 တွင် ကြည့်ပါ။

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းသည် နိုင်ငံတကာမှလွှဲငွေများအပေါ်မှီခိုကြသည့် ဒေသများစွာထဲက နေရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ မြန်မာအစိုးရအုပ်ချုပ်မှုအောက်ရှိ ကရင်ပြည်နယ်တွင် ၂၀၁၈ ခုနှစ်အတွင်း ၃၃ ရာခိုင်နှုန်းသောမိသားစုများသည် နိုင်ငံရပ်ခြားမှပေးပို့သောငွေများအား လက်ခံသုံးစွဲကြသည်။⁴⁵ ကျေးလက်ဒေသများမှ အိမ်ထောင်စုများမှာ နိုင်ငံတကာငွေလွှဲလက်ခံသူများ⁴⁶ ဖြစ်သည့်အလျောက် ဖော်ပြပါ ရာခိုင်နှုန်းသည် KHRG လှုပ်ရှားရာနယ်မြေများတွင် ပမာဏပိုမိုမြင့်မားနိုင်ချေရှိသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကြောင့် စီးပွားရေးကြပ်တည်းသည့်ကာလအတွင်း အစိုးရထံမှထောက်ပံ့မှုများလည်း လုံလောက်မှုမရှိသည့်အခြေအနေတွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂငွေရင်းငွေနှီးဖွံ့ဖြိုးမှုရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (UNCDF) ၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုဖြင့် လူမှုအသိုက်အဝန်းများရှင်သန်ရန်အတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေသည်။⁴⁷ သို့ဖြစ်ပါ၍ မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ များစွာသောမိသားစုများ၏ ဝင်ငွေတည်ငြိမ်မှုအပေါ် အကြောင်းအရင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် သက်ရောက်မှုရှိလာခဲ့ပါသည်။

(က) တောင်သူလယ်သမားများ

ဝင်ငွေရသီးနှံစိုက်ပျိုးသည့်တောင်သူများသည် ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများကြောင့် ထိခိုက်မှုများခံစားကြရသည်။ ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းက အချို့တောင်သူများအား ၎င်းတို့၏စိုက်ခင်းများသို့ သွားရောက်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ထုတ်ကုန်များအား မြို့ပေါ်သို့တက်ရောက်ရောင်းချရန်အတွက် အဟန့်အတားဖြစ်စေသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ဒူးသထူခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ မဲ့နသာကျေးရွာအုပ်စု၊ ပယ်ဝါးထကျေးရွာမှ စောက---မှ ထိုသို့ခရီးသွားလာမှုအားကန့်သတ်ခြင်းက ၎င်း၏လူမှုအသိုက်အဝန်းအတွက် စားဝတ်နေရေးအခက်အခဲများ ကြုံတွေ့စေကြောင်းတင်ပြခဲ့သည်။ "ဒေသခံတွေက ခရီးသွားလာခွင့်မရဘူး။ သူတို့တွေအနေနဲ့ ရွာကိုပိတ်လိုက်တော့ သူတို့ရဲ့ စိုက်ခင်းတွေဆီလည်း သွားလို့ မရတော့ဘူး။ ကျွန်တော်တို့ကရွာမှာ ကွမ်းသီးနဲ့ကွမ်းရွက်စိုက်ကြတယ်။ ပြီးတော့ ထွက်ကုန်တွေကို မြို့မှာသွားရောင်းတယ်။ လောလောဆယ်မှာတော့ ရွာကနေမြို့ကိုသွားဖို့ ဘယ်ကားမှမထွက်ဘူး။ ဒေသခံတွေအနေနဲ့က ကုန်ပစ္စည်းတွေမရောင်းရတော့ ဝင်ငွေမရှိဘူး။ သူတို့တွေက ဝင်ငွေမရှိတော့ စားဝတ်နေရေးအခက်အခဲတွေနဲ့ကြုံနေရတယ်။ [...] ကျွန်တော်တို့တွေ မြို့ကိုတက်ရင်လည်း ပြန်လာတဲ့အခါ ကွာရန်တင်းဝင်ရတယ်။"

ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့ပြီးနောက်ပိုင်း ဘီးလင်းမြို့တွင် ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများ တိုးမြှင့်လိုက်သည့်အတွက် ရွာသားများသည် အနီးအနားရှိတောထဲသို့သွားပြီး အမဲလိုက်ငါးဖမ်းမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ခြင်းမရှိတော့ပေ။ ထိုအခြေအနေက ရောဂါပျံ့နှံ့မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စီးပွားရေးအခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ဒေသခံများအား ထိုသို့သောအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအလုပ်များ လုပ်ကိုင်ရန် အဟန့်အတားဖြစ်စေသည်။ "ခုချိန်မှာ တောထဲမှာ အစာရှာခွင့် အမဲလိုက်ခွင့်မရှိတော့ဘူး။ [...] ရွာသားတွေက တောထဲမှာ ငါးဖမ်း၊ အမဲလိုက်လုပ်ပြီး သူတို့မိသားစုတွေကို ကျွေးမွေးထားနိုင်တယ်။"

⁴⁵ United Nations Capital Development Fund မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော Impact of COVID-19 on Myanmar’s migrants and remittances တွင် ကြည့်ပါ။
⁴⁶ ကမ္ဘာ့ဘဏ် မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော Myanmar Economic Monitor – Myanmar in the time of COVID-19 တွင် ကြည့်ပါ။
⁴⁷ United Nations Capital Development Fund မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော Impact of COVID-19 on Myanmar’s migrants and remittances တွင် ကြည့်ပါ။

အခုအချိန်မှာတော့ သူတို့တောထဲကို သွားခွင့်မရှိဘူး။ သူတို့တွေ ငါးဖမ်း၊ အမဲလိုက်လို့မရတော့ သူတို့ရဲ့ မိသားစုစားဝတ်နေရေးအတွက် အထောက်အပံ့ပေးဖို့ အတော်ခက်ခဲတယ်။” စောက--- မှ ၎င်း၏ လူမှု အသိုက်အဝန်းအနေဖြင့် အနာဂတ်တွင် အစားအသောက်ပြတ်လပ်မှုများကြုံရနိုင်ချေရှိကြောင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆိုးရွားသည့်အခြေအနေကိုလည်း အလေးပေးဖော်ပြခဲ့သည်။ “လက်တလောအခြေအနေ အတိုင်းဆိုရင် နောက်သုံးလေးလဆို စားစရာအားလုံးကုန်သွားလိမ့်မယ်။”

အချို့သော ဒေသများတွင် ဒေသတွင်းအာဏာပိုင်များက ဝင်ငွေရသီးနှံစိုက်ပျိုးသော လယ်သမားများအား ၎င်းတို့၏ စိုက်ပျိုးခြံများတွင် သွားရောက်လုပ်ကိုင်ခွင့်ပေးကြသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းတို့အနေဖြင့် ကုန်ပစ္စည်းများအား သွားရောက်ရောင်းချရန်အတွက် ကျေးရွာမှ ထွက်ခွာခွင့်ကိုမူ ပိတ်ပင်ထားသေးသည်။ စောစ--- ၏ ပြောပြချက်အရ ဘားအံခရိုင်၊ တနေးဆားမြို့နယ်၊ ယံကလားကျေးရွာအုပ်စုတွင် ဤအခြေ အနေကို ကြုံတွေ့ရသည်။ “ရွာသားတွေက ကုန်ပစ္စည်းတွေကို အနောက်ဘက် [မြို့ တွေ] မှာ သွားရောင်း လို့မရတော့ဘူး။ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ ရွာထဲမှာပဲ ရောင်းရတယ်။ တစ်ခြားရွာတွေကို သွားရောင်းခွင့်မရှိ ဘူး။ ဒါကပြဿနာတစ်ခုပဲ။” အချို့သောကျေးရွာများတွင် ကုန်ပစ္စည်းများအား ကျေးရွာအဝင်စစ်ဆေးရေး ဝိတ်များတွင် ရောင်းဝယ်ခွင့်ပေးသော်လည်း ထိုစနစ်က မြို့ပေါ်ဈေးများကဲ့သို့ဝယ်ယူရန် ရွေးချယ် စရာများသိပ်မရှိပေ။

ဝင်ငွေရသီးနှံစိုက်ပျိုးသည့် တောင်သူများအား အနီးဆုံးဈေးများတွင် သွားရောက်ခွင့်ပြုသည့် ဒေသများ လည်းရှိသည်။ သို့သော် ရွာသားများသည် တင်းကြပ်သည့်ခရီးသွားလာခွင့်ကန့်သတ်ချက်များနှင့်အ ညီလုပ်ဆောင်ရသောကြောင့် လုံလောက်သောကုန်ပစ္စည်းပမာဏများအား ရောင်းချနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖရိုမြို့နယ်၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာအုပ်စု၊ င--- ကျေးရွာရှိ နော်တ---မှ သူမ၏ အတွေ့အကြုံကို KHRG အား ဤကဲ့သို့ပြန်လည်ပြောပြခဲ့သည်။ “ရွာသားတွေက သတ်မှတ်ထားတဲ့အချိန် အတွင်းမှာပဲ ခရီးသွားခွင့်ရှိတယ်။ ဒါကြောင့် သူတို့သဘောအတိုင်း ရောင်းချခွင့်မရှိဘူး။ ကျွန်မတို့ရွာ မှာဆိုရင် ကိုယ့်ပစ္စည်းတွေကိုရောင်းချဖို့အတွက် ညောင်ပင်ဈေးကို မနက်စောစောသွားရတယ်။ ဘာလို့ လဲဆိုတော့ ဈေးကနေ့လည်ဆိုရင်ပိတ်တယ်။ ကျွန်မတို့ဈေးသွားရောင်းတဲ့အခါမှာလည်း ခရီးသွား လာခွင့်ပြုချက် လက်မှတ်လိုတယ်။ ဒါကြောင့် ကျွန်မတို့ရောင်းချင်သလောက် ရောင်းလို့မရဘူး။ ညောင် ပင်ဈေးက နေ့လည်ဆိုရင်ပိတ်တယ် (အစိုးရမှ ပိတ်ပင်ထားဖြစ်သည်။) ပြီးတော့ တခြားဈေးလေး တွေကတော့ ညနေသုံးလေးနာရီဆိုရင် ပိတ်တယ်။ ကျွန်မတို့ မြန်မြန်လုပ်ရတယ်။ တကယ်လို့ ကျွန်မတို့ နောက်ကျရင် ကိုယ်လိုသလိုရောင်းဝယ်လို့ မရတော့ဘူး။”

ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ချက်များကြောင့် ဝင်ငွေရသီးနှံစိုက်ပျိုးသည့်တောင်သူများအတွက် ဈေးသို့သွား နိုင်ခြင်းတစ်ခုတည်းက လုံလောက်သည့်ဝင်ငွေရရှိအောင် မဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါ။ ဒေါ်ဖရိုမြို့နယ်၊ လိပ် သိုမြို့မှ နေ့စားအလုပ်သမားဖြစ်သူ ဦးယ--- က ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် ဈေးဝယ်သူအနည်းငယ်သာရှိကြောင်း KHRG အားပြောပြခဲ့သည်။ “တောင်သူတွေက အရမ်းမရောင်းရဘူး။ အရင်တုန်းကဆို တခြားမြို့ ပေါ်ကလူတွေက ကျွန်တော်တို့မြို့မှာ ဈေးလာဝယ်ကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီနှစ်တော့ အပြင်လူတွေလာမဝယ် ကြတော့ဘူး။” ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် ဖာလာဈေးကျသွားကြောင်းကိုလည်း သူကထောက်ပြခဲ့သည်။ ဤပြ ဿနာက ဒေသတစ်ဝှမ်းရှိ အခြားဝင်ငွေရသီးနှံများအပေါ်တွင်လည်း သက်ရောက်မှုရှိကြောင်းကို ဘိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်၊ လယ်မူလားမြို့နယ်၊ ပလောင်းကျေးရွာအုပ်စု၊ င--- ကျေးရွာရှိ စောစ---မှ ရှင်းပြခဲ့ သည်။ “ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကြောင့် ကွမ်းသီးတို့လို ဒေသထွက်သီးနှံတွေဈေးကျပြီး ဒေသခံတွေရဲ့ အ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းတွေကို ထိခိုက်မှုရှိတယ်။ ဝင်ငွေရသီးနှံတွေဈေးကျတဲ့အတွက် ဒေသခံ

တွေက စားဝတ်နေရေးပြဿနာတွေ ကြုံတွေ့ကြရတယ်။” ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကောတရီမြို့နယ်၊ ကျောထကျေးရွာအုပ်စု၊ ဗ--- ကျေးရွာမှ ရွာသူတစ်ဦးဖြစ်သူ နော်ဇ--- က အလားတူ ဖြစ်ရပ်များကြုံ တွေ့ခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး တင်ပြခဲ့သည်။ “ဝယ်တဲ့သူတွေရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် ကုန်ပစ္စည်းဈေးတွေက ကျသွားတယ်။ ဥပမာဆိုရင် ကျွန်မတို့ရဲ့ ကွမ်းသီးဈေးတွေကကျသွားပြီး ဆိုင်ကတခြားကုန်ပစ္စည်းတွေက ဈေးတက်လာတယ်။”

KHRG ၏လက်ခံရရှိသည့်သတင်းအချက်အလက်များအရ တစ်ပိုင်တစ်နိုင်လုပ်ကိုင်စိုက်ပျိုးသည့် တောင်သူများမှာ ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများကြောင့် ထိခိုက်မှုအနည်းငယ်သာ ခံစားကြရသည်။ ထိုတောင်သူများသည် ၎င်းတို့စားသုံးသည့်သီးနှံများ အထူးသဖြင့် ဆန်စပါးကိုစိုက်ပျိုးကြသော ကြောင့် ၎င်းတို့၏အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် ဈေးသို့သွား၍ ဝယ်ယူစားသုံးမှုအပေါ်မှီခိုမှုနည်း ပါးပါသည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်တွင် ဒေသခံရွာသားများက အသွားအလာကန့်သတ်မှုမလုပ်မီ စပါးစိုက်ပျိုး ပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့၏ စပါးစိုက်ရာသီကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိပါ။ ထိုအခြေအနေကို သထူးမြို့နယ်၊ နွဲ့ဖောထကျေးရွာအုပ်စု၊ ဝေါပူကျေးရွာတွင် ထင်ရှားစွာသိရှိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသခံရွာသားများ သည် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ၎င်းတို့ရိတ်သိမ်းခဲ့သည့်ဆန်စပါးအပေါ်မှီခိုခဲ့ပြီး အစားထိုးအသက်မွေးဝမ်း ကျောင်းအဖြစ် ငါးဖမ်းခြင်းကဲ့သို့သောလုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်ကြသည်။

အလားတူပင် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကြာအင်းရွှေဒိုးကျေးရွာအုပ်စု၏ အုပ်စုမှူးဖြစ်သူ နော်အဘ---မှ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်တွင် စပါးရိတ်သိမ်းခဲ့ပြီး ကျန်နေသေးသည့်ဆန်စပါးများကြောင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ခရီး သွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများ၏ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကိုကျော်လွှားနိုင်ခဲ့ကြောင်း KHRG အား ပြောပြခဲ့သည်။ “ကျွန်မတို့ကျေးလက်ဒေသက လူတော်တော်များများကတော့ စားဝတ်နေရေးအခက် အခဲမရှိဘူး။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ နှစ်တိုင်းလယ်ထဲကထွက်တဲ့စပါးတွေကို သိုလှောင်ထားကြတယ်။” အခြားတောင်သူများမှာ ခရီးသွားလာခွင့်ကန့်သတ်မှုများရှိသော်လည်း ၎င်းတို့၏လယ်ယာများတွင် အလုပ်လုပ်ခွင့်ရသောကြောင့် စားဝတ်နေရေးပြေလည်ကြသည်။ ဒေသခံ နော်အဒ--- ၏တင်ပြချက်အရ ဘားအံခရိုင်၊ တာကရယ်မြို့နယ်၊ နို့ကွီးကျေးရွာအုပ်စု၊ ထဲဘူးကျေးရွာတွင် ထိုကဲ့သို့သောအခြေအနေ မျိုးရှိသည်။ “လယ်သမားတွေက လယ်ထဲကိုသွားလို့ရတော့ သူတို့အတွက် ဘာပြဿနာမှမရှိဘူး။ ဂိတ်ကလူတွေက သူတို့ကိုသွားခွင့်ပေးတယ်။”

သို့သော်လည်း အချို့သောအခြေအနေများတွင် စပါးစိုက်တောင်သူများက ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောစီးပွားရေးကပ်ဆိုးကို ယခင်ကရိတ်သိမ်းထားသည့်ထွက်ကုန်များဖြင့် ကုစားနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ လောပါဒီးကျေးရွာမှ လယ်သမားများအနေဖြင့် နှစ်ပေါင်းများ စွာ မိုးခေါင်ရေရှားမှုများကြောင့် နှလံထူနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ ရွာသားတစ်ဦး၏ ပြောပြချက်အရ “ကျွန်တော်တို့ တွေ ရာသီဥတုပြဿနာကို မနှစ်ကတည်းကရင်ဆိုင်ခဲ့ရပြီးတော့ ဒီနှစ်လည်းထပ်ပြီးကြုံရတယ်။ လူအ တော်များများက သူတို့ရဲ့ စပါးတွေခြောက်ပြီး သေကုန်ပြီလို့ ပြောကြတယ်။ ဒေသခံတွေ အဆင်မပြေဘူး။ သူတို့တွေ အရမ်းခက်ခဲနေကြတယ်။” မကြာသေးမီကဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် မိုးခေါင်ရေရှားမှုကြောင့် တောင် သူများအနေဖြင့် မတူညီသောသက်ရောက်မှုများအား ခံစားကြရသော်လည်း KHRG ၏သတင်းအချက် အလက်များအရ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာ မိုးခေါင်ရေရှားမှုကြောင့် ဒူးပလာယာခရိုင်နှင့် မူကြော်ခရိုင် အတွင်းရှိနေရာအတော်များများ၌ စပါးအထွက်နှုန်းနည်းသည့်အတွက် ဒေသခံများအားလုံး

စားနပ်ရိက္ခာ ပြတ်လပ်မှုများကို ခံစားကြသည်။⁴⁸

(ခ) ယာယီအလုပ်သမားများ

၂၀၁၇ ခုနှစ် အလုပ်သမားအဖွဲ့၏ စစ်တမ်းအရ မြန်မာနိုင်ငံရှိလုပ်ငန်းများ၏ ၈၃ ရာခိုင်နှုန်းသည် ယာယီ အလုပ်သမားများခန့်အပ်ထားပြီး ကျေးလက်ဒေသများတွင် ရာခိုင်နှုန်းပိုများပါသည်။⁴⁹ မြန်မာပြည်အရှေ့ တောင်ပိုင်းတွင် ကျွန်းပုလင်းအလုပ်များ ရာသီအလိုက် သို့မဟုတ် အချိန်ကာလအလိုက်ရှိသည်။ ထိုအလုပ် သည် ပုံမှန်ဝင်ငွေရရှိမည်ဟု အာမခံနိုင်ခြင်းမရှိသည့်အပြင် အလုပ်သမားများသည် အခြားဒေသများတွင် သွားရောက်လုပ်ကိုင်ရန် လိုအပ်သည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကြောင့် အသွားအလာကန့်သတ်မှုများက ရွာ သားများအား အခြားနေရာများသို့သွားရောက်ကာ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းရှာဖွေမှုကို ဟန့်တား လျက်ရှိကြောင်း ဒူးသထူခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်မှ KHRG ၏သတင်းကောက်ခံသူက မှတ်ချက်ပြုထား သည်။ "ကိုဗစ် ၁၉ ဖြစ်ပြီး ခရီးသွားလာမှုတွေ ကန့်သတ်လိုက်တော့ လက်သမားဆရာ၊ ရေတွင်းတူး တဲ့သူတွေလို ရွာအပြင်ထွက်ပြီး အလုပ်လုပ်ရတဲ့ရွာသားတွေနဲ့ ရွာအနီးပတ်ဝန်းကျင်မှာ အစားအသောက် ထွက်ဝယ်ရတဲ့သူတွေအတွက် စိန်ခေါ်မှုတွေ အချိန်တော်တော်ကြာ ကြုံလိုက်ရတယ်။ လယ်သမား နဲ့တောင်ယာလုပ်တဲ့သူတွေကတော့ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းအတွက် အခက်အခဲမရှိဘူး။" [ဤအခြေအနေသည် အစောပိုင်းကာလများအတွက် မှန်ကန်နိုင်သော်လည်း ရောဂါကူးစက်မှုဖြစ်သည် နှင့်အမျှ တောင်သူအများအပြား ကြုံတွေ့ခံစားရသည့် အခက်အခဲများကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြနိုင်ခြင်းမရှိပါ။]

အထူးသဖြင့် ယာဉ်မောင်းသမားများသည် အသွားအလာကန့်သတ်မှုများကြောင့် ထိခိုက်ခံစားကြရသည်။ အကြောင်းမှာ ၎င်းတို့၏ဝင်ငွေသည် အခြားဒေသများသို့ နေ့စဉ်သွားလာနိုင်ခြင်းအပေါ် မူတည်နေပြီး ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် ထိုသို့သွားလာရန် မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မေလတွင် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကရူ တု(ကျိုဒိုး)မြို့နယ်၊ ထီးဂူသော(ထီးဟူးသံ)ကျေးရွာအုပ်စု၊ ထီးဂူသောကျေးရွာမှ ရွာသူကြီးက တင်းကြပ် သည့်ခရီးသွားလာခြင်းကန့်သတ်မှုများရှိနေသောကြောင့် နေ့စားအလုပ်သမားများအနေဖြင့် စီးပွားရေး ဆိုင်ရာအခက်အခဲများ ကြုံတွေ့နေရအုံးမည်ဟု သတိပေးခဲ့သည်။ "တစ်ချို့ ရွာသားတွေက ယာယီနေ့စား သမားအဖြစ်နဲ့ အသက်မွေးကြတယ်။ ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်တာတွေရှိလာတဲ့အခါ သူတို့ရဲ့ အလုပ် အကိုင်ကိုထိခိုက်လာတယ်။ [...] တကယ်လို့ ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်တာတွေကို တင်းတင်းကြပ်ကြပ် လုပ်လာမယ်ဆိုရင် သူတို့ရဲ့ စားဝတ်နေရေးကို ပိုပြီးထိခိုက်လာလိမ့်မယ်။"

ထို့အပြင် ပိတ်ဆို့မှုများမှဖြစ်ပေါ်လာသော စီးပွားရေးကျဆင်းမှုများကြောင့် နေ့စားအလုပ်သမားလို အပ်မှုနည်းပါးလာသည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ လောပါခီးကျေးရွာမှ စောအဂ---၏ ပြောပြချက်များအရ "အရင်နှစ်တွေတုန်းကဆိုရင် အလုပ်သမားတွေ ခေါ်ကြတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီနှစ်ကျ တော့ ဘယ်သူမှအလုပ်သမားမခေါ်တော့ဘူး။ လူတွေလည်း ဒီနှစ်တော်တော်ရှုန်းကန်နေရတယ်ထင် တယ်။" အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းနည်းပါးခြင်းက ဒေသအတွင်းရှိ အိမ်ထောင်စုအများအပြားမှ

⁴⁸ KHRG မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော "မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသတွင်း အစီရင်ခံစာ- ကိုဗစ်-၁၉၊ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၊ မြေမြုပ်မိုင်းများနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင် ရာအကြမ်းဖက်ခြင်း" တွင် ကြည့်ပါ။
⁴⁹ မြန်မာအစိုးရ အလုပ်သမား၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာန မှ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော Annual Labour Force Survey - Quarterly Report (1 st Quarter, January-March 2017) တွင် ကြည့်ပါ။

ဝင်ငွေရရှိမှု သိသိသာသာနည်းပါးလာခြင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ဝင်ငွေလုံးဝမရှိခြင်းများ ကြုံတွေ့ခံစားရစေသည်။ ခလယ်လွှဲထူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ သောတကူးကျေးရွာအုပ်စု၊ ပလီထကျေးရွာမှ စောအဟ--- က KHRGအား အခြေအနေတစ်ရပ်လုံးကို ချုံငုံတင်ပြခဲ့သည်။ "တကယ်လို့ အလုပ်မရှိရင် ဝင်ငွေရှိမှာမဟုတ်ဘူး။ လူနည်းနည်းကပဲ အလုပ်သမားခေါ်ကြတော့တယ်။ ဒါပေမယ့် အလုပ်သမားတွေ အများကြီးရှိတယ်။ ဒါက အခုဖြစ်နေတဲ့ အခြေအနေပဲ။ နေ့တိုင်းအလုပ်မရှိဘူး။" ထို့ကြောင့် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်နေသည့် တရားမဝင်အလုပ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏စားဝတ်နေရေးပြေလည်ရန်အတွက် တောထဲတွင် စားစရာများကို ရှာဖွေမှီခိုနေကြရသည်။ "လူတွေက တောထဲမှာ သစ်ဥသစ်မြစ်တွေကို ရှာဖွေခူးဆွတ်ပြီး ရောင်းချကြတယ်။ မိုးရာသီမှာဆိုရင် သူတို့က မျှစ်တွေချိုးပြီးတော့ ဆန်နဲ့လဲတယ်။ သူတို့တတ်နိုင်သမျှကို လုပ်ကြရတယ်။"

နေ့စားအလုပ်သမားအဖြစ် အသက်မွေးကြသည့် အိမ်ထောင်စုများသည် ရရှိလာသောဝင်ငွေများအား စုဆောင်းထားနိုင်ခြင်းမရှိပဲ နေ့စဉ်လိုအပ်ချက်များအတွက် အားလုံးသုံးစွဲရလေ့ရှိသဖြင့် စီးပွားရေးအကြပ်အတည်းရင်ဆိုင်ရသည့်အချိန်တွင် အထူးသဖြင့် ထိုမိသားစုများမှာ ပိုမိုထိခိုက်ခံစားကြရသည်။⁵⁰ ဒူးသထူခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ ကြိုးဝိုင်းကျေးရွာအုပ်စု၊ နို့ကနဲကျေးရွာရှိ နော်အဇ---မှ သူမ၏ ဒေသတွင်းရှိလူအများစုမှာ လက်လုပ်လက်စားများဖြစ်ကြောင်းကို ရှင်းပြခဲ့သည်။ "ဒီနားတစ်ဝိုက်မှာဆိုရင် နေ့စားသမားတွေပဲ ရှိကြတယ်။ ဒါကြောင့် သူတို့က တစ်ရက်စာဝင်ငွေပဲ ရှိတယ်။ ဒီနေ့ဝင်တဲ့ ဝင်ငွေကို ဒီနေ့အတွက်ပဲ သုံးရတယ်။ နောက်ပိုင်းသုံးမယ်ဆိုပြီး စုဖို့အတွက် အလုပ်လုပ်လို့မရဘူး။" ၎င်းတို့၏ နေ့စဉ်အသုံးစရိတ်သည် ၎င်းတို့နေ့စဉ်အလုပ်ရှိခြင်းမရှိခြင်းအပေါ်တွင် မူတည်သဖြင့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုက ထိုအလုပ်သမားများအား အခက်အခဲများရင်ဆိုင်ရစေသည်။

စောအဟ--- မှ KHRGအားပြောသကဲ့သို့ ၎င်း၏ဒေသအတွင်းရှိ နေ့စားအလုပ်သမား မိသားစုများမှာ လက်ရှိအချိန်ကာလတွင် လူသားချင်းစာနာမှုအထောက်အပံ့များ အမှန်ပင်လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ ရောဂါပျံ့နှံ့မှုမတိုင်မီကာလများကပင် ထိုမိသားစုများမှာ စားဝတ်နေရေးအခက်အခဲများကြုံတွေ့ နေရပြီး ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးအခြေအနေမှာ ပိုမိုဆိုးရွားလာသည်။ ၎င်းတို့၏အခြေအနေကို ဖော်ပြရာတွင် သူက "သူတို့တွေအများစုက မှဆိုးမတွေ၊ မသန်စွမ်းတွေ ဖြစ်ကြတယ်။ [...] သူတို့က ဒါမတိုင်ခင်ကတည်းက အခြေအနေဆိုးနေပြီ။ သူတို့က အစားအစာဝယ်ဖို့အတွက် ပိုက်ဆံအရင်ချေးတယ်။ သူတို့လုပ်အားခရလာမှ အဲ့ဒါကိုပြန်ဆပ်တယ်။ ပြီးတဲ့အခါ သူတို့ကပိုက်ဆံပြန်ချေးပြီး သူတို့ရဲ့ အကြွေးဆပ်ဖို့အတွက် အလုပ်လုပ်ကြပြန်တယ်။ တစ်ခါတစ်လေ အကြွေးတွေယူပြီး ပြန်မဆပ်နိုင်လို့ အကြွေးတင်ကြရတယ်။"

⁵⁰ UNICEF, Central Statistical Organization of the Ministry of Planning, Finance and Industry နှင့် UNDP မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော Overcoming Child Poverty in Myanmar – Investing in Human Capital, Responding to COVID-19 တွင် ကြည့်ပါ။

(ဂ) အစားအသောက်ပြတ်လပ်မှုနှင့် စီးပွားရေးအခက်အခဲ

ခရီးသွားလာခြင်းကန့်သတ်မှုများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းအခက်အခဲများမှ စီးပွားရေးခက်ခဲမှုများနှင့် အစားအစာပြတ်လပ်မှုများကို မိသားစုအများအပြားကြုံတွေ့ကြရသည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ မော်ကျေးရွာအုပ်စုမှ ရွာသားတစ်ဦးက ၎င်း၏လူမှုအသိုက်အဝန်းတွင် ကြုံတွေ့ရသည့်စိန်ခေါ်မှုများအကြောင်း ဖွင့်ဟပြောခဲ့သည်။ "အစားအစာမရှိတော့တာကလည်း ပြဿနာတစ်ခုပဲ။ တချို့လူတွေက စားစရာကုန်သွားတော့ သစ်မြစ်တွေကိုစားရတယ်။ [...] တချို့မိဘတွေက တောထဲသွားပြီး ပိလောပိန်ညသွားရှာကြပြီး အိမ်မှာကျန်ခဲ့တဲ့ကလေးတွေကကြတော့ စားဖို့သောက်ဖို့အတွက် တခြားလူတွေဆီကနေ ဆန်တခွက်သွားချေးရတယ်။" နို့တကောမြို့နယ်၊ လောပါခီးကျေးရွာမှ ကလေးခြောက်ယောက်နှင့်အတူနေထိုင်သည့် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်နေသောနေ့စားသမားစောအဂ---မှ ၎င်းကြုံတွေ့နေရသောအခက်အခဲများကို ပြန်လည်ပြောပြခဲ့သည်။ "ကျွန်တော်တို့တွေက ပိုက်ဆံမရှိတော့ စားစရာမဝယ်စားနိုင်ဘူး။ ဒီနှစ်က ကျွန်တော့်အတွက်တော့ တော်တော်ခက်ခဲတဲ့နှစ်ဖြစ်တယ်။ အရင်တုန်းကဆိုရင် တခြားနေရာမှာအလုပ်သွားရှာလုပ်လို့ရတော့ အဆင်ပြေတယ်။ ဒီနှစ်ကတော့ အခြေအနေမကောင်းဘူး။ ပြီးတော့ ကျွန်တော်လည်းကျန်းမာရေးပြဿနာရှိတယ်။" သူ့အနေဖြင့် ထမင်းနှင့်တွဲစပ်စားနိုင်ရန်အတွက် အသားမဝယ်နိုင်သဖြင့် တောထဲမှသစ်သီးဝလံများကြီးစားရှာဖွေရကြောင်းရှင်းပြခဲ့သည်။ ၎င်းတို့နေ့စဉ်စားသောက်သည့်အကြိမ်အရေအတွက်ကိုလျှော့ချရသည့်အတွက် သူ၏မိသားစုဝင်များမှာ အာဟာရချို့တဲ့မှုကို ခံစားနေကြပုံပေါ်သည်။

လူအများအပြားအခက်အခဲများရင်ဆိုင်ကြရသဖြင့် ဒေသတွင်းအချင်းချင်းပြန်လည်ကူညီမှုများမှာလည်းအားနည်းလာသည်။ မိုးခေါင်ရေရှားခြင်းအပြင် ကိုဗစ်-၁၉ရောဂါ တားမြစ်ချက်များကြောင့် ၎င်း၏လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံးအားပိုမိုသက်ရောက်မှုရှိစေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဒေသခံလယ်သမားများအနေဖြင့် ၎င်းကဲ့သို့ အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်မှုများအားကူညီရန်မဖြစ်နိုင်တော့ကြောင်း စောအဂ---မှရှင်းပြခဲ့သည်။ "စပါးပင်တွေသေသွားတဲ့ လူတွေအများကြီးရှိတယ်။ ဒါကြောင့် ကျွန်တော်တို့တွေ အချင်းချင်း အပြန်အလှန်မှီခိုလို့မရတော့ဘူး။ ဒီနှစ်မှာမိုးလည်း အဲ့လောက်မကောင်းဘူး။ တကယ်လို့ကျွန်တော်တို့တွေကံမကောင်းရင် ဆန်ပြုတ်စားရနိုင်တယ်။ တကယ်လို့ အစားအစာပြတ်လပ်တာများမယ်ဆိုရင်တော့ ဆန်ပြုတ်စားရဖို့တောင် အာမမခံနိုင်တော့ဘူး။"

ဒူးသထူခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ ကြိုးဝိုင်းကျေးရွာအုပ်စု၊ နို့ကနဲကျေးရွာမှ နော်အဂ---မှ ထိုပြဿနာများသည် မိသားစုဝင်များသောအိမ်ထောင်များ၊ အမျိုးသမီးများဦးဆောင်သည့်အိမ်ထောင်များနှင့် တစ်ကိုယ်တည်းနေသော သက်ကြီးရွယ်အိုများအတွက် သက်ရောက်မှုပိုမိုကြီးမားကြောင်း အလေးပေးပြောပြခဲ့သည်။ "ဟုတ်တယ်။ ဒီလိုခက်ခဲတဲ့ကာလမှာ အကူအညီလိုအပ်တဲ့ မိသားစုတွေရှိတယ်။ တချို့မိသားစုတွေက ကလေးများတယ်။ တချို့ မုဆိုးမတွေနဲ့ သက်ကြီးရွယ်အိုတွေက သားသမီးမြေးတွေရဲ့ အထောက်အပံ့ကိုမရကြဘူး။" ယခင်က နိုင်ငံရပ်ခြားတွင်အလုပ်လုပ်သူများသည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ အတင်းအဓမ္မပြန်လာခဲ့ရသဖြင့် ၎င်းတို့၏လုပ်အားခကိုမှီခိုရသောမိသားစုများသည်လည်း စိန်ခေါ်မှုများကိုတိုးမြှင့်ခံစားကြရသည်။ ထိုသူများအနေဖြင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းမရှိသောကြောင့် မိသားစုများ၏ဝင်ငွေမထောက်ပံ့နိုင်သည့်အပြင် မိသားစုအတွက်ဝန်ထုတ်ဝန်ပိုးဖြစ်လာနိုင်သည်။

ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ဝင်းရေးမြို့နယ်၊ ဝေးခနားကျေးရွာအုပ်စု၊ ထီးဖာထောကျေးရွာရှိ နော်အဂ---ကဲ့သို့ပင် အခြားသောရွာသားများ၏အဓိကလိုအပ်ချက်မှာ လုပ်ငန်းခွင်သို့ပြန်လည်ဝင်ရောက်နိုင်ရန်

ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများအား ဖယ်ရှားပေးရန်ဖြစ်သည်။ "ကျွန်မတို့အနေနဲ့ အရင်လိုပဲသွားလာပြီး အလုပ်လုပ်ချင်တယ်။ တကယ်လို့ ကျွန်မတို့ ခရီးထွက်ပြီး အလုပ်လုပ်နိုင်မယ်ဆိုရင် ပိုကောင်းလိမ့်မယ်။ ဒီအချိန်မှာ ဒါက ကျွန်မတို့အတွက် စိန်ခေါ်မှုဖြစ်တယ်။" ရွာသားများ၏အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ထိခိုက်မှုများအားလျော့ချနိုင်ရန်အတွက် ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများအားလျော့ချရန် တိုက်တွန်းမှုများ ရှိနိုင်သော်လည်း ရွာသားများအား ၎င်းတို့၏အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ပုံစံတစ်မျိုးဖြင့် ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် အခြားနည်းလမ်းများအားရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်းက ပိုမိုသင့်လျော်လိမ့်မည်။ ဒေသခံများကိုယ်တိုင်ဖော်ထုတ်လုပ်ဆောင်ပြီးဖြစ်သော နည်းလမ်းများကို ပံ့ပိုးပေးရန်နှင့်အောင်မြင်မှု အလားအလာရှိသောနည်းလမ်းများအဖြစ်ရှုမြင်ပြီး ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန်လိုသည်။

အခန်း (၅) ပံ့ပိုးကူညီမှုများ

မြန်မာအစိုးရမှ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုအား တုန့်ပြန်ရန်အတွက် နိုင်ငံတကာငွေကြေးပံ့ပိုးမှုများ ရရှိသည့်အပြင် ပြည်သူများအတွက်လုပ်ဆောင်ရမည့် အစိုးရ၏အမျိုးသားရေးတာဝန်အရ မြန်မာအစိုးရ သည် ကျေးလက်ဒေသရှိရွာသားများအတွက် အဓိကအထောက်အပံ့ပေးသူဖြစ်သင့်သည်။ မြန်မာ အစိုးရအနေဖြင့် အကူအညီပေးရေးအစီအစဉ်များချထားသော်လည်း ၎င်းတို့အနေဖြင့် လက်လှမ်းမမီနိုင် သည့်လိုအပ်ချက်ရှိနေသောနေရာအများအပြားရှိပြီး ထိုနေရာများသည် အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များမှ ထိန်းချုပ်ထားသောနယ်မြေများဖြစ်သည်။ ပိုမိုအရေးကြီးသည့်အချက်မှာ ကျေး လက်ဒေသများတွင်ကူညီပံ့ပိုးမှုပေးရန် ဝန်ဆောင်မှုကွန်ယက်များ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ထားရှိရန်အ တွက်အစိုးရမှနေ၍ ဆောင်ရွက်ထားမှုအနည်းငယ်သာရှိသည်။ ထိုအစား တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များနှင့်ရွာသားများကိုယ်တိုင်က အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းအနည်းငယ်နှင့် ဒေသတွင်းအစိုးရမဟုတ် သောအဖွဲ့အစည်းများ၏အကူအညီဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်အဖြေရှာကြရသည်။

(က) မြန်မာအစိုးရ၏အထောက်အပံ့

၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂၇ ရက်နေ့တွင် မြန်မာအစိုးရမှ ကိုဗစ်-၁၉ စီးပွားကုစားရေးအစီအစဉ်(CERP) ကိုအတည်ပြုခဲ့ပြီး ထိုအစီအစဉ်တွင် ရောဂါပိုးကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စီးပွားရေး ထိခိုက်မှုများအား လျော့ချနိုင်ရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ရန်အချက်များစွာ ပါဝင်သည်။ ထိုအထဲတွင် ပြည်တွင်းနေရပ်ရွေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများအပါအဝင် အိမ်ထောင်စုအားလုံး၏ မီတာခများအား မကောက်ခံခြင်း၊ လိုအပ်ချက်ရှိသောအိမ်ထောင်စုများအား အစားအသောက်နှင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့ ပေးခြင်းတို့လည်းပါဝင်သည်။ CERP မှ “တစ်စုံတစ်ဦးမှချန်လှုပ်ထားခြင်းမရှိစေရ”ဟူသည့်ဂတိကိုပေး ခဲ့သော်လည်း KHRG ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များအရ အစိုးရ၏ထိန်းချုပ်နယ်မြေများနှင့် ရောနှော ထိန်းချုပ်နယ်မြေများမှ အိမ်ထောင်စုများသာ ထိုအထောက်အပံ့များကိုလက်ခံရရှိကြသည်။ တိကျသည့်အရေအတွက်ကို သိရှိနိုင်ရန်ခက်ခဲသော်လည်း မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းမှ လူပေါင်း ၃၅၀၀၀၀ ခန့် ချန်လှုပ်ခံခဲ့ရသည်။⁵¹

CERP ၏အစီအစဉ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် မြန်မာအစိုးရမှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် ပုံမှန်ဝင်ငွေမရှိသည့်အိမ်

⁵¹ KNU ထိန်းချုပ်နယ်မြေတွင် လူဦးရေနှင့်ပတ်သက်၍ တရားဝင်ထုတ်ပြန်ထားသည့်အချက်အလက်မရှိသည့်အတွက် မြန် မာအစိုးရ၏ထိန်းချုပ်နယ်မြေမှ လူဦးရေမည်မျှထွက်ခွာသွားသည်ကို ခန့်မှန်းရန် မလွယ်ကူလှပေ။ ရောနှောထိန်းချုပ် သည့် နယ်မြေဒေသရှိ မြန်မာအစိုးရထံတွင် စာရင်းသွင်းထားသည့်လူဦးရေကို ခန့်မှန်းရန် ပိုမို၍ ခဲယဉ်းလှသည့်အတွက် မြန်မာအစိုးရ၏ထောက်ပံ့မှုကို မရရှိနိုင်ပါ။ Asia Foundation ၏ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော အစီရင်ခံစာအရ KNU ထိန်း ချုပ်နယ်မြေတွင် လူဦးရေ ၂၅၀၀၀၀-၃၅၀၀၀၀ နေထိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားခဲ့ပါသည်။ Asia Foundation ၏စာရေးဆရာဖြစ်သူ Kim JOLLIFFE မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Ceasefires, Governance, and Development: The Karen National Union in Times of Change” ၏ စာမျက်နှာ (၅) တွင် ကြည့်ပါ။

ထောင်စု ၄ သန်းခန့်အား ၅၀ ဘီလီယံကျပ်တန်ဖိုးရှိသော အစားအစာများလှူဒါန်းခဲ့သည်။⁵² ထိုအစီအစဉ်မှ အထူးအကူအညီလိုအပ်နေသောအိမ်ထောင်စုများအတွက် ငွေ ၄၀၂.၇ ဘီလီယံကျပ်အား ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မေလမှ စက်တင်ဘာလအတွင်းပေးခဲ့ပြီး တစ်အိမ်ထောင်လျှင် ၂၀၀၀၀ ကျပ်ဖြင့် သုံးကြိမ်တိုင်ဝေမျှပေးခဲ့သည်။⁵³ ထိုပမာဏအား လပေါင်းခြောက်လအတွင်းသုံးမည်ဆိုပါက တစ်ရက်လျှင် ၃၃၃ ကျပ်သာ သုံးနိုင်သည်။ အိမ်ထောင်စုအားလုံးထိုပမာဏအား အပြည့်အဝရရှိကြ သော်လည်း စနစ်မကျပါ။ ထိုပမာဏသည် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းဖြစ်သည့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုအခြေပြုမုဒ်ဖြစ်သည့် တစ်ရက်အသုံးစရိတ် ၁.၉၀ အမေရိကန်ဒေါ်လာအောက်ထက် အလွန်လျော့နည်းလျက်ရှိပြီး ရောဂါပျံ့နှံ့မှုကြောင့် ဝင်ငွေဆုံးရှုံးရသည့်မိသားစုများအတွက် လုံလောက်မှုမရှိပေ။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလနှင့် ဒီဇင်ဘာလများတွင် အစိုးရမှ ၁၆၄ ဘီလီယံကျပ်ကို စတုတ္ထအကြိမ်အဖြစ်ပေးဝေခဲ့ပြီး ငွေသားဖြင့် ၄၀၀၀၀ ကျပ်စီ ပေးဝေခဲ့သည်။⁵⁴

ဤဓာတ်ပုံများကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂၃ ရက်နေ့၌ မြိတ်ထားဝယ်ခရိုင်၊ တနောသရီ (တနင်္သာရီ)မြို့နယ်၊ တကဲဒေသတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ဤဓာတ်ပုံများသည် ကိုဗစ်-၁၉ ပျံ့နှံ့မှုအတောအတွင်း ဒေသခံရွာသားများမှ မြန်မာအစိုးရထံတွင် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုရရှိခြင်းကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ အိမ်ထောင်စုတစ်စုလျှင် ၁၅၀၀၀ ကျပ် ရရှိခဲ့သည်။ (ဓာတ်ပုံ- KHRG)

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း အစိုးရထိန်းချုပ်မှုဒေသများနှင့် ရောနှောထိန်းချုပ်နယ်မြေများတွင်နေထိုင်သည့်မေးခွန်းဖြေကြားသူများက မြန်မာအစိုးရထံမှ အထူးသဖြင့် အစားအစာ၊ ငွေကြေးနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်ရေးပစ္စည်းများ စသည့်အထောက်အပံ့အချို့ရရှိကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။ တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာအုပ်စု၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာမှ နော်တ--- က "မြန်မာအစိုးရ

⁵² ရောဝတီသတင်းဌာန၏သတင်းထောက်ဖြစ်သူ အောင်သီဟမှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော "Myanmar Offers Struggling Families COVID-19 Cash" တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။ ၇၀.၁၀၃ ဘီလီယံကျပ်ကို အစားအသောက်အတွက် ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ IMP Policy Tracer မှ စာရင်းတင်သွင်းခဲ့သည်ကို KHRG ၏အစီရင်ခံစာတွင် တင်ပြခဲ့သည်။ KHRG မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော "Delayed and Uneven, COVID-19 Response in Southeast Myanmar, March to June 2020" တွင် ကြည့်ပါ။

⁵³ ရောဝတီသတင်းဌာန၏သတင်းထောက်ဖြစ်သူ အောင်သီဟမှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော "Myanmar Offers Struggling Families COVID-19 Cash" တွင် ကြည့်ပါ။

⁵⁴ International Monetary Fund မှ ၂၀၂၁ခုနှစ်၊ မတ်လ ၃၀ရက်နေ့တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော Policy Tracker: Myanmar တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

ရက ရွာသားတွေကို ပိုက်ဆံလှူပေးတယ်။ အိမ်တိုင်း ပိုက်ဆံကျပ် ၂၀၀၀၀ စီကြတယ်။ သူတို့တွေက ဒီရောဂါကာလအတွင်း သုံးခါရပြီးပြီ။ မြန်မာအစိုးရက ရွာသားတွေဆီက မိတာခလည်းမကောက်ဘူး။⁵⁵ ဒါက ကောင်းတာပေါ့။ ရွာသားတွေက ဒီရောဂါကာလအတွင်း မိတာခဆောင်စရာမလိုပဲ လျှပ်စစ်မီး သုံးလို့ရတယ်။” လိုအပ်ချက်ရှိသူများသည် ဆန်၊ ဆီ၊ ဆားများ လက်ခံရရှိကြောင်းနှင့် အသက် ၆၀ ကျော်သက်ကြီးရွယ်အိုများမှ ငွေ ၅၀၀၀၀ ကျပ်စီ လက်ခံရရှိခဲ့ကြောင်းကိုလည်း သူမကရှင်းပြခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူစွာ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလအထိ ဘိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်၊ ကဆယ်ဒိုမြို့နယ်မှ နေ့စား သမားများအား မြန်မာအစိုးရမှလေးကြိမ်တိုင်တိုင် ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။

သို့သော်လည်း KHRG မှရရှိခဲ့သော သတင်းအချက်အလက်များအရ ရွာသားအားလုံးမှ ဖော်ပြပါငွေ ကြေးထောက်ပံ့မှုများအား အပြည့်အစုံမရရှိခဲ့ပါ။ သို့မဟုတ် ရွာသားများအနေဖြင့် မြန်မာအစိုးရဖော်ပြသည့် အကြိမ်အရေအတွက်အတိုင်း မရကြပါ။ ဒူးသထူခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ မ--- ကျေးရွာတွင် ရွာသားများ အနေဖြင့် သုံးကြိမ်တိုင်အောင် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုအားရရှိသော်လည်း အချို့က ၂၀၀၀၀ ကျပ်ရရှိပြီး အချို့က ၁၀၀၀၀ ကျပ်သာ ရရှိသည်။ ဘားအံခရိုင်မှ မေးခွန်းဖြေကြားသူတစ်ဦးက ဘားအံခရိုင်၊ တနေး ဆားမြို့နယ်၊ ယဲကလားကျေးရွာအုပ်စု၊ သောပိကျေးရွာမှ ထောက်ပံ့မှုလိုအပ်သောရွာသားများသည် ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ၂၀၀၀၀ ကျပ်အား တစ်ကြိမ်သာလက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ထို့အပြင် အချို့သော ဒေသခံခေါင်းဆောင်များက အစိုးရ၏အထောက်အပံ့များအား သယ်ယူပို့ဆောင်ရာတွင် စရိတ်ယူသည့် အတွက် ရန်ပုံငွေအလွဲသုံးစားပြုခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်မှုများရှိလာပြီး မယုံကြည်မှုနှင့်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ဘိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်၊ လေညာဘုတ်ပြင်းဒေသ၊ အမ--- ကျေးရွာတွင် ငွေကြေးလိုအပ် သော အိမ်ထောင်စု ၃၀ မှ တစ်အိမ်ထောင်လျှင် ငွေ ၂၀၀၀၀ ကျပ်လက်ခံရရှိသော်လည်း ဒေသခံခေါင်း ဆောင်များအား ၅၀၀၀ ကျပ်စီ ပြန်လည်ပေးဆောင်ရသည်။ ခလယ်လွှဲထူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ ပလောဒေသ၊ မီးတိုင်တောကျေးရွာအုပ်စု၊ အန--- ကျေးရွာတွင် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များမှ ထောက်ပံ့ငွေ၏ ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းအား ၎င်းတို့အတွက်ယူထားပြီး ထိုငွေမှာ ခရီးစရိတ်၊ ခရီးသွားလာခွင့်လက်မှတ်များအား ပုံ နှိပ်ခြင်းနှင့်အစားအသောက်အတွက်ဖြစ်သည်ဟု ပြောခဲ့ပါသည်။⁵⁶

အချို့ဒေသများတွင် ထောက်ပံ့မှုလိုအပ်သော ရွာသားများအနေဖြင့် အစိုးရထံမှ မည်သည့်အထောက် အပံ့ရရှိခြင်းမရှိပါ။ KHRG ၏သတင်းအချက်အလက်များအရ ငွေကြေးခွဲဝေပေးခြင်းအား မြို့နယ်မှ စီမံပေးပြီး ဒေသခံခေါင်းဆောင်များမှ ငွေကြေးလက်ခံရရှိမည့်သူများ၏စာရင်းကို ပြုစုပေးရသည်။ သို့သော် ထောက်ပံ့ကြေးရသင့်သူနှင့်ပတ်သက်၍ တိကျသောလမ်းညွှန်ချက်မရှိသဖြင့် စာရင်းပြုစုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိပါ။ KHRG ၏သတင်းအချက်အလက်ကောက်ခံသူ တစ်ဦး၏တင်ပြချက်အရ ဘိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်၊ ကဆယ်ဒိုမြို့နယ်၊ ကလယ်မူထီဒေသ၊ ဝါခေါဒိုကျေးရွာ တွင် အနီးအနားရှိကျေးရွာများမှ ထောက်ပံ့မှုများရရှိသော်လည်း အဆိုပါကျေးရွာတွင် မည်သည့်အ ထောက်အပံ့မရရှိခြင်းမရှိပါ။ အကြောင်းမှာ ဒေသခံကျေးရွာအုပ်စုမှူး၏ မလျော်ကန်သောစောင့်ကြည့် လေ့လာခြင်းနှင့် စစ်တမ်းကြောင့်ဖြစ်သည်။

⁵⁵ အကောက်ခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်သည် လစဉ်ပထမဦးဆုံးလျှပ်စစ်မီး ၁၅၀ ယူနစ် အသုံးပြုမှုကိုသာပေးသည်။ မြန်မာပြည်အ ရှေ့တောင်ပိုင်းကျေးလက်ဒေသများရှိ အိမ်ထောင်စုများသည် နိုင်ငံတော်၏လျှပ်စစ်အားကွန်ယက်တည်နေရာအတွင်းမ ရှိသည့်အတွက်၊ ၎င်းတို့သည် ဤအကောက်ခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်မှ မည်သည့်အကျိုးအမြတ်မှ မရရှိပေ။

⁵⁶ KHRG မှ ၂၀၂၁ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Kler Lwee Htoo District Situation Update: Gold mining activities, COVID-19 and access to electricity in Moo Township, August 2020 to October 2020” တွင် ကြည့်ပါ။

နို့တကောမြို့နယ်မှ အမျိုးသမီးအုပ်စုမှူးတစ်ဦးက အစိုးရမှထောက်ပံ့ကြေးရရှိခံစားနိုင်သူ တစ်ဦးဖြစ်ရန် အတွက် လိုအပ်သောအသေးစိတ်အချက်များအားပြုလုပ်ထားကြောင်း KHRG အား ပြောခဲ့သည်။ "အစိုးရက အထောက်အပံ့တွေ့မူဝေပေးဖို့အတွက်ကို စည်းမျဉ်းကိုးစုချထားတယ်။ သွပ်မိုး ရှိတဲ့အိမ်တွေ၊ လခစားရှိတဲ့အိမ်တွေ၊ ပင်စင်စားတွေ၊ သားသမီးတွေက နိုင်ငံခြားကနေငွေကြေးပံ့ပိုးမှုပေးနေတဲ့ အိမ်တွေ၊ လယ်ပိုင်ရှင်၊ ရာဘာခြံပိုင်ရှင်၊ ဆိုင်ကယ်ပိုင်ရှင်၊ ကျွဲနွားပိုင်ရှင်နဲ့ ဥယျာဉ်ခြံပိုင်ရှင်တွေကို ဒီအထောက်အပံ့တွေ မပေးရဘူး။ ဟုတ်တယ်။ သူတို့မှာကန့်သတ်ချက်ကိုးစုရှိတယ်။ ကျွန်မတို့က ဒီသတ်မှတ်ချက်ကိုးစုမရှိတဲ့သူတွေကို စိစစ်ပြီးရွေးရတယ်။" သို့သော်လည်း ထိုသတ်မှတ်ချက်များမှာ တစ်နေရာနှင့်တစ်နေရာ ကွာခြားချက်ရှိနိုင်သည်။ ဘားအံခရိုင်၊ တနေးဆားမြို့နယ်တွင်မူ ဒေသခံခေါင်းဆောင်များအား ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ဆန်းစစ်ချက်များဖြင့် အိမ်ထောင်စုများအား ရွေးချယ်ရန်ပြောပြသည်။ ဘားအံခရိုင်၊ တနေးဆားမြို့နယ်၊ ကဲကလာကျေးရွာအုပ်စု၊ သောပိကျေးရွာတွင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များမှ ထောက်ပံ့ပစ္စည်းဝေရမည့်စာရင်းတွင် ကျေးရွာတစ်ရွာမှအိမ်ခြေ ၁၀ အိမ်စီထည့်သွင်းထားသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုဒေသတွင် ခွဲတမ်းစနစ်အားကျင့်သုံးသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် ခလယ်လွှီထူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ တခေါ်ပွာကျေးရွာတွင်လည်း အိမ်ခြေ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းကိုသာ အထောက်အပံ့များပေးခဲ့သည်။ ဒေသခံရွာသားတစ်ဦးက ဤသို့ရှင်းပြထားသည်။ "ဗဟိုအစိုးရက ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ကာလမှာ စားဝတ်နေရေးအခက်အခဲကြုံတွေ့နေရတဲ့ အိမ်ထောင်စုအားလုံးကို တစ်အိမ်ထောင်ကို ကျပ် ၂၀၀၀၀ ထောက်ပံ့ထားတယ်။ သူတို့က ရာခိုင်နှုန်းအလိုက်ပေးတယ်။ ဥပမာ အိမ်ခြေ ၁၀၀ မှာ အိမ်ခြေ ၃၅ အိမ်ပဲ အထောက်အပံ့ရမယ်။ အဲ့ဒါက ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းပေါ့။ ကျွန်တော် တို့ရဲ့ရွာမှာဆိုရင် အိမ်ခြေ ၄၀၀ ကျော်ရှိတယ်။ ဒါကြောင့် အိမ်ခြေ ၁၆၃ အိမ်ပဲ ထောက်ပံ့ကြေးရတယ်။"

ထောက်ပံ့ကြေးရသူဖြစ်ရန်လိုအပ်သည့် အချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ တစ်သမတ်တည်းဖြစ်စေရန် လမ်းညွှန်မှုမရှိခြင်းနှင့် အစိုးရထံမှ သတင်းအချက်အလက်များမရခြင်းက ဒေသခံခေါင်းဆောင်များအကြား ကယ်ဆယ်ရေးအထောက်အပံ့များပေးဝေသည့်အခါတွင် မညီမျှမှုများဖြစ်စေသည်။ တစ်သမတ်တည်းမဖြစ်ခြင်း၊ ရှင်းလင်းမှုမရှိခြင်းနှင့်ဆိုင်သောပြဿနာများသည် ရောနှောအုပ်ချုပ်သည့်နယ်မြေများတွင် အဖြစ်များသည်။ တစ်ခါတစ်ရံအိမ်နီးချင်းရွာများပင်လျှင် အချို့မှာ အစိုးရထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိပြီး အချို့မှာ KNU ၏အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိသည့်အတွက်ကျေးရွာအား လုံးအထောက်အပံ့မရခြင်းများဖြစ်တတ်သည်။ ရောနှောအုပ်ချုပ်နယ်မြေရှိ ကျေးရွာများအနေဖြင့် ပိုမိုခက်ခဲသည့်ပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ အကြောင်းမှာ ကျေးရွာတစ်ရွာအတွင်းတွင် နေထိုင်ကြသည့်အထောက်အပံ့လိုအပ်သောရွာသားအားလုံးသည် သတ်မှတ်ထားသည့်အချက်များ ပြည့်စုံခြင်းမရှိသည့်အတွက်ဖြစ်သည်။ (မူးမြို့နယ်၊ တခေါ်ပွာကျေးရွာကဲ့သို့ အချို့နေရာများတွင်ကျင့်သုံးသည့်ခွဲတမ်း စနစ်ကြောင့်ဖြစ်နိုင်သည်။) ထိုသို့မမျှတသည့်ခွဲဝေမှုများကြောင့် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိကြောင်း အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအခက်အခဲကြုံရသည့် ဒေသခံရွာသားများက တိုင်တန်းကြသည်။ ခလယ်လွှီထူခရိုင်၊ မူး(မုန်း)မြို့နယ်၊ မီးတိုင်တောကျေးရွာအုပ်စု၊ အရ--- ကျေးရွာ (ရောနှောထိန်းချုပ်နယ်မြေ)မှ မုဆိုးမတစ်ဦးဖြစ်သူ မ အဂ--- မှ KHRG အား သူမအနေဖြင့် ယခင်က အစားအစာထောက်ပံ့မှုအားလက်ခံရရှိခဲ့သည်မှလွဲ၍ အခြားမည်သည့်အကြောင်းရင်းမှမရှိပဲ ထောက်ပံ့ကြေးရမည့်သူစာရင်းထဲမှ ဖယ်ရှားခံရကြောင်းပြောသည်။ "ကျွန်မအနေနဲ့ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကိုလိုချင်တယ်။ ဒါကြောင့် ကျွန်မကမေးတယ်။ ငါဘာလို့ အထောက်အပံ့မရတာလဲ။ သူမ [ကျေးရွာအတွင်းရေးမှူး] က ပြောတယ်။ 'တကယ်လို့ ရှင်ဒီတစ်ခေါက်မရဘူးဆိုရင် နောက်အပတ်ကျရင် ရလိမ့်မယ်။' အဲ့ဒါနဲ့ ကျွန်မကပြန်ပြောတယ်။ 'ဒီလိုမျိုး ဘယ်နှစ်ပတ်တောင် ပြောနေမှာလဲ။' တကယ်လို့ ရပ်ကွက် ၂ မှာရှိတဲ့ လိုအပ်တဲ့သူတွေကိုစိစစ်ရင် ကျွန်မက ထိပ်ဆုံးကပဲဖြစ်မှာ။ ကျွန်မမှာ ကျွဲနွားလည်းမရှိဘူး။ စိုက်ခင်း၊ တောင်

ယာလည်းမရှိဘူး။ အလုပ်လည်းမရှိဘူး။” ဤဖြစ်ရပ်တွင် ရွာသားများစုပြီး ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် အခြေအနေကို ဒေသခံအာဏာပိုင်များထံသို့တင်ပြကြသည်။ ထို့နောက် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးမှ လိုအပ်သည့်အစီအစဉ်များပြုလုပ်ပြီး ပိုမိုမျှတသောခွဲဝေမှုကိုပြုလုပ်ပေးခဲ့သည်။

ထောက်ပံ့မှုများအား မမျှမတခွဲဝေပေးခြင်းက ရွာသားများအကြား တင်းမာမှုကိုဖြစ်ပေါ်စေပြီး လူမှုရေးပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ မဲတကရဲ့ကျေးရွာအုပ်စု၊ ဖောနဲမူးကျေးရွာမှရွာသားတစ်ဦးက ဤအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှင်းပြခဲ့သည်။ “မြန်မာအစိုးရက ရွာသားအများကြီးကို ကူညီခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် ဒါကအထောက်အပံ့ရတဲ့သူနဲ့ ဘာမှမရတဲ့ ရွာသားအချင်းချင်းကြားမှာ အချင်းပွားမှုတွေ ဖြစ်စေတယ်။ တစ်ရွာတည်းမှာတောင်မှ အားလုံးက အစိုးရဆီကအထောက်အပံ့ကို ရကြတာမဟုတ်ဘူး။” ထိုသို့သော လူမှုရေးပဋိပက္ခများသည် ထောက်ပံ့မှုများအားမျှ တစွာဝေပေးသည့် နေရာများတွင် ဖြစ်ပွားမှုနှုန်းနည်းပါးသည်။ အထူးသဖြင့် ဒေသခံများအနေဖြင့် ထိုထောက်ပံ့ကြေးပေးရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်ကိုသိနားလည်ပြီး ထောက်ပံ့မှုလိုအပ်သူအားလုံး စာရင်းထဲပါသည့်အခါများတွင် လူမှုရေးပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှု နည်းပါးသည်။ တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာအုပ်စု၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာမှ နော်တ--- မှ ထိုအခြေအနေကိုတင်ပြခဲ့သည်။ “ကျွန်မ တို့မှာ ဒီအထောက်အပံ့ ကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဘာပြဿနာမှမရှိဘူး။ ဒါပေမယ့် တစ်ခြားဒေသတွေမှာ လူမှုရေးပြဿနာတွေ ဖြစ်တယ်ဆိုတာ ကြားတယ်။ တချို့ သူတွေက တစ်ခြားလူတွေအထောက်အပံ့ရပြီး သူတို့မရတဲ့အခါ ကျတော့ တိုင်ကြတယ်။ ကျွန်မတို့ရွာမှာတော့ အဲဒီလိုပြဿနာမရှိဘူး။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ မြန်မာအစိုးရက တကယ်လိုအပ်နေတဲ့သူတွေကို ဦးစားပေးတယ်ဆိုတာကိုနားလည်တယ်။”

အစီရင်ခံစာတစ်စောင်အရ မြန်မာအစိုးရထံမှ အထောက်အပံ့ရရှိရန် အဓိကအဟန့်အတားမှာ အိမ်ထောင်စုစာရင်းများ တင်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ ခလယ်လွှာထူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ ပလောဒေသတွင် အစိုးရ၏ ကိုဗစ်-၁၉ ဆိုင်ရာထောက်ပံ့မှုများအား အိမ်ထောင်စုစာရင်းပြနိုင်သောသူများသာလျှင် ရရှိကြသည်။ KHRG မှ ယခင်တင်ပြထားသကဲ့သို့ ကျေးလက်ဒေသများတွင်နေထိုင်သူများအတွက် မှတ်ပုံတင်နှင့် အိမ်ထောင်စုစာရင်းကဲ့သို့သော နိုင်ငံသားနှင့်ဆိုင်သည့်စာရွက်စာတမ်းများအား ပြုလုပ်ခြင်းမှာ ခက်ခဲသည့်ကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။⁵⁷ အကြောင်းမှာ ရွာသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏နိုင်ငံသားဆိုင်ရာစာရွက်စာတမ်းများပြုလုပ်နိုင်ရန် လိုအပ်သောစာရွက်စာတမ်းများမရှိခြင်း သို့မဟုတ် ၎င်းတို့မတတ်နိုင်သော အခကြေးငွေတောင်းခံခြင်းများကြောင့်ဖြစ်သည်။

အချို့ဥပမာများတွင် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များကိုယ်တိုင်က ထိုလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှင်းလင်းမှု မရှိပေ။ ရော့နောထိန်းချုပ်နယ်မြေများတွင် အစိုးရထောက်ပံ့မှုများအား ရပိုင်ခွင့်ရှိသူများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပိုမိုရှုပ်ထွေးပါသည်။ အကြောင်းမှာ အစိုးရမှတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ထိန်းချုပ်သည့်နယ်မြေများအားချန်လှပ်ထားရန်အတွက် တိတိကျကျဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ မူကြော်ခရိုင်၊ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးလက်အောက်ရှိ ထီးမူးထကျေးရွာအုပ်စုမှ ရွာသူကြီးတစ်ဦးက ၎င်းအနေဖြင့် အထောက်အပံ့လိုအပ်သည့် အိမ်ထောင်စုများကို စာရင်းပြုစုထားပြီးဖြစ်သော်လည်း မည်သူထံပေးရမည်မသိကြောင်း ရှင်းပြခဲ့သည်။ “ဟုတ်တယ်။ ကျွန်တော်က အထောက်အပံ့လိုတဲ့အိမ်ထောင်စုတွေ နာမည်ကို စုပြီးသွားပြီ။ တကယ်လိုအပ်ပြီး အခြေအနေဆိုးတဲ့ အိမ်ထောင်စု ၂၀ လောက်ရှိတယ်။”

⁵⁷ KHRG မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော “Minorities under Threat, Diversity in Danger: Patterns of Systemic Discrimination in Southeast Myanmar” တွင် ကြည့်ပါ။

ကျွန်တော်က ဒါကိုတင်ချင်ပေမယ့် ဘယ်ကိုတင်ရမလဲ၊ ဘယ်သူ့ဆီကိုတင်ရမလဲဆိုတာ သေချာမသိဘူး။”

ထိုထောက်ပံ့မှုများ မည်သည့်နေရာကလာသည်မှာ မရှင်းလင်းပေ။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ ကြိုးဝိုင်းကျေးရွာအုပ်စု၊ နို့ကန်ကျေးရွာတွင် ကျေးရွာအုပ်စုခေါင်းဆောင်များက မြန်မာအစိုးရထံမှ မည်သည့်အရာအတွက်ပေးရန် သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိသော ငွေကြေးပမာဏများအား လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ၎င်းတို့က ထိုငွေများမှာ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါထောက်ပံ့ကြေးအတွက်ဖြစ်သည် သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲခွဲခွဲဆွဲဆွဲရေးအတွက်ဖြစ်သည် (မဲဝယ်ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်အဖြစ်များသည်။) မသိကွဲပေ။ မြန်မာအစိုးရဝန်ထမ်းများမှရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှုကိုငြင်းဆိုသည့်အတွက် ကျေးရွာအုပ်စုအာဏာပိုင်များက ထိုငွေများအားဒေသခံများထံပေးခဲ့ပြီး တစ်ဦးလျှင် ၂၀၀၀ ကျပ်စီရရှိခဲ့ကြသည်။

(ခ) ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏အထောက်အပံ့

မြန်မာအစိုးရ၏ထောက်ပံ့မှုများမှာ ကျေးလက်ဒေသများရှိအိမ်ထောင်စုအားလုံး အထူးသဖြင့် KNU ထိန်းချုပ်နယ်မြေမှ အိမ်ထောင်စုများထံသို့မရောက်သည့်အတွက် KNU မှ အချို့သောလိုအပ်နေသည့် ဒေသများတွင် ဝင်ရောက်ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ KNU မှပေးအပ်သည့် အထောက်အပံ့များမှာ အများအားဖြင့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာပစ္စည်းကိရိယာများဖြစ်သည်။ (အစောပိုင်းကာလများတွင် ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးကြောင်း KHRG မှ သတင်းရရှိခဲ့သည်။) KNU အနေဖြင့် မကြာခဏဆိုသလို ကရင်ကျန်းမာရေးနှင့်ကယ်ဆယ်ရေးဌာန (KDHW)မှတစ်ဆင့် ရွာသားများအတွက် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်ရေးပစ္စည်းကိရိယာများနှင့် အစားအသောက်များအားထောက်ပံ့ခြင်းတွင် အထူးသဖြင့်ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ခလယ်လွှီထူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ တခေါ်ပွာကျေးရွာအုပ်စု၊ တခေါ်ပွာကျေးရွာတွင် KNU မှ နှာခေါင်းစည်း၊ ဆပ်ပြာ၊ လက်သန့်ဆေးနှင့် အပူချိန်တိုင်းကိရိယာများကို သုံးကြိမ်တိုင်လှူဒါန်းခဲ့သည်။ မူးမြို့နယ်၊ သောတကူးကျေးရွာအုပ်စုတွင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များက လိုအပ်သည့်အထောက်အပံ့များပေးလှူရာတွင် တက်ကြွစွာလုပ်ဆောင်ကြသည့်အတွက် အထောက်အပံ့လိုအပ်သောရွာသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်ကိုကာကွယ်နိုင်စွမ်းရှိနေသေးသည်။ “ရွာသူကြီးက အဲ့ဒီနှာခေါင်းစည်းတွေကိုသိမ်းထားပြီးတော့ မဝယ်နိုင်တဲ့သူတွေကိုပေးနိုင်အောင် စီစဉ်ထားပေးတယ်။ မဝယ်နိုင်တဲ့သူတွေက သူကြီးဆီမှာသွားတောင်းလို့ရတယ်။” ထိုနည်းတူစွာပင် ဒူးသထူခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ ကြိုးဝိုင်းကျေးရွာအုပ်စု၊ နို့ကန်ကျေးရွာတွင်လည်း KNU မှ ကွာရန်တင်းနေရာများသို့ အစားအသောက်၊ သွားတိုက်ဆေး၊ ဆပ်ပြာ၊ ခြင်ထောင်နှင့် အခြားပစ္စည်းများလှူဒါန်းခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း KHRG ပြုလုပ်ခဲ့သော တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ လိုအပ်ချက်ရှိနေသောအိမ်ထောင်စုများသို့ ကယ်ဆယ်ရေးပစ္စည်းများပေးရာတွင် KNU မှ စနစ်ကျပြီး ပုံသေဖြစ်သောနည်းဥပဒေများမရှိကြောင်းဖော်ပြထားသည်။ ထောက်ပံ့မှုများအား မြို့နယ်နှင့်ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်မှ အများအားဖြင့် စီမံဆောင်ရွက်ကြသည်။

၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မတ်လမှစတင်၍ ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်အားပိတ်ထားသည့်အတွက် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် အစားအသောက်သွားရောက်ဝယ်ယူလေ့ရှိသော မူကြော်ခရိုင်၊ ဘူးသိုမြို့နယ်မှ နယ်စပ်ဒေသရှိ ပြည်သူများအပေါ် ထိခိုက်မှုများရှိသည်။ ထို့အပြင် ထိုသူများသည် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးခက်ခဲသော တောင်တန်းဒေသများတွင်နေထိုင်ကြပြီး ကုန်းလမ်းမရှိသည့်အတွက် ရေလမ်းဖြင့်ခရီးသွားကြရသည်။ ခရီးသွားလာမှု

ကန်သတ်ခြင်းများပြုလုပ်ထားသော်လည်း ဒေသခံများအနေဖြင့် စားစရာဝယ်ယူနိုင်ရန်အတွက် KNU ဗဟိုမှအာဏာပိုင်များက ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါစစ်ဆေးရေးကော်မတီတစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုကော်မတီသည် ထိုင်းအလှူရှင်များနှင့် နိုင်ငံရပ်ခြားမှကရင်လူမျိုးများပေးလှူသည့် ထောက်ပံ့ငွေများဖြင့် ဆန်ဝယ်ယူကာ ဒေသခံရွာသားများအားအမြတ်မတင်ပဲ ပြန်လည်ရောင်းချရန် စီစဉ်ပေးသည်။ ထိုဆန်များကို ပဟ်ကျေးရွာ၊ ခေါပူကျေးရွာနှင့် ဘုအားဒဲကျေးရွာများမှရွာသားများ အလွယ်တကူရယူနိုင်ရန် အတွက် သံလွင်မြစ်ဘေးတွင်ထားရှိပေးထားသည်။ ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ထားသဖြင့် မြို့ပေါ်သို့သွားရောက်ခွင့်မရသည့်ရွာသားများအတွက် အလားတူကုန်သိုလှောင်ရာနေရာများကိုလည်း မြို့နယ်တဝှမ်းရှိ အခြားကျေးရွာများတွင် စီစဉ်ပေးထားသည်။ ကော်မတီမှ ဝယ်ယူထားပေးသည့်ဆန်များသည် ဒေသခံများအတွက် နှစ်လ၊ သုံးလစာခန့် လုံလောက်မှုရှိမည်ဟုခန့်မှန်းထားသည်။

တောအူးခရိုင်၊ ထောတထူ (ထန်းတပင်) မြို့နယ်တွင်လည်း ပိတ်ဆို့မှုများနှင့် ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းများ ဆက်လက်ပြုလုပ်ခဲ့ပါက ဒေသခံများအနေဖြင့် အစားအစာပြတ်လပ်မှုမရှိစေရန် KNU မှ ရွာသားများအတွက် ဆန်များပြင်ဆင်ထားပေးသည်။ KNU ခေါင်းဆောင်များက ရွာသားများအား ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်လယ်မှထွက်သည့်စပါးကို ရောင်းချပြီးသည့်နောက်မှသာ စပါးဖိုးအား အတိုးမဲ့ဖြင့်ဆပ်နိုင်ရန် ထောက်ပံ့ပေးခဲ့ပါသည်။

သို့သော်လည်း KHRG မှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ KNU ၏ထိန်းချုပ်ဒေသများတွင် နေထိုင်သူအများစုက KNU ထံမှ ထောက်ပံ့မှုတစ်စုံတစ်ရာမရခဲ့ကြောင်း တင်ပြခဲ့ကြသည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ဝေါရေမြို့နယ်၊ ဝေးခနာကျေးရွာအုပ်စု၊ ထီးဖထောကျေးရွာတွင် ထိုအခြေအနေကိုကြုံတွေ့ခဲ့ကြသည်ဟု ဒေသခံကျေးရွာအတွင်းရေးမှူးက ပြောသည်။ "ဟင်အင်း။ ကျွန်တော်တို့ ဘာမှမရဘူး။ [KHRG သတင်းကောက်ခံသူ။ ။ အစားအသောက်ကော] ဟင်အင်း။ ဘာမှမရဘူး။ ကျွန်တော်တို့တွေ ဘယ်မှသွားလို့ မရတော့ အခက်အခဲကြုံရတယ်။ ရွာထဲမှာပဲ အချင်းချင်းကူညီရတယ်။" နို့တကောမြို့နယ်၊ ရောနောထိန်းချုပ်နယ်မြေမှ အစိုးရအုပ်စုမှူးက KHRG အား ပြောသည်မှာ KNU အနေဖြင့် ဒေသတွင်းအထောက်အပံ့လိုအပ်သောမိသားစုများနှင့်ပတ်သက်၍ သတင်းအချက်အလက်များကောက်ခံခဲ့သော်လည်း ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့အထိ မည်သည့်အကူအညီမှပေးအပ်ခြင်းမရှိသေးပါ။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် မြန်မာအစိုးရထံမှသာ အထောက်အပံ့များရရှိခဲ့သည်။ KNU ၏ ဘဏ္ဍာငွေများအား ခရိုင်အဆင့်မှ ကိုင်တွယ်စီမံသည့်အတွက် KNU ၏ ကိုဗစ်-၁၉ ထောက်ပံ့မှုများအား ဒေသအဆင့်များတွင် စီမံခန့်ခွဲရသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် KNU ထံမှလာသည့် အထောက်အပံ့များသည် ဒေသတစ်ခုလုံးအတွက် မျှတခြင်းမရှိပါ။

(ဂ) အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကူညီထောက်ပံ့မှုများ

အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများသည် ကူညီထောက်ပံ့မှုများအတွက် အရေးကြီးသည့်အရင်းမြစ်များဖြစ်သည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပျံ့နှံ့မှု ပထမလှိုင်းစတင်သည့်အချိန်မှစ၍ နယ်လှည့်ကျောပိုးအိတ်ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (BPHWT)၊ ကရင်အမျိုးသမီးအစည်းအရုံး (KWO) နှင့် ဌာနေမဲ့ပြည်တွင်းကရင်ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာကော်မတီ (CIDKP) ကဲ့သို့သောအဖွဲ့အစည်းများသည် ရောဂါကာကွယ်ရေးပစ္စည်းကိရိယာများလှူဒါန်းခြင်းနှင့် ပညာပေးသင်တန်းများစီစဉ်ပေးခြင်းစသည်တို့ကို

ပြုလုပ်ပေးခဲ့သည်။ KHRG မှ ရောဂါစတင်ပျံ့နှံ့သည့်အချိန်မှစ၍ ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာအစိုးရ မဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများ၏ကူညီထောက်ပံ့မှုများကိုတင်ပြခဲ့သည်။⁵⁸ သို့သော်လည်း ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပျံ့နှံ့မှုဒုတိယလှိုင်းဖြစ်သည့်အချိန်တွင် နိုင်ငံတကာအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏အထောက်အပံ့များလျော့နည်းလာပြီး ထောက်ပံ့မှုအများစုမှာ ဒေသတွင်း အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများထံမှလာသည်။ KHRG ၏ရောဂါပျံ့နှံ့မှု ဒုတိယလှိုင်းဖြစ်သည့်အချိန်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ ဒုတိယလှိုင်းကူးစက်သည့်အချိန်မှစ၍ အကူအညီပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် အချို့နေရာဒေသများတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ကန့်သတ်ချက်များ ရှိနေခဲ့သည်။

KHRG ယခင်ကတင်ပြခဲ့သကဲ့သို့ ပြည်တွင်းနေရပ်ရွေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများနှင့် နေရပ်ပြန်လည်နေထိုင် သည့်ဒုက္ခသည်များအတော်များများမှာ ပြင်းထန်သည့်မတည်ငြိမ်မှုများအကြားတွင် နေထိုင်ရသည့် အတွက် အကူအညီများ အထူးလိုအပ်ပါသည်။ KHRG အနေဖြင့် ပြည်တွင်းနေရပ်ရွေ့ပြောင်းနေထိုင် သူများ အပြားနှင့် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကောတရီမြို့နယ်မှ နေရပ်ပြန်လည်နေထိုင်သူဒုက္ခသည်တစ် ဦးကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခွင့်ရခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏အဆိုအရ ၎င်းတို့အတွက် အသိပညာပေးသင်တန်းလုံးဝ မရှိကြောင်း နှင့်မြန်မာအစိုးရမှ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများအား အကူအညီပေးရန်အတွက် ဒေသအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်မပေးပါ။ "တကယ်လို့ သူတို့က ဒီဒေသအနီး တစ်ဝိုက်ကဆိုရင်တော့ အဆင်ပြေတယ်။ သူတို့လာလို့ရတယ်၊ ဒါပေမယ့်တကယ်လို့ သူတို့က တခြား ဒေသကလာတဲ့ NGO အဖွဲ့အစည်းတွေ ဒါမှမဟုတ် UN အဖွဲ့အစည်းကဆိုရင်တော့ သူတို့လာလို့မရဘူး။ တကယ်လို့ သူတို့ရဲ့အလုပ်သမား ဒါမှမဟုတ် ဝန်ထမ်းတွေက ကြာအင်းဆိပ်ကြီးထဲမှာဆိုရင်တော့ ကျွန်တော်တို့ ဒေသကို လာလို့ရတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှာရှိတဲ့ တခြား UN အဖွဲ့အစည်းတွေက ကျွန်တော်တို့ဆီကို လာချင်ပေမယ့် မြန်မာအစိုးရကခွင့်မပြုဘူး။"

ကူညီကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ခွင့်ပြုချက်များယူရသည့်အတွက်ကြောင့် ၎င်းတို့၏ အလုပ်များအား ရပ်တန့်ထားရသည်။ PACT မြန်မာမှ ကြာအင်းရွှေဒီးကျေးရွာအုပ်စု (ရောနှောအုပ် ချုပ်နယ်မြေ)မှ ထောက်ပံ့မှုလွန်စွာလိုအပ်နေသော ဒေသခံရွာသားများအား ပညာပေးသင်တန်းများနှင့် ရောဂါကာကွယ်ရေးပစ္စည်းကိရိယာများပေးရန် ကြိုးစားသော်လည်း ထိုသို့လုပ်ဆောင်သည့်အတွက် သတိပေး ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ထိုသူများက ထောက်ပံ့ပစ္စည်းများအား ညီညီမျှမျှခွဲဝေပေးခြင်းမရှိကြောင်း အစိုးရကျေးရွာအုပ်စုမှူးတစ်ဦးကပြောသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဒေသတွင်း အမှန်တကယ်နေထိုင်ခြင်းမရှိသောရွာသားအချို့အား အထောက်အပံ့များပေးခဲ့ကြသည်။ "သူတို့က ဒီဒေသမှာ အချိန်အတိုင်း အတာတစ်ခုအထိ အလုပ်လုပ်ဖို့လာကြတဲ့ မိသားစုတွေဖြစ်တယ်။" ကျေးရွာအုပ်စုမှူး၏ပြောပြချက်အရ "ကျွန်တော်တို့ကျေးရွာအုပ်စုအောက်မှာရှိတဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်ရွာတွေက ဘာအကူအညီမှမရဘူး။ ဒါကြောင့်သူတို့က ကျွန်တော့်ကိုတင်ပြကြတယ်။ ကျွန်တော်က PACT မြန်မာအဖွဲ့အစည်းက တာဝန်ရှိသူနဲ့ဆက်သွယ်ပြီးတော့ သူတို့တွေအနေနဲ့ အထောက်အပံ့တွေကို ဒီလိုပေးလို့မရဘူး။ ကျွန်တော်တို့ကနေတဆင့် သွားရမယ် ဒါမှမဟုတ် KNUရဲ့ ကျေးရွာအာဏာပိုင်တွေ ကတဆင့် သွားရမယ်။ ခင်ဗျားတို့အထောက်အပံ့ပေးခဲ့တဲ့နေရာက ရွာမဟုတ်ဘူး။ ဒီက ရာဘာခြံတွေဟာ နေ့စားလာလုပ်တဲ့သူတွေရဲ့ ယာယီတဲတွေပဲဖြစ်တယ်။" PACT မြန်မာအဖွဲ့အစည်း၏ ဆောင်ရွက်ချက်

⁵⁸ KHRG မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော "Delayed and Uneven, COVID-19 Response in Southeast Myanmar, March to June 2020" တွင် ကြည့်ပါ။

များသည် နောက်ပိုင်းတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်စေနိုင်သည်ဟု ကျေးရွာအုပ်စုမှူးမှစိုးရိမ်သော်လည်း ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် အထူးသဖြင့် အကူအညီလိုအပ်သူများအတွက် အနာဂတ်တွင်ရရှိနိုင်မည့်အထောက်အပံ့များအားပိတ်ပင်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။

ကံကောင်းထောက်မစွာဖြင့် အချို့သောအဖွဲ့အစည်းများသည် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းများကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်ခွင့်ရကြသည်။ ရောဂါကွာကွယ်ရေးပစ္စည်းကိရိယာများမရှိခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး စိုးရိမ်မှုများဆက်လက်တည်ရှိနေသဖြင့် ကူညီကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့အစည်းအချို့သည် ရေရှည်အကျိုးရှိမည့်အဖြေကို ရှာဖွေကြသည်။ Malteser International အဖွဲ့အစည်းမှ ရွာသားများအား နည်းပညာသင်တန်းအချို့ပေးခဲ့သည်။ ဘားအံခရိုင်၊ တာကရဲမြို့နယ်၊ နို့ကွီးကျေးရွာအုပ်စု၊ တဲဘူးကျေးရွာမှ ရွာသူတစ်ဦးကရှင်းပြခဲ့သည်မှာ "သူတို့ကကျွန်မတို့ကို ဆပ်ပြာ၊ နှာခေါင်းစည်း၊ အဝတ်အစားနဲ့ သတင်းအချက်အလက်တွေပေးတယ်။ ပြီးတော့ ကျွန်မတို့ကို နှာခေါင်းစည်းဘယ်လိုချုပ်ရမလဲဆိုတာသင်ပေးတယ်။ သူတို့တွေက နှာခေါင်းစည်းချုပ်တဲ့အခါ လိုတဲ့အဝတ်နဲ့ရာဘာကြီးတွေကိုလည်း ထုတ်ပေးတယ်။ နှာခေါင်းစည်း [တစ်ခါသုံး] တစ်ခုကို ၁၀၀၀ ကျပ်ကျရင် ကျွန်မတို့အဲ့ဒါကို တကြိမ်တခါပဲသုံးနိုင်တယ်။ ဒါကြောင့် သူတို့က နှာခေါင်းစည်းဘယ်လိုလုပ်ရမလဲဆိုတာကို သင်ပေးတယ်။" Malteser International မှ အကူအညီအလွန်လိုအပ်လျက်ရှိသောမိသားစုများအား တစ်အိမ်ထောင်လျှင် ၇၅၀၀၀ ကျပ် ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် စာရင်းထဲတွင်မပါသောမိသားစုအချို့မှာ ကျေနပ်မှုမရှိသော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် အခြေအနေအားလက်ခံခဲ့ကြသည်။ ထို့အပြင် ၎င်းတို့အဖွဲ့အစည်းမှ ဆင်းရဲသူများ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများနှင့် မသန်စွမ်းသူများအား (လစဉ် ၂၀၀၀၀ ကျပ်) ပံ့ပိုးထောက်ပံ့ပေးခဲ့ကြသည့်အပြင် လက်ဆေးခုံများနှင့် သောက်ရေအိုးများကိုလည်း ဒေသတွင်းနေထိုင်သူလူတိုင်းအတွက် လှူဒါန်းခဲ့ကြသည်။

KWO သည် ဒူးသထူခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်ရှိ ဒေသခံပြည်သူများအား အစားအသောက်နှင့်ငွေကြေးများ ထောက်ပံ့ပေးခဲ့ကြသည်။ ပယရောကျေးရွာတွင် မုဆိုးမများ၊ နာမကျန်းဖြစ်သူများနှင့် ကလေးများစွာ ရှိသောမိသားစုများစသည့် စားဝတ်နေရေးအခြေအနေဆိုးရွားသော ရွာသားများအတွက် ငွေ ၁၀၀၀၀ ကျပ်၊ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ချုပ်လုပ်သည့် ပိတ်နှာခေါင်းစည်း ၁၀၀၀ ခု၊ ပညာပေးပို့စတာများ၊ တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေးပစ္စည်းများနှင့် အခြားအစားအသောက်အကူအညီများ ဖြစ်သည့် ဆီ၊ အာလူး၊ ကြက်ဥနှင့် ဆန်တို့ကို ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ ကြီးပိုင်းကျေးရွာအုပ်စု၊ နို့ကနဲကျေးရွာ မှရွာသားများအား ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ကရင်အမျိုးသမီးအစည်းအရုံးသည် တောအူးခရိုင်၊ ထောတထူမြို့နယ်၊ မော်နေဟာဒေသရှိ အသက် ၇၀ ကျော် သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ မုဆိုးမများနှင့်မသန်စွမ်းသူများအတွက် အစားအသောက်များကိုလည်း လှူဒါန်းခဲ့ပါသည်။

ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ မဲ့တခရဲကျေးရွာအုပ်စု၊ ဖောနဲမူးကျေးရွာမှ ရွာသားတစ်ဦးက ၎င်းတို့နေရာသည် ရောနှောထိန်းချုပ်နယ်မြေဖြစ်သည့်အလျောက် အချို့ရွာသားများမှ အစိုးရ၏အထောက်အပံ့မရသဖြင့် CIDKP မှ ထိုရွာသားများအား ဝင်ရောက်ကူညီထောက်ပံ့ပေးရသည်။ ကွယ်မိုဘွာသာသနာအသင်း (ဒေသခံဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်း)နှင့် Medical Action Myanmar (MAM) အဖွဲ့များမှလည်း တောအူးခရိုင်၊ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်၊ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာမှရွာသားများအား တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေးပစ္စည်းများ ပံ့ပိုးပေးခဲ့ကြသည်။

(ဃ) ကျေးရွာအထောက်အပံ့/ အပြန်အလှန်ကူညီမှုပေးခြင်း

အခြားအရင်းအမြစ်များမှ ပုံမှန် သို့မဟုတ် ကြီးမားသည့်အထောက်အပံ့မရှိသည့်အတွက် ရွာသားများ အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အခြေခံလိုအပ်ချက်များဖြည့်ဆည်းရန်အတွက် အချင်းချင်းမှီခိုကြရသည်။ KHRG ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများတွင် မူဝါဒအသစ်များနှင့်ကန့်သတ်မှုများကြောင့် ရွာသားများအကြား တင်းမာမှုများရှိလာသည်ဟုညွှန်ပြနေသော်လည်း လူမှုအသိုက်အဝန်းအတွင်း အစားအစာပြတ်လပ်မှုများ ပိုမိုဖြစ်ပွားလာသည့်အတွက် ရွာသားအချင်းချင်းပြန်လည်ထောက်ပံ့မှုများကိုလည်း ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ အချို့က လူတစ်ဦးစီအချင်းချင်းအစားအစာပေးခြင်းနှင့် ချေးငှါးခြင်းများဖြင့်ကူညီကြပြီး အချို့လူမှု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီကလိုအပ်သော လူမှုအသိုက်အဝန်းအတွက် လှူဒါန်းမှုများပြုလုပ် ကြသည်။

မူကြော်ခရိုင်၊ လူသောမြို့နယ်၊ ယယ်မူပလောကျေးရွာအုပ်စု၊ ချောကောကျေးရွာမှ ရွာသားတစ်ဦးက ပြောခဲ့သည်မှာ "ကျွန်တော်တို့တွေကတော့ တစ်ယောက်ယောက်က စားစရာလုံလုံလောက်လောက် မရှိရင် အချင်းချင်းပေးတယ်။" ဒူးပလာယာခရိုင်မှ အခြားရွာသားတစ်ဦးကလည်း "ရွာသားတွေက အရပ်ထဲမှာ အချင်းချင်းစားစရာချေးငှါးစားရတယ်။ လမ်းတွေပြန်ဖွင့်ခဲ့ရင်တော့ ပြန်ပေးမှာပါ။ တခြား ရွေးချယ်စရာလမ်းလည်းမရှိဘူးလေ။"

ဘားအံခရိုင်တွင် မွတ်စလင်ရွာသားတစ်ဦးက တစ်ရွာတည်းနေသောအခြားရွာသားများအား ဆန်နှင့် ကြက်သွန်နီများ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ခလယ်လွီထူခရိုင်မှ အခြားရွာသားတစ်ဦးကလည်း ဘုရားကျောင်း၏ အစီအစဉ်ဖြင့် ဆင်းရဲသည့်အိမ်ထောင်မိသားစုများအား ငွေကြေးထောက်ပံ့ခဲ့သည်။ ခလယ်လွီထူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ သောတကူကျေးရွာအုပ်စု၊ ပလီးထကျေးရွာရှိအခြားဘုရားကျောင်းတစ်ခုက ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုမတတ်နိုင်သောရွာသားများအား ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။ ဤသို့ဒေသခံအချင်း ချင်းကြား ထောက်ပံ့မှုများပြုလုပ်ကြသော်လည်း ရွာသားအများစုမှာ အလွန်ဆိုးရွားစွာရုန်းကန်နေကြ ရပြီး ၎င်းတို့၏ စားသောက်မှုပမာဏအားလျော့ချခြင်း သို့မဟုတ် ချေးငွေများယူခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နေ ကြရသည်။ ပြင်ပအကူအညီမပါပါက ဒေသအတော်များများ၏အခြေအနေမှာ ပိုမိုဆိုးရွားလာနိုင်ပြီး အချင်းချင်းကြားကူညီပေးမှုမှာလည်း အလွန်ပင်ကျဆင်းလာဖွယ်ရှိသည်။

အခန်း (၆) ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ကျေးလက်နေပြည်သူများသည် ကူးစက်ရောဂါမဖြစ်မီ အချိန်များကပင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုရရှိနိုင်ရန်အတွက် လမ်းပမ်းဆက်သွယ်ရေးမကောင်းခြင်းနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများမရှိခြင်းကဲ့သို့သော အဟန့်အတားမျိုးစုံကို ကြုံတွေ့နေရပြီးဖြစ်သည်။ အချို့သောလူမှုအသိုက်အဝန်းများမှာ KDHW၊ မြန်မာအစိုးရသို့မဟုတ် အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများမှ ဖွင့်လှစ်သောဆေးခန်းငယ်များတွင် သွားရောက်ကုသခွင့်ရှိကြသော်လည်း ထိုဆေးခန်းများမှာ ပစ္စည်းကိရိယာ၊ ဆေးဝါးနှင့်ဝန်ထမ်းမရှိခြင်းစသည့်အားနည်းမှုများရှိပြီး ပြင်းထန်မှုမရှိသော ရောဂါငယ်များကိုသာ ကုသနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ရောဂါပြင်းထန်သည့် ရွာသားများအား မြန်မာအစိုးရ၏ ဆေးရုံများသို့ပို့ဆောင်ကြရသည်။ ဆေးရုံဆေးခန်းများနှင့် ဝေးလံသည့်ဒေသများတွင် ရွာသားများသည် နယ်လှည့်ကျန်းမာရေးအဖွဲ့များ သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေးလုပ်သားများ၏ လာရောက်ကုသခြင်းကို မှီခိုကြရသည်။ ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းနှင့် ရောဂါကူးစက်မှုပြင်းထန်သည့်ဒေသများသို့ အရင်းအမြစ်များပေးပို့ရခြင်းက ကျေးလက်ဒေသများရှိ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများကို ပိုမိုလျော့နည်းစေပါသည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါအားကြောက်ရွံ့ခြင်းက ရောဂါကုသမှုပုံစံများကို ပြောင်းလဲစေပြီး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို ရှောင်ဖယ်ခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

(က) ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများနှင့် ကုသမှုများအားလက်ခံရရှိခြင်း

KHRG မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ် အစောပိုင်းကာလများတွင်ပြုလုပ်ခဲ့သော တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ ဒေသခံအာဏာပိုင်များသည် အရေးပေါ်အခြေအနေနှင့် ဆိုးရွားသည့်ကျန်းမာရေးအခြေအနေများအတွက် ခရီးသွားလာခွင့်ရရှိစေရန် လိုအပ်သည်များကိုလုပ်ဆောင်ပေးကြသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မေလတွင် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကရုတူးမြို့နယ်နှင့် ခလယ်လွီတူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်များတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သောတွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ ဒေသခံရွာသားများအနေဖြင့် အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများအား ဆက်လက်ရရှိလျက်ရှိသည်။ ထိုအခြေအနေသည် ၂၀၂၀ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်း ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ချက်များ တိုးမြှင့်လာသည့်အချိန်တွင်ပင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများအား ရရှိနေသေးသည်။ ခလယ်လွီတူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ တခေါ်ပွာကျေးရွာအုပ်စုမှ ရွာသားတစ်ဦးက "ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်တွေနဲ့ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတွေကြောင့် ကျွန်တော်တို့တွေအနေနဲ့ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ဘာပြဿနာမှမရှိဘူး။ အရေးပေါ်လူနာတွေက ဆေးရုံကိုတကယ်သွားဖို့လိုတယ်ဆိုရင် ခရီးသွားလာခွင့်ထောက်ခံစာကို ကျေးရွာခေါင်းဆောင်တွေဆီကနေ ယူလို့ရတယ်။" ဘားအံခရိုင်၊ တာကရဲမြို့နယ်၊ နို့ကွီးကျေးရွာအုပ်စု၊ တဲဘူးကျေးရွာတွင် ရွာသားများအနေဖြင့် "ကျန်းမာရေးအခြေအနေဆိုးရွားရင် ခရီးသွားလာခွင့်ရှိတယ်။ မဟုတ်ရင် ကျန်းမာရေးကုသစောင့်ရှောက်မှုမရရင် လူနာတွေ သေဆုံးနိုင်တယ်။ ကျွန်တော်တို့တွေ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုခံယူဖို့အတွက် ခရီးထွက်လို့ရပေမယ့် အလည်အပတ်အတွက်တော့မရဘူး။"

သို့သော်လည်း အနည်းဆုံးနေရာဒေသတစ်ခုတွင် အချို့သောဒေသခံအာဏာပိုင်များသည် ရွာသားများအား ကျန်းမာရေးအတွက်ဖြစ်စေ မြို့ပေါ်တက်ရန်လုံးဝခွင့်မပြုပေ။ မူကြော်ခရိုင်၊ လူသောမြို့နယ်၊ စောမူပလောကျေးရွာအုပ်စု၊ ဘလောခိုကျေးရွာမှ မေးခွန်းဖြေကြားသူတစ်ဦးက ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင်တင်ပြခဲ့သည်မှာ ဤသွားလာမှုကန့်သတ်ထားသည့်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းကြောင့် ဒေသခံများ

အနေဖြင့် တံဖိုးထကျေးရွာအုပ်စုရှိဆေးခန်းကို လုံးဝမှီခိုနေရပြီး ထိုဆေးခန်းသည် ဆိုးရွားသည့် ကျန်းမာရေးအခြေအနေများအား ကုသနိုင်လောက်သည့်ဆေးဝါးပစ္စည်းများမရှိပါ။

ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှု အကန့်အသတ်ဖြင့်သာရှိသောဒေသများတွင် အရေးပေါ်ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများကိုပြုလုပ်ရန်ဦးတည်ခြင်းက ပြဿနာဖြစ်စေနိုင်သည်။ ရွာသားများသည် ဆေးကုရန်အချိန်ဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ရောဂါအခြေအနေအား အလေးမထားခြင်းတို့ကိုသာ လုပ်ကြမည်ဖြစ်သည်။ အရေးပေါ်မဟုတ်သည့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများအားမရခြင်းက ရေရှည်သက်ရောက်မှုများရှိစေနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာအုပ်စုတွင် ဒေသခံများသည် ၎င်းတို့၏ကလေးများအတွက် ကာကွယ်ဆေး(ပုံမှန်ကာကွယ်ဆေးများ) ထိုးခြင်းမလုပ်နိုင်ပေ။ အကြောင်းမှာ ထိုကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုသည် ၎င်းတို့သွားလာခွင့်ရှိသည့်ဒေသထက် ကျော်လွန်သည့်နေရာဒေသတွင် ရှိနေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

နယ်စပ်ဒေသရှိဒေသခံအများစုမှာ အထူးသဖြင့် ဒူးပလာယာခရိုင်အတွင်းရှိပြည်တွင်းနေရပ်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများနှင့် နေရပ်ပြန်လည်နေထိုင်သောဒုက္ခသည်များသည် ကာလကြာရှည်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော တိုက်ပွဲများနှင့် မြေယာသိမ်းဆည်းမှုများကြောင့် မိမိတို့၏မူရင်းဒေသသို့ ပြန်လည်နေထိုင်နိုင်ခြင်းမရှိပဲ နယ်စပ်ဒေသတစ်လျှောက်တွင် အခြေချနေထိုင်လျက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ဖြတ်ကျော်ဝင်ရောက်ပြီး ထိုင်းနိုင်ငံ၏ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများကို လွန်စွာအားကိုးအားထားပြုကြသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မတ်လမှစတင်၍ နယ်စပ်ဒေသတစ်လျှောက် စစ်ဆေးရေးဂိတ်များ ပိတ်သိမ်းသည့်အခါတွင် ၎င်းတို့ထံမှအချို့မှာ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု မရနိုင်ကြတော့ပေ။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကောတရီမြို့နယ်၊ စုကလီးကျေးရွာအုပ်စု၊ န--- ကျေးရွာမှ ပြည်တွင်းနေရပ်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူတစ်ဦးက ၎င်းအနေဖြင့် အစားအသောက်ဝယ်ယူရန်အတွက် ထိုင်းနိုင်ငံအားတရားမဝင်ဖြတ်ကျော်ရကြောင်းနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ဝင်ရောက်ခွင့်မရှိတော့ပါက ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို ရရှိတော့မည်မဟုတ်ကြောင်း ထောက်ပြခဲ့သည်။ "ဟုတ်တယ်။ ဒါက အရမ်းကြီးမားတဲ့ ပြဿနာတစ်ခုပဲ။ အရေးအကြီးဆုံးကတော့ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပဲ။ ကျွန်တော်တို့တွေ ကျန်းမာဖို့လိုတယ်။ အခုဆိုရင် ရာသီဥတုက အေးလာပြီ။ ကျွန်တော်တို့တွေ ဘယ်မှာမှ ဆေးဝါးဝယ်လို့မရဘူး။ ကျွန်တော်တို့ဖျားရင် [မြန်မာနိုင်ငံ]ဘယ်နေရာမှာမှ ဆေးဝယ်လို့မရဘူး။ ကျွန်တော်တို့ရွာမှာ ဘယ်ကျန်းမာရေးလုပ်သားမှ မရှိဘူး။"

ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ မဲတကရဲ့ကျေးရွာအုပ်စု၊ ဖောနဲမူးကျေးရွာမှ စောအေ-- က အချို့သောနယ်စပ်ဒေသများမှလူများသည် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် အထူးသဖြင့် ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုခံယူလျက်ရှိကြောင်း အတည်ပြုခဲ့သည်။ "ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးတွေ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုတွေနဲ့ အထူးသဖြင့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါသံသယလူနာတွေက နယ်စပ်ကို [ဒုက္ခသည်စခန်းများရှိ ကျန်းမာရေးဌာနများ] ဒါမှမဟုတ် ထိုင်းနိုင်ငံကို [ထိုင်းပြည်သူ့ဆေးရုံများ] လိုအပ်ရင် သွားခွင့်ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့တွေက ထောက်ခံစာကို သူတို့နဲ့အတူယူသွားဖို့လိုတယ်။" သို့သော်လည်း ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းမှာ တရားဝင်မဟုတ်သဖြင့် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်မည့်သူများအနေဖြင့် ထိုင်းအာဏာပိုင်များ၏ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းကို ခံရနိုင်သည်။ အချို့နယ်စပ်ဒေသများတွင်နေထိုင်သော ရွာသားများအနေဖြင့် ယခုအချိန်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ဝင်ရောက်ကာဆေးကုသမှုခံယူပါက အဖမ်းခံရနိုင်သည်ကိုကြောက်ရွံ့သည့်အတွက် ထိုလမ်းကိုရွေးချယ်မည်မဟုတ်ပေ။

ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့ချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် ၎င်းတို့၏ဝန်ထမ်းများအား ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုပေးရန်အတွက် အချို့သောကျေးရွာများသို့စေလွှတ်ခြင်းကို ရပ်တန့်လိုက်သည့်အခါ ဒေသတွင်းကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ ရရှိနိုင်ခွင့်အား ကန့်သတ်ခြင်းဖြစ်ပေါ်သည်။ တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်၊ မိုင်းလုံကျေးရွာအုပ်စု၊ မိုင်းလုံကျေးရွာတွင် ဤအခြေအနေကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ထို့အပြင် ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းက အချို့သောကျေးလက်ဒေသရှိဆေးပေးခန်းများအတွက် ပစ္စည်းပြတ်လပ်မှုများ ကြုံတွေ့ရစေပြီး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးရန်အတွက် အခက်ကြုံစေသည်။ ထိုအခြေအနေကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ "ကိုဗစ် -၁၉ ရောဂါကူးစက်မှုကာလအတွင်း ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်တာတွေကြောင့် ဆေးခန်းတွေအားလုံးနီးပါး ဆေးပစ္စည်းတွေပြတ်ကုန်တယ်။ ဒါကြောင့် ရွာသားတွေက ရောဂါကုဖို့အတွက် ဆေးတွေကို ဆေးဆိုင်တွေကနေဝယ်ပြီးတော့ ကျန်းမာရေးလုပ်သားတွေဆီကို ယူသွားရတယ်။" ၂၀၂၀ ခုနှစ် နောင်းပိုင်းတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ အရ အခြားသောခရိုင်များမှ ဆေးခန်းအများစုမှာလည်း အလားတူစိန်ခေါ်မှုများကို ကြုံတွေ့ခဲ့ကြရသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ဒေသခံရွာသားတစ်ဦးက ဒူးသထူခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ မဲနုသာကျေးရွာအုပ်စု၊ ယ--- ကျေးရွာရှိ KDHW ဆေးခန်းတွင်လည်း ကျန်းမာရေးလုပ်သားများသည် မြို့မှ ဆေးများအား အလွယ်တကူပြန်လည်ဖြည့်ပေးနိုင်ခြင်းမရှိတော့သည့်အတွက် ဆေးပစ္စည်းပြတ်လပ်မှုကိုကြုံတွေ့ရကြောင်း KHRG အား ပြောပြခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကောတရီမြို့နယ်၊ ကျောထကျေးရွာအုပ်စု၊ ဗ--- ကျေးရွာရှိ BPHWT ဆေးခန်းသည်လည်း ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် မည်သည့်ဆေးပစ္စည်းမျှ လက်ခံရရှိခြင်းမရှိပါ။

ဤဓာတ်ပုံကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၀ ရက်နေ့တွင် တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်၊ မိုင်းလုံကျေးရွာအုပ်စု၊ မိုင်းလုံကျေးရွာတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ Free Burma Rangers ဝန်ထမ်းများမှ ရွာသားများကို ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုသွားပေးနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ စတင်ဖြစ်ပွားချိန်မှစ၍ အစိုးရဝန်ထမ်းများမှ ရွာသို့ ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုလာပေးခြင်းများ မရှိတော့ပါ။ ထို့ကြောင့် FBR ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများသည် ရွာသားများအား ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ ပေးနေလျက်ရှိသည်။ (ဓာတ်ပုံ- KHRG)

ဤဓာတ်ပုံကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂ ရက်နေ့ တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်၊ သူဌေးခီးကျေးရွာအုပ်စု၊ သောက်ရေခပ်ကျေးရွာတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ဤတပ်မတော်ဆေးခန်းသည် ဒေသခံရွာသားများအား အခမဲ့ဆေးကုသမှုကိုပေးခဲ့ဖူးသည်။ ၎င်းသည် ရောဂါပျံ့နှံ့မှုစဖြစ်ချိန်ကတည်းကပင် ပိတ်ခဲ့သည်။ (ဓာတ်ပုံ- KHRG)

(ခ) ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ဆေးကုသမှုအားရှောင်ရှားခြင်း

KHRG မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါအား ကြောက်ရွံ့သဖြင့် ရွာသားများသည် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုခံယူရန်အတွက် တွန့်ဆုတ်ကြသည်။ ကျေးလက်ဒေသမှဒေသခံများက ထိုရောဂါသည် မြို့များနှင့်မြို့ကြီးများတွင် နေထိုင်သူများအား ကနဦး ကူးစက်သောရောဂါဖြစ်သည်ဟု ခံယူသည့်အတွက် ရွာသားအချို့သည် ရောဂါကူးစက်မှုဒုတိယလှိုင်း ဖြစ်သည့်အချိန်တွင် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဆေးရုံများသို့သွားရောက်ရန် ကြောက်ရွံ့ကြသည်။ ထိုပြဿနာ ကို ရောဂါပထမလှိုင်းဖြစ်သည့်အချိန်တွင် မတွေ့ရပါ။ ခလယ်လွှဲထူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ သောတကူကျေးရွာ အုပ်စုရှိ ရွာသားတစ်ဦးဖြစ်သည့် စောအဟ--- မှ သူ၏ဒေသအတွင်းရှိလူအချို့မှာ ဆေးရုံသွားရန် ရှောင်ကျဉ်ကြကြောင်းနှင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဆေးရုံသို့သွားပါက ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့ကြကြောင်း KHRG အား ပြောပြသည်။

ထိုအခြေအနေသည် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ ကျော်ကေးခိုကျေးရွာအုပ်စု၊ ကျော်ကေးခို ကျေးရွာတွင်လည်းဖြစ်ခဲ့ကြောင်းကို ဒေသခံရွာသားတစ်ဦးဖြစ်သော စောဘစ--- မှ ပြန်လည်ပြော ပြခဲ့သည်။ "သူတို့တွေ မြို့ပေါ်တက်မယ်ဆိုရင်တော့ သူတို့တွေပြန်လာတဲ့အချိန်ကျရင် ရွာကလူတွေက သူတို့ကိုကြောက်ကြလိမ့်မယ်။ လူတွေက တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက် အဲလိုကြောက်ကြတယ်။ ဒါကြောင့် မြို့ပေါ်တက်ပြီး ဆေးကုသမှုခံယူဖို့ဆိုတာက ပြဿနာကြီးတစ်ခုဖြစ်တယ်။" ထိုအခြေအ နေကြောင့် ရောဂါအခံရှိပြီးသားရွာသားများအပေါ် အများဆုံးသက်ရောက်မှုရှိကြောင်း ရှင်းပြခဲ့သည်။ "တစ်ယောက်ကဆိုမျက်စိတိမ်စွဲတဲ့ ရောဂါရှိတယ်။ သူ့အနေနဲ့ဆေးရုံကိုသွားဖို့တကယ်လိုအပ်နေပေမယ့် သူကမသွားရဲဘူး။ တစ်ယောက်မှလည်း သူ့ကိုမခေါ်သွားရဲကြဘူး။ [...] သူက အနာသက်သာဖို့ ဆေးတ ချို့သောက်ပြီး သွားလာရေးပိတ်ဆို့မှုတွေပြန်ဖွင့်ပေးတဲ့အထိ ဆက်စောင့်နေမယ်။ သူ့မျက်လုံးတစ်ဖက် မမြင်ရတော့ဘူး။ သူ့အနေနဲ့အချိန်မီသာ မကုသနိုင်ရင်တော့ တခြားတစ်ဖက်လည်း ကွယ်သွားလိမ့်မယ်။"

KHRG ၏ သတင်းအချက်အလက်များအရ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကြောင့် ကိုဗစ်မဟုတ်သောရောဂါများ အား ကုသပေးသည့်ဝန်ဆောင်မှုများ ကျဆင်းသွားသည်ဟု အချို့ရွာသားများက ခံစားနေကြရသည်။ ထိုအတွက်ကြောင့် အချို့မှာ အစိုးရဆေးရုံများသို့သွားရောက်ကုသခြင်းကို ရပ်တန့်ခဲ့သည်။ တောအူး ခရိုင်မှ KHRG ၏ သတင်းကောက်ခံသူထံသို့ ထိုအခြေအနေနှင့်ပတ်သက်ပြီး ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် တင်ပြခဲ့ကြသည်။ "ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်မှဒေသခံရွာသားတွေက ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကြောင့် ဆေးရုံဆေးခန်းတွေ ကိုသွားပြီး ဆေးကုသမှုခံရယူဖို့အတွက် စိုးရိမ်ကြတယ်။ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်မှုမစခင်က ဆရာဝန်နဲ့ သူနာပြုတွေက ပိုကောင်းတဲ့ကုသမှုတွေ အနီးကပ်ပေးတယ်။ ကိုဗစ် -၁၉ ရောဂါပြန်စတော့ ရွာသားတွေ ဆေးရုံကို ဆေးကုသခံဖို့သွားတဲ့အခါ ကျန်းမာရေးလုပ်သားတွေ၊ ဆရာဝန်တွေနဲ့ သူနာပြုတွေက လူနာ နဲ့ [သုံးပေမှ ခြောက်ပေအကွာ - ၀.၉၁ မှ ၁.၈၂ မီတာ] အဝေးမှာနေပြီး ကုသပေးတော့တယ်။ တချို့ လူနာတွေက ဒါနဲ့ပတ်သက်ပြီး မကျေနပ်ကြဘူး။ ဒါကြောင့် ဆေးကုဖို့အတွက် ဆေးရုံဆေးခန်းတွေကို မသွားကြတော့ဘူး။" ဒူးပလာယာခရိုင်မှ KHRG ၏ သတင်းကောက်ခံသူက အလားတူလုပ်ဆောင်မှုမျိုးကို နို့တကော မြို့နယ်၊ အ--- ကျေးရွာတွင်လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြကြောင်း တင်ပြခဲ့သည်။ "သူနာပြုတွေက ရောဂါပြင်းထန် ပုံမပေါ်တဲ့လူနာတွေကို ထိတွေ့တာရှောင်လာကြတယ်။ သူတို့က [ရောဂါလက္ခဏာနှင့် ပတ်သက်၍] မေးခွန်းတွေပဲမေးပြီး ဆေးပေးလိုက်တယ်။"

ဒူးသထူခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့နယ်၊ မဲနသာကျေးရွာအုပ်စု၊ ယ--- ကျေးရွာကဲ့သို့သော အချို့ကျေးရွာများတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါအားကြောက်ရွံ့သည့်အတွက် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များမှ ဆေးရုံမှ ပြန်လာသူများအား ကွာရန်တင်းမဝင်မနေရနေစေသည်။ ထိုပေါ်လစီက ရွာသားများအား ဆေးကုသမှုခံယူခြင်းကို ဟန့်တား လျက်ရှိကြောင်း စောက--- မှ ရှင်းပြခဲ့သည်။ "အရေးပေါ်အခြေအနေမှာဆိုရင် သူတို့တွေအနေနဲ့ မြို့ပေါ်မှာ ဆေးကုသမှုခံယူရမယ်။ ဒါပေမယ့် ဒေသခံအာဏာပိုင်တွေဆီကတော့ ခွင့်ပြုချက်ယူဖို့လိုတယ်။ သူတို့မြို့ပေါ်မှာ ဆေးကုပြီး ရွာကိုပြန်လာတဲ့အခါကျရင်လည်း ကွာရန်တင်းဝင်ရမယ်။ ဒါကြောင့် ရွာသား တွေက ကွာရန်တင်းဝင်ရမှာကြောက်တော့ ရောဂါမပြင်းရင် မြို့မတက်ချင်ဘူး။" ဘားအံခရိုင်၊ တနေး ဆားမြို့နယ်၊ ယဲကလားကျေးရွာအုပ်စု၊ အလ--- ကျေးရွာတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်မှုခံရပြီး ပြန်လည်နေကောင်းလာသူများသည် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ရောဂါကူးစက်နိုင်ချေမရှိတော့သော်လည်း ကွာရန်တင်းဝင်ရန် လိုအပ်သည်။ ဤစိုးရိမ်မှုအများအပြားသည် ရွာသားများရရှိသည့် အရည်အသွေးနိမ့် သော အသိပညာပေးသင်တန်းများနှင့်လည်း တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်နေသည်။

အခန်း (၇) ပညာရေး

၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မတ်လ၌ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကိုဗစ် - ၁၉ ရောဂါ ပထမဆုံးကူးစက်သူနှင့်ပတ်သက်၍ တင်ပြပြီးသည့်အချိန်တွင် ကျောင်းစာသင်နှစ်အဆုံးပိုင်းကာလသို့ ရောက်ရှိပြီဖြစ်သည်။⁵⁹ ရောဂါကူးစက်မှုဖြစ်ပွားသည့်အချိန်တွင် ကျောင်းများတွင် သင်ခန်းစာများအဆုံးသတ်ပြီး ကျောင်းသားအများစုမှာ ၎င်းတို့၏စာမေးပွဲများကိုဖြေဆိုပြီးဖြစ်သည်။ ကိုဗစ် -၁၉ ရောဂါကြောင့် နောက်ဆုံးစာမေးပွဲများအား ဖြေဆိုနိုင်ရန်အတွက် အထူးစီစဉ်ပေးသည့်အခြေအနေများနှင့်ပတ်သက်သည့် အစီရင်ခံစာအနည်းငယ်ကို ယမန်နှစ်က KHRG မှ လက်ခံရရှိခဲ့သည်။

ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကြောင့် ကျောင်းစာသင်နှစ်အသစ်စတင်ချိန်အား ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဇွန်လမှ ဇူလိုင်လသို့ နောက်ဆုတ်ခဲ့သည်။ အစိုးရသည် ကျောင်းများအားပြန်လည်ဖွင့်လှစ်နိုင်ရန်စီစဉ်ပြီး အထက်တန်းကျောင်းများအား ဇူလိုင်လနှောင်းပိုင်းတွင်စတင်ဖွင့်လှစ်ကာ အလယ်တန်းကျောင်းများနှင့် မူလတန်းကျောင်းများအား နောက်ပိုင်းတွင် ဆက်လက်ဖွင့်လှစ်ရန် စီစဉ်ခဲ့သည်။⁶⁰ သို့သော်လည်း ဩဂုတ်လတွင် ကိုဗစ် -၁၉ ရောဂါကူးစက်မှု ဒုတိယလှိုင်းစတင်ခဲ့သည့်အတွက် ကျောင်းများအားပြန်လည်ပိတ်ပစ်ခဲ့သည်။ ဩဂုတ်လမှစတင်ပြီး ရောနှောထိန်းချုပ်သည့်ကျောင်းများ (အစိုးရနှင့် ကရင်ပညာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဌာန (KECD)⁶¹ တို့မှ ထောက်ပံ့ငွေရရှိသော) အပါအဝင် အစိုးရကျောင်းများအားလုံးပိတ်ထားဆဲဖြစ်သည်။ KECD မှ အပြည့်အဝစီမံခန့်ခွဲသည့်ကျောင်းများကိုသာ ဆက်လက်ဖွင့်လှစ်ထားကြသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ KECD ၏ကျောင်းများသည် ၂၀၂၀ ခုနှစ် အကုန်ပိုင်းအထိဖွင့်ထားလျက်ရှိသည်ဟုဖော်ပြထားသော်လည်း ထိုဆုံးဖြတ်ချက်မှာဒေသခံအာဏာပိုင်များ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ်မူတည်သဖြင့် ကျောင်းပေါင်းမည်မျှဖွင့်ထားသည်ကိုမူ KHRG အနေဖြင့် မသိရှိနိုင်ပါ။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ ကျော်ကေးခိုကျေးရွာအုပ်စု၊ ကျော်ကေးခိုကျေးရွာမှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူတစ်ဦးက မြန်မာအစိုးရနှင့် KNU တို့နှစ်ဖွဲ့လုံးက ကျောင်းများပိတ်ရန်အမိန့်ပေးခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများတွင် ကျောင်းများအားပိတ်ထားသည်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ (ဥပမာအားဖြင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်၊ မြို့နယ်အဆင့် သို့မဟုတ် ထိုထက်ပို သောအဆင့်များ) ဒီဇင်ဘာလနှောင်းပိုင်းတွင် ကျောင်းများအား ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ရန်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုအချို့ရှိသော်လည်း ထိုကျန်ရှိနေသေးသောအချိန်ကာလသုံးလမှာ စာသင်နှစ်တစ်နှစ် လုံး၏သင်ရိုးညွှန်းတမ်းတစ်ခုလုံးအား ပြီးမြောက်အောင်သင်ကြားရန် အချိန်လုံလောက်မှုမရှိပါ။ ကိုဗစ် -၁၉ ရောဂါပျံ့နှံ့မှုအခြေအနေမှာလည်း လျော့နည်းလာမှုမရှိပါ။

⁵⁹ ကျောင်းများသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ဇွန်လမှဖေဖော်ဝါရီလအထိဖွင့်သော်လည်း၊ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ အခြေခံပညာရေး၏စာသင်နှစ်ကို မတ်လအကုန်ထိဖွင့်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ (ဤဆုံးဖြတ်ချက်သည် မြန်မာအစိုးရ၏ကျောင်းများတွင်သာ အကျိုးဝင်သည်။)

⁶⁰ Frontier Myanmar သတင်းဌာန၏သတင်းထောက်ဖြစ်သူ ရဲမွန်မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော "Myanmar grapples with teacher shortage ahead of school reopening" တွင် ကြည့်ပါ။

⁶¹ ကရင်ပညာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဌာန (KECD) သည် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ ပညာရေးဌာနဖြစ်ပါသည်။ ၎င်း၏ အဓိကပန်းတိုင်သည် မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ကျေးလက်ဒေသများတွင်နေထိုင်သော ကရင်လူမျိုးများအတွက် ပညာရေးစနစ်အား မိခင်ဘာသာဖြင့်ဝန်ဆောင်မှုပေးရန်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ကရင်ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သမိုင်းအမွေအနှစ်များကို ထိန်းသိမ်းရန်ဖြစ်သည်။ ဒေသအတွင်းပညာရေးဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် အရေးကြီးသည့်ဌာနတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း မြန်မာအစိုးရ၏အသိအမှတ်ပြုမှုခံရခြင်းမရှိပေ။

KHRG ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ များသောအားဖြင့် ကျောင်းများအားပိတ်လိုက်သည့်အတွက် ကျောင်းသားများအနေဖြင့် အိမ်တွင်နေရခြင်း သို့မဟုတ် အလုပ်လုပ်နိုင်သည့်အရွယ်ရောက်ပါက မိဘများအား ၎င်းတို့၏လယ်များ၊ စိုက်ပျိုးမြေများတွင် ကူညီလုပ်ကိုင်ပေးနိုင်သည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ မွဲတခရဲ့ကျေးရွာအုပ်စု၊ ဖောနဲမူးကျေးရွာမှ မေးခွန်းဖြေကြားသူတစ်ဦးက အချို့ မိသားစုများသည် ငွေကြေးတတ်နိုင်သဖြင့် ၎င်းတို့၏ကလေးများအား အိမ်တွင် သင်ခန်းစာများသင်ယူစေ နိုင်သည်။ သို့သော်လည်း အခြားမိသားစုများအားလုံးအတွက်မူ ၎င်းတို့ကလေးများ၏ ကျောင်းစာသင်နှစ် တစ်နှစ်လုံးကို ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ မြို့ပေါ်ဒေသများတွင်မူ မြန်မာအစိုးရက ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် ရေဒီယိုများမှ တစ်ဆင့်ပညာရေးရရှိရန်အတွက် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည်များကို ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။ ထို့နောက် ကျောင်း သားများ အတန်းဆက်လက်တက်နိုင်ရန်အတွက် အွန်လိုင်းစနစ်ဖြင့်သင်ကြားရန်လည်း စဉ်းစားခဲ့ကြ သည်။⁶² သို့သော်လည်း မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိကျေးလက်ဒေသများတွင် ဤနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိပါ။

မိဘများသည် ကျောင်းများပိတ်ထားသည့်အတွက် ၎င်းတို့၏သားသမီးများအပေါ် သက်ရောက်စေမည့် ထိခိုက်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်မှုများကိုဖော်ပြခဲ့ကြပြီး ထိုအထဲတွင် ပျင်းရိခြင်း၊ အပြုအမူဆိုးများနှင့် မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲမှု ပိုမိုများပြားလာခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ ဒူးပလာယာခရိုင်မှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူတစ်ဦးက တင်ပြခဲ့သည်မှာ "ကျွန်တော်ထင်တယ်၊ ကလေးတွေက ကျောင်းမသွားရတော့ နားပိုထူလာတယ်။ တချို့လူငယ်တွေဆိုရင် ဒီတိုင်းအချိန်ဖြုန်းနေကြတယ်။ သူတို့ရဲ့ဆိုင်ကယ်တွေနဲ့ လမ်းပေါ်မှာလျှောက် သွားကြတယ်။ ဒီခေတ်ကာလမှာ မူးယစ်ဆေးသုံးတာတွေ ပိုပြီးပေါ်လာတော့ ဒါကဆယ်ကျော်သက် ကလေးတွေရဲ့ဘဝကိုဖျက်ဆီးနေတယ်။ ကျွန်တော်တို့က သူတို့တွေ ကျောင်းစာကိုစိတ်မဝင်စားကြတော့ မှာစိုးရိမ်တယ်။ ကျွန်တော်ကလေးတွေက ကျောင်းနဲ့အိမ်နှစ်ခုလုံးကနေ လမ်းညွှန်ပြမှုတွေရခဲ့ချိန်တုန်း က ပိုပြီးလိမ္မာတယ်။ ဒါပေမယ့်အခုဆို သူတို့က သိပ်ပြီးမလိမ္မာကြတော့ဘူး။"

ဘိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်ရှိ KHRG ၏ သတင်းကောက်ခံသူက အချို့ဒေသခံရွာသားများ၏ တင်ပြမှုများကို ဖော်ပြပေးခဲ့သည်။ "သူတို့တွေ စာမသင်ရတော့ သူတို့စိတ်ကြိုက်နေလာတာကို တွေ့ရတယ်။ ကွမ်းစား တယ်၊ ဆေးလိပ်သောက်တယ်၊ ဘီယာသောက်တယ်၊ တချို့ဆိုရင် ဆေးတောင်သုံးလာတယ်။" ထို့အပြင် အချို့သောဒေသခံမိဘများက ဤသို့ပြန်လည်ပြောပြခဲ့သည်။ "ကျောင်းတွေမရှိတော့ ဆယ် ကျော်သက်အရွယ်လေးတွေက ဖုန်းတွေစသုံးလာပြီး ဖေ့ဘွတ်ကနေတဆင့် ချိန်းတွေကြတယ်။ တချို့ တွေဆိုရင် အိမ်ထောင်ကျသွားပြီ။ ဒါကိုဘယ်လိုဖြေရှင်းရမလဲ ကျွန်တော်တို့လည်း မသိတော့ဘူး။" ထိုပြဿနာများသည် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ၏သက်ရောက်မှုများ သို့မဟုတ် လက်ရှိဆက် လက်ဖြစ်ပွား နေသောနေရပ်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအကြား လုံခြုံမှုမရှိသည့်အခြေ အနေများတွင် အိမ်ထောင်မိသားစု၏လိုအပ်ချက်များအား စီမံနိုင်ရန်ကြိုးစားနေရသည့် မိဘများအတွက် စိတ်ဖိစီးမှုများပိုမိုရစေသည်။

ကျောင်းသားများကိုယ်တိုင်ကလည်း ၎င်းတို့အနေဖြင့် လုပ်စရာမရှိကြောင်းနှင့် အချိန်ဖြုန်းလျက်သာရှိ ကြောင်း ညည်းတွားခဲ့သည်။ "ကျွန်တော်တို့အတွက် အရမ်းပျင်းစရာကောင်းတယ်။ ဘာအဓိပ္ပါယ်မှမရှိပဲနဲ့ အသက်တွေပဲ ကြီးလာတယ်။ ကျွန်တော်တို့တွေ စာလည်းမသင်ရဘူး။ အချိန်ပဲဖြုန်းနေကြတယ်။"

⁶² Myanmar Times သတင်းဌာန၏သတင်းထောက်ဖြစ်သူ သက်ဇင်စိုးမှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော "Myanmar govt undecided on school reopening" တွင် ကြည့်ပါ။

မိဘများကလည်း ကျောင်းပြန်ဖွင့်လျှင် ၎င်းတို့၏သားသမီးများ ကျောင်းပြန်တက်ချင်စိတ်မရှိမည်ကို စိုးရိမ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏အချို့သောနေရာများနှင့် ကျောင်းများတွင် အတန်းများဆက်လက်တက်ရန် နည်းလမ်းများတွေ့ရှိခဲ့ကြသဖြင့် ယခုနှစ်တွင် ကျောင်းဆက်မတက်နိုင်သည့်ကလေးများအပေါ် အနာဂတ်တွင် ဆိုးကျိုးများရှိနိုင်သည်။ ကျောင်းများပိတ်ထားသည့်အတွက် ကျောင်းမတက်နိုင်သည့် ကျောင်းသားများသည် ပညာသင်နှစ်တစ်နှစ်နောက်ကျပြီဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏ကျောင်းတက်ရန် စိတ်အား ထက်သန်မှုနှင့် ၎င်းတို့၏ပညာရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိစေနိုင်သည်။

မူကြော်ခရိုင်၊ ဘူးသိုမြို့နယ်တွင် မြန်မာအစိုးရကျောင်းများမှကျောင်းသားများသည် အစိုးရကျောင်းများ ပိတ်ထားသည့်အတွက် ကရင်ပညာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဌာန၏ကျောင်းများအား စတင်တက်ရောက်လျက် ရှိကြောင်း KHRG သတင်းကောက်ခံသူတစ်ဦးက တင်ပြခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း သင်ထောက်ကူပစ္စည်းများ မှာ နှစ်စတွင်ဝယ်ယူရသည်ဖြစ်၍ အစိုးရကျောင်းများမှ KECD ကျောင်းသို့ ပြောင်းလာသောကျောင်း သားများကြောင့် ကျောင်းသားဦးရေတိုးမြှင့်လာသည့်အတွက် KECD ကျောင်းများတွင် သင်ထောက်ကူ ပစ္စည်းပြတ်လပ်မှုများ ကြုံတွေ့လာရသည်။ ကျောင်းသားများအားလုံးအတွက် လုံလောက်သောစာသင် ခန်းမရှိခြင်း၊ ကျောင်းဆရာလုံလောက်မှုမရှိခြင်းတို့လည်းရှိနေသည်။ ကျောင်းဆရာများအနေဖြင့် ကျောင်းသားဦးရေများလာသော စာသင်ခန်းများအား တာဝန်ယူရပြီး အချိန်ပိုသင်ကြားမှုများလည်းပြု လုပ်လာရသည်။ ဒေသတွင်းရှိကျောင်းများတွင် ၁ တန်း ၂ တန်းများကိုသာ သင်ကြားပေးသော်လည်း အခြားကျောင်းသားများ၏လိုအပ်ချက်ကြောင့် ၃ တန်းအထိဖွင့်လှစ်သင်ကြားပေးရသည်။

KHRG အနေဖြင့် KECD ကျောင်းများတွင် အစိုးရကျောင်းမှကျောင်းသားများအား လက်ခံသင်ကြားခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အစီရင်ခံစာတစ်စောင်ကိုသာ လက်ခံခဲ့ရသော်လည်း အလားတူဖြစ်ရပ်များ အခြားဒေသများ တွင်လည်း ရှိနေနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် KECD ကျောင်းများသည် အစိုးရကျောင်းများထက် စာရင်းသွင်း ရန်လိုအပ်ချက်များနည်းပါးပြီး ဒေသခံပညာရေးလိုအပ်ချက်များအား ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန်အတွက် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုအခြေအနေတွင် ကျောင်းသားဦးရေများပြားလာမှုအား ဖြေရှင်းရခြင်းများသာမကပဲ အခြားစိန်ခေါ်မှုအများအပြား ကြုံတွေ့ကြရသည်။ အစိုးရကျောင်းများနှင့် KECD ကျောင်းများမှာ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းမတူသောကြောင့် ကျောင်းသားများအနေဖြင့် အတန်းတူသော် လည်း တူညီသောပညာရေးအဆင့်ရှိနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ကျောင်းသားများအား စာသင်ခန်းတစ်ခုထဲတွင် စုပေါင်းသင်ကြားခြင်းသည် မူလတန်းအဆင့်တွင် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော်လည်း အတန်းကြီးများ (အလယ်တန်း နှင့် အထက်တန်း) အတွက် အခြားကျောင်းသားများအား ကျောင်းအပ်လက်ခံခြင်းသည် ဆရာများနှင့် ကျောင်းသားများအတွက် ပြဿနာများဖန်တီးပေးစေနိုင်သည်။

အစိုးရကျောင်းများတွင် ကျောင်းသား၏ပညာရေးအဆင့်နှင့် ယခင်ကရရှိခဲ့သောပညာရေးများသည် အစိုးရသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီနေစေရန်အတွက် တင်းကြပ်သည့်ဝင်ခွင့်လိုအပ်ချက်များရှိ သည်။ KECD ကျောင်းအား ယခုနှစ်တွင်တက်ရောက်ခဲ့သော ကျောင်းသားများအတွက် နောက်နှစ် ကျောင်းများဖွင့်ခဲ့ပါက အစိုးရကျောင်းသို့ပြန်လည်ပြောင်းရွှေ့သည့်အခါ အခက်အခဲများကြုံရနိုင်သည်။

KHRG မှ ပြုလုပ်ခဲ့သော တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ ကျောင်းများပိတ်ထားသော်လည်း အစိုးရကျောင်း ဆရာများမှာ လစာပုံမှန်ရရှိနေသည့်အတွက် ၎င်းတို့အနေဖြင့် စားဝတ်နေရေးအခက်အခဲမရှိနိုင်ပါ။ KECD ကျောင်းဆရာများ၏အခြေအနေမှာ ထိုကဲ့သို့မဟုတ်ပါ။ KHRG ရရှိသော သတင်းအချက် အလက်များအရ အချို့သော KECD ကျောင်းမှဆရာများသည် ကျောင်းများပိတ်ထားသော်လည်း

လုပ်ခလစာများကို ပုံမှန်ရရှိကြသည်။ သို့သော်လည်း KECD ကျောင်းဆရာများမှာ တစ်နှစ်လျှင်လုပ်အားခနှစ်ကြိမ်သာ (တစ်ကြိမ်လျှင်ခြောက်လစာ) ရသည့်အတွက် အချို့သောတွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများပြုလုပ်နေစဉ်အချိန်တွင် ကျောင်းဆရာများမှာ ၎င်းတို့အနေဖြင့် လုပ်အားခရမရအခြေအနေကို စောင့်စားနေကြရသည်။ ထိုသို့သော မသေချာမှုများကြောင့် ကျောင်းဆရာများအနေဖြင့် အခြားအလုပ်အကိုင်များကိုရှာဖွေကြရသည်။ KHRG၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ ဆရာများသည် အခြားအလုပ်အကိုင်များ လုပ်ကိုင်လာကြသည်။ တောအူးခရိုင်၊ ဒေါ်ဖခိုမြို့နယ်၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာအုပ်စု၊ ဇီးပင်ကလေးကျေးရွာမှ မေးခွန်းဖြေကြားသူတစ်ဦးက "သူတို့တွေက တခြားစီးပွားရေးတွေလုပ်လာကြတယ်။ တချို့ဆရာတွေက ဈေးရောင်းတယ်။ တချို့ကတော့ အိမ်မှာပဲနေတယ်။ တချို့ဆရာတွေကတော့ သူတို့ရဲ့မိသားစုတွေနဲ့ရာဘာသွားခြစ်ကြတယ်။"

နိဂုံး

စစ်တပ်မှအာဏာသိမ်းပြီးနောက်တွင် တိုက်ပွဲများနှင့်ကျေးရွာများအား တိုက်ခိုက်မှုများပိုမိုတိုးမြှင့်လာခဲ့သည်။ နေရပ်ရွေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုအပါအဝင် စစ်တပ်အနေဖြင့် မည်သည့်လှုပ်ရှားမှုများ ပြုလုပ်မည်နှင့် ပတ်သက်သည့် စိုးရိမ်မှုများကြောင့် ရောဂါကူးစက်မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး စိုးရိမ်မှုများ ပျောက်ကွယ်သွားသည်။ KHRG ၏သတင်းကောက်ခံသူများက မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိကျေးလက်ဒေသများမှ ရွာသားများမှာ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်တားဆီးမှု လမ်းညွှန်ချက်များအား (နာခေါင်းစည်းတပ်ခြင်း၊ လက်ဆေးခြင်းနှင့် လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဝေးကွာစွာနေထိုင်ခြင်းများ) လိုက်နာခြင်းမရှိတော့ပဲ စစ်ဆေးရေးဂိတ်များကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ ရွာသားများအနေဖြင့် မြို့များနှင့် မြို့ကြီးများတွင်ပြုလုပ်သည့် ဆန္ဒပြပွဲများတွင် ပါဝင်လာသဖြင့် ရောဂါကူးစက်မှု ပိုမိုတိုးမြှင့်လာမည်မှာသေချာလျက်ရှိပြီး ကျေးလက်ဒေသများသို့ ရောဂါပိုးကူးစက်နိုင်ချေ ပိုမိုများပြားလာဖွယ်ရှိသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ရောဂါစစ်ဆေးခြင်းနှင့် စောင့်ကြည့်ခြင်းများအား ရပ်တန့်လိုက်သည့်အတွက် ရောဂါပိုးဝင်ရောက်သည့်လမ်းကြောင်းနှင့် ၎င်း၏ သက်ရောက်မှုများအားသိရှိနိုင်ရန်လည်း ပိုမိုခက်ခဲလိမ့်မည်။

ဤဓာတ်ပုံကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၇ ရက်နေ့ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကောမြို့နယ်၊ ယောကဒေါ်ကျေးရွာအုပ်စု၊ ဟေဒေတကူကျေးရွာတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ဤဓာတ်ပုံသည် ရွာဝင်လမ်းရှိ စွန့်ပစ်ထားခံခဲ့ရသော ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါစစ်ဆေးရေးဂိတ်ကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ (ဓာတ်ပုံ- KHRG)

ဤဓာတ်ပုံကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၇ ရက်နေ့ ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကော့တရီမြို့နယ်၊ တောင်ကလေးရွာတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ဤဓာတ်ပုံသည် မြေပြင်ပေါ်တွင်ပြုတ်ကျနေသော ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါအသိပညာပေးဆိုင်ရာ ပိုစတာတစ်ခုကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဒေသခံရောဂါစစ်ဆေးဂိတ်များလည်း ဖျက်သိမ်းခဲ့ရသည်။ (ဓာတ်ပုံ- KHRG)

ဆေးရုံများနှင့် ဆေးပေးခန်းများတွင် ကိုဗစ်-၁၉ နှင့် စစ်အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီအချိန်များကပင် အရင်းအမြစ်မလုံလောက်မှုများရှိသော်လည်း ယခုအချိန်တွင်မူ ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများလုံးဝမရှိတော့ပါ။ KHRG၏သတင်းကောက်ခံသူက ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ဘားအံခရိုင်၊ တာကရယ်မြို့နယ်အတွင်း သင့်တော်သည့်ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ဆေးဝါးမရှိသဖြင့်ကျန်းမာရေးအခြေအနေဆိုးရွားသူ အချို့သေဆုံးခဲ့သည်ဟု တင်ပြခဲ့သည်။ မကြာသေးမီကရရှိသော သတင်းအချက်အလက်များအရ စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများကြောင့် နေရပ်ရွေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုများနှင့် အကူအညီလိုအပ်မှုများအား ပိုမိုခံစားရပြီး ဆေးရုံများသို့မသွားနိုင်သဖြင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိမှုများအတွက် ဆေးဝါးလိုအပ်ချက်များ ပိုမိုများပြားလာသည်။

မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါအတွက် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် ရရှိသောထောက်ပံ့မှုအနည်းငယ်မှာလည်း လုံးဝရပ်တန့်သွားသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့စစ်အာဏာသိမ်းပြီးချိန်မှစ၍ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် မတည်ငြိမ်မှုများကြောင့် အစားအသောက်နှင့် လောင်စာဆီဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်လာသည်။ ထိုအခြေအနေကြောင့် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် "အလွန်ဆိုးရွားသော" စီးပွားရေးကပ်ဆိုက်မှုအား မကြာမီကာလအတွင်း ကြုံတွေ့လာနိုင်ကြောင်း ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအဖွဲ့ကသတိပေးခဲ့သည်။⁶³

လွန်ခဲ့သည့်နှစ်အတွင်း KHRG နှင့် အခြားဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများမှ အကူအညီလိုအပ်သည့်ဒေသများတွင် ရောဂါပိုးများမပျံ့နှံ့ရန်အတွက် မျှော်လင့်ခဲ့ကြသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အကျပ်အတည်းများနှင့်အတူ တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင်ကြုံတွေ့ရသော ရေတို-ရေရှည်လိုအပ်ချက်များအား ဖြေရှင်းရန်အတွက် ဆန်းသစ်သောအဖြေများကိုရှာဖွေထုတ်ရန် ပို၍လိုအပ်လာသည်။

မြန်မာပြည်အတွင်းကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပုံသည် နိုင်ငံရေးနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များကြောင့် ရွာသားများအတွက် အရင်းအမြစ်များနှင့် သတင်းအချက်အလက်များအားကန့်သတ်ထားသည်ကိုဖော်ပြနေသည်။ ထို့အပြင် တိုင်းရင်းသားဒေသတွင်း ဝန်ဆောင်မှုပေးသော ဌာနများနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများအတွက် လိုအပ်ချက်များကိုလည်း မီးမောင်းထိုးပြနေသည်။ ရောဂါကူးစက်မှုကာလတစ်နှစ်ရှိပြီဖြစ်သော်လည်း အချို့သောဒေသများရှိ ရွာသားများအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်နှင့် အသိပညာပေးသင်တန်းများမရရှိသေးသည်မှာ ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့မှ ဝေးလံသည့်ဒေသများတွင် နေထိုင်ခြင်းက ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးပျံ့နှံ့ခြင်းအား နှေးကွေးစေသော်လည်း ရွာသားများအနေဖြင့် အခြားလမ်းကြောင်းများနှင့် အချက်အလက်ဖြန့်ဝေမှုစနစ်များမှတစ်ဆင့်သတင်းအချက်အလက်များအားရရှိရန်နှင့် အထောက်အပံ့များရရှိနိုင်ရန်အတွက် အဖြေရှာရန်လိုအပ်သည်။

ခရီးသွားလာမှုအားကန့်သတ်ထားခြင်းနှင့် ပိတ်ဆို့ထားခြင်းများက ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုများအားထိန်းချုပ်ပေးထားနိုင်သော်လည်း ထိုသို့လုပ်ဆောင်မှုများက ကျေးလက်ဒေသရှိရွာသားများအတွက် အစားအသောက်မလုံလောက်မှုနှင့် စားဝတ်နေရေးအခက်အခဲများဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ထိုင်း

⁶³ The Guardian ၏စာရေးဆရာဖြစ်သူ Rebecca RATCLIFFE မှ "Food and fuel prices soar in Myanmar as coup exacerbates COVID-19 crisis", တွင် ကြည့်ပါ။

နိုင်ငံအားဖြတ်ကျော်ဝင်ရောက်ပြီး ဆေးကုသမှုခံယူသည့်နယ်စပ်ဒေသတွင် နေထိုင်သူများ၊ ကျန်းမာရေး လုပ်သားများနှင့် နယ်လှည့်ဆေးကုအဖွဲ့အပေါ်မှီခိုရသည့် ဝေးလံသည့်ဒေသတွင် နေထိုင်သူရွာသားများ အတွက် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုရရှိရန် ကန့်သတ်မှုများပိုမိုများပြားလာသည်။ ဒေသခံများနှင့်တိုင်း ရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များမှ ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းကိုလျှော့ချမည့်အစား မြို့ပေါ်မှ စားစရာများအား တစ်စုတစ်စည်းတည်း ဖြန့်ဝေပေးနိုင်ရန်စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးမှုသည်အချို့သော အခက်အခဲများအားလျှော့ချရာတွင် အဓိကလုပ်ဆောင်ချက်များအဖြစ် တွေ့ရပါသည်။

အစိုးရကျောင်းများအားလုံးပိတ်ထားသော်လည်း KECD မှတစ်ဆင့် ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်း သည် ဒေသတွင်းရှိဝန်ဆောင်မှုများအတွက် ပိုမိုထောက်ပံ့ပေးရန်လိုအပ်သည်ကိုဖော်ပြနေသည်။ ဤကဲ့သို့သော ကောင်းမွန်စွာကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားသော တင်းကြပ်မှုမရှိသည့် လုပ်ငန်းမှုဘောင်များသည် ယခုကဲ့သို့ကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားချိန်ကာလအတွင်း စိန်ခေါ်မှုများအား ပိုမိုလွယ်ကူစွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင် ခဲ့ပါသည်။ လက်ရှိစစ်အာဏာသိမ်းမှုကြောင့် အနာဂတ်တွင်လည်း ပညာရေးစနစ်ပုံမှန်အတိုင်းလည် ပတ်ရန် ခက်ခဲမည်ဖြစ်သည်။ ကျောင်းများအား ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ရန်နှောင့်နှေးခြင်းနှင့် အခြားပြဿနာများ အပေါ် တိကျသောပြန်လည်ကုစားမှုနည်းလမ်းများမရှိပါက ရေရှည်ဆိုးကျိုးများရှိစေနိုင်ပြီး ဖြေရှင်းရန် ခက်ခဲနိုင်ပါသည်။

အစိုးရ၏နိုင်ငံရေးအရ ခွဲခြားအုပ်ချုပ်မှုစနစ်အောက်တွင် အစားအသောက်နှင့် ငွေကြေးအထောက်အ ပံ့များပေးဝေရာတွင်မျှတမှုမရှိခြင်းသည် တိုင်းရင်းသားဒေသတွင် နယ်မြေထိန်းချုပ်မှု၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ် ချုပ်ခွင့်၊ တိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပိုမိုကြီးမားသည့်ပြဿနာများကြုံတွေ့စေနိုင် သည်။ ထိုပြဿနာများသည် လက်ရှိနိုင်ငံရေးအခြေအနေတွင် အလွယ်တကူဖြေရှင်းရန် စိန်ခေါ်မှုဖြစ်နိုင် သည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုနှင့် စစ်တပ်မှအာဏာသိမ်းယူခြင်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လူသားခြင်းစာနာထောက်ထားမှုအကျပ်အတည်းများကိုဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ပိုမိုသစ်လွင်သော အဖြေများကိုရှာဖွေရန်လိုအပ်ပါသည်။

ဓာတ်ပုံ - အရှေ့မျက်နှာဖုံးနှင့် အနောက်မျက်နှာဖုံး

အရှေ့မျက်နှာဖုံး

ဤဓာတ်ပုံကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၆ ရက်နေ့ မူကြော်ခရိုင်၊ ဒွယ်လိုးမြို့နယ်၊ ထီးသာလှထ ကျေးရွာအုပ်စု၊ ဖွေးထောရှုကျေးရွာရှိ ကိုဗစ်-၁၉ စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ထိုစစ်ဆေးရေး ဂိတ်အား ဒေသခံ KNLA တပ်ရင်းအမှတ် (၁၀၂) တပ်ခွဲအမှတ် (၃) မှ KNU နှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများမှ ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်ပေးနေပါသည်။ (ဓာတ်ပုံ- KHRG)

အနောက်မျက်နှာဖုံး

ဤဓာတ်ပုံကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မေလ ၂၀ ရက်နေ့ ခလယ်လွီထူခရိုင်၊ မူးမြို့နယ်၊ ကုန်းနီကျေးရွာအုပ်စု၊ ကုန်းနီကျေးရွာတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ KNU နှင့် CIDKP မှ ဦးစီးဆောင်ရွက်ခဲ့သော ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ အသိပညာပေးသင်တန်းကို ဒေသခံရွာသားများမှ တက်ရောက်နေသောပုံဖြစ်သည်။ (ဓာတ်ပုံ- KHRG)

(ကိုးကားထားသည့်ဓာတ်ပုံများမှလွဲ၍ ကျန်ပုံအားလုံးမှာ ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့၏ ပုံများဖြစ်သည်။)

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ ကိုဗစ်-၁၉ စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ် (Economic Relief Plan) အားလုံးတပေါင်းတည်းကျော်လွှားခြင်းတွင် “မည်သူတစ်ဦးမှမကျန်စေရ” ဟူသည့် ပူးပေါင်းပါဝင်နိုင်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ သို့သော်လည်း ဤကဲ့သို့သော ကောင်းမွန်သည့်အစိုးရ၏လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များမှာ ပြည်သူအားလုံးထံသို့ ရောက်ရှိနိုင်ခြင်းမရှိပါ။

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိကျေးလက်ဒေသများမှာ ဒေသအတွင်းကိုဗစ်ရောဂါပိုး ကျယ်ပြန့်စွာကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကို ကြုံတွေ့ရခြင်းမရှိသေးသော်လည်း အခြားနေရာဒေသများတွင်ဖြစ်ပွားသော ကိုဗစ်ကပ်ဆိုးများနှင့်ဆန့်ကျင်လျက် အသွားအလာကန့်သတ်မှုများနှင့် ကာကွယ်မှုနည်းလမ်းများကြောင့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများပို၍ခံစားကြရကြောင်း ထင်ရှားစွာတွေ့ရသည်။ သို့သော်လည်း ကျေးလက်ဒေသရှိ လူမှုအသိုက်အဝန်းအများစုအတွက်အခြေအနေမှာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများအားထိခိုက်စေခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏လူမှုဘဝအပေါ်ကပ်ဆိုးဆိုးဆိုးစေခြင်းကြောင့် အထူးအကူအညီလိုအပ်သည့် အခြေအနေသို့ရောက်ရှိစေပါသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါနှင့်ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်ဖြန့်ဝေရေးနှင့်ရောဂါကာကွယ်ရေးများတွင်သာမက ရောဂါရှိမရှိစစ်ဆေးမှုအပိုင်းနှင့် ကုသရေးအပိုင်းများတွင်လည်း အားနည်းချက်ရှိသဖြင့် ဝေးလံသောဒေသများတွင် ရောဂါကူးစက်မှုများစတင်ဖြစ်ပွားပါက ထိခိုက်နစ်နာမှုများဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် မြန်မာစစ်တပ်သည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသောအစိုးရသစ်အား ဆန့်ကျင်ကာအာဏာသိမ်းယူခဲ့ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီအခြေအနေများကို အဓိကဖော်ပြထားသော်လည်း စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း ယခင်အစိုးရ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများမှကြိုးစားဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသောဝန်ဆောင်မှုများလည်း ဖျက်စီးခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့်ဒေသအတွင်းအခြေအနေဆိုးရွားလားပြီး ကူညီထောက်ပံ့မှုများအား ပို့ဆောင်နိုင်မည့်နည်းလမ်းများအားရှာဖွေရန် အလွန်လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် စစ်တပ်မှအုပ်ချုပ်နေသည့်အတွက် ထိုအထောက်အပံ့များနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများအား ကျေးလက်ဒေသများရှိ တိုင်းရင်းသားများလူမှုအသိုက်အဝန်းသို့ ရောက်ရှိနိုင်ရန်မှာ ပိုမိုခက်ခဲလိမ့်မည်။

ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အား ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်ပြီး မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းကျေးလက်ဒေသများရှိ ရွာသားများနှင့် ဒေသခံလူထုများ၏အခြေအနေများအား ၎င်းတို့နှင့်တိုက်ရိုက်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများ၊ ဓာတ်ပုံနှင့်အခြားအထောက်အထားများအားဖြင့် မှတ်တမ်းတင်မှုများပြုလုပ်ပါသည်။ ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့သည် သီးခြားလွတ်လပ်စွာလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပြီး မည်သည့်နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် အခြားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပတ်သက်ခြင်းမရှိပါ။